

KANSALAISSOTA RANSKASSA¹¹⁴F. ENGELSIN JOHDANTO (1891)¹¹⁵

Kehotus Internationaalien Pääneuvoston julkilausuman »Kansalaissota Ranskassa» uusintajulkaisusta ja sen varustamisesta johdannolla tuli minulle odottamatta. Sen vuoksi voin tässä vain lyhyesti kosketella oleellisimpia kohtia.

Yllä mainitun pitemmän kirjoituksen edelle olen sijoittanut Pääneuvoston kaksi lyhyempää, Saksan ja Ranskan sotaa koskevaa julkilausumaa.* Ensinnäkin siksi, että »Kansalaissodassa» viitataan jälkimmäiseen lausumaan, jota sinänsä ei voi ymmärtää kaikilta kohdiltaan ilman edellistä. Ja edelleen siksi, että nämä molemmat, niin ikään Marxin kirjoittamat julkilausumat ovat yhtä suuressa määrässä kuin »Kansalaissotakin» erinomaisia näytteitä tekijän ihmeteltävästä, jo teoksessa »Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista»** ilmenneestä kyvystä oivaltaa selvästi suurten historiallisten tapahtumien luonne, merkitys ja välttämättömät seuraukset jo silloin, kun nämä tapahtumat vielä vyöryvät silmiemme edessä tai olivat vastikään tapahtuneet. Ja vihdoin siksi, että me vielä tänäkin päivänä Saksassa saamme kärsiä noiden tapausten Marxin ennustamista seurauksista.

Vai eikö ole käynyt toteen, mitä ensimmäisessä lausumassa on sanottu, nimittäin että jos Saksan puolustusota Louis Bonapartea vastaan muuttuu Ranskan kansaa vastaan suunnatuksi valloitusodaksi, niin kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen vapaussotien¹¹⁶ jälkeen, jouduttaisiin kokemaan uudelleen entistä ankarampina? Eikö meillä lisäksi ole ollut kaksikymmentä vuotta Bismarckin valtakomentoa, demagogien¹¹⁷ vainon asemesta poikkeuslaki¹¹⁸ ja sosialistimetsästyistä, samanlaista poliisi-mielivaltaa, kirjaimellisesti samanlaista pöyristyttävää laintulkin-
taa?

* Ks. tätä osaa, ss. 169—172, 173—179. *Toim.*** Ks. tätä julkaisua, I. osa, ss. 360—441. *Toim.*

Entä eikö ole kirjaimellisesti toteutunut ennustus, että Elsass-Lothringenin anastus on »pakottava Ranskan Venäjän syliin» ja että tämän anastuksen jälkeen Saksan on joko asetettava Venäjän julkiseksi lakeijaksi tai ryhdyttävä kohtapuoleen varustautumaan uuteen sotaan, nimittäin »rotusotaan, sotaan liittoutuneita slaavilaisia ja romaanisia rotuja vastaan»*? Eikö ranskalaisten maakuntien anastus ajanut Ranskaa Venäjän syliin? Eikö Bismarck ole kokonaista kaksikymmentä vuotta tavoitellut tuloksetta tsaarin suosiota palvelemalla häntä ja polvistumalla »pyhän Venäjän» jalkojen juureen alamaisemmin kuin oli tottunut tekemään pieni Preussi ennen »Euroopan ensimmäiseksi suurvallaksi» muuttumistaan? Ja eikö päämme yllä nykyisinkin ole alati uhkaamassa Damokleen miekan tavoin sota, jonka ensimmäisenä päivänä kaikki paperilla olevat ruhtinaitten liitot hajoavat kuin akanat tuuleen ja jonka suhteen ei ole tiedossa muuta kuin ehdoton epä tietoisuus sen lopputuloksesta, rotusota, joka saattaa koko Euroopan viidentoista tai kahdenkymmenen miljoonan aseistetun miehen rosvoitavaksi ja joka toistaiseksi ei ole syttynyt vain sen vuoksi, että voimakkaintakin suurista sotilasvalloista hirvittää sodan lopputuloksen täydellinen arvaamattomuus?

Varsinkin tämä velvoittaa meidät antamaan Saksan työläisille jälleen mahdollisuuden tutustua näihin jo puoliksi unohdettuihin asiakirjoihin, jotka ovat loistavana todistuksena vuoden 1870 kansainvälisen työväenpolitiikan kaukonäköisyydestä.

Se mitä on sanottu näistä kahdesta julkilausumasta, koskee myös »Kansalaisotaa Ranskassa». 28. toukokuuta sortuivat Kommuunin viimeiset soturit Bellevillen rinteille taistellessaan ylivoimaista vihollista vastaan, ja jo kahden päivän kuluttua, 30. toukokuuta, Marx luki Pääneuvostolle teoksensa, jossa Pariisin Kommuunin historiallinen merkitys esitetään lyhyin, voimakkain piirtein, mutta niin terävästi ja ennen kaikkea niin todenperäisesti, ettei sellaiseen ole pystytty toistamiseen myöhemmässä, tavattoman runsaassa tätä asiaa käsittelevässä kirjallisuudessa.

Vuoden 1789 jälkeisen Ranskan taloudellisen ja poliittisen kehityksen seurauksena on tilanne Pariisissa muuttunut viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana sellaiseksi, että kaikki siellä puhjenneet vallankumoukset ovat voineet saada vain proletaarisen luonteen; siis lunastettuaan voiton verellään proletariaatti on voiton jälkeen esiintynyt omin vaatimuksin. Nämä vaatimukset ovat olleet enemmän tai vähemmän epäselviä, jopa sekaviakin aina sen mukaan, millainen on Pariisin työläisten kehitysaste kulloinkin ollut; mutta niiden kaikkien tarkoituksena on loppujen lopuksi ollut kapitalistien ja työläisten välisen luokkavastakohtaisuuden poistaminen. Miten sen piti tapahtua, sitä tosin ei tiedetty. Mutta jo itse vaatimukseen, niin epämääräinen kuin se olikin, sisältyi olemassaolevaa yhteiskuntajärjestystä uhkaava vaara; tuon vaatimuksen esittäneet työläiset

* Ks. tätä osaa, s. 177. *Toim.*

olivat vielä aseissa; valtiolaivan peräsimmässä olevien porvarien ensimmäisenä käskynä oli sen vuoksi työläisten aseistariisuminen. Siitä johtuu, että jokaista työläisten voittoon viemää vallankumousta on seurannut uusi taistelu, joka on päättynyt työläisten tappioon.

Niin kävi ensi kerran 1848. Parlamentin oppositioon kuuluneet vapaamieliset porvarit pitivät reformibanketteja tarkoituksenaan ajaa läpi sellainen vaalilakiuudistus, jonka piti turvata heidän puolueelleen valta-asema. Taistelussa hallitusta vastaan heidän täytyi yhä enemmän vedota kansaan ja antaa vähitellen etusija porvariston ja pikkuporvariston radikaaleille ja tasavaltalaisille ryhmille. Mutta näiden takana olivat vallankumoukselliset työläiset, jotka vuoden 1830 jälkeen¹¹⁹ olivat saavuttaneet poliittista itsenäisyyttä paljon enemmän kuin mitä porvarit tai edes tasavaltalaisetkaan aavistivat. Hetkellä, jolloin hallituksen ja opposition välit muodostuivat kriittisiksi, työläiset alkoivat katutaistelun; Louis Philippe katosi ja sen tien myös vaalilakiuudistus; tilalle tuli tasavalta, jopa sellainen tasavalta, jota voittaneet työläiset itse nimittivät »sosiaalisiksi». Mutta mitä tällä sosiaalisella tasavallalla tarkoitettiin, siitä ei kukaan ollut selvillä, eivät työläiset itsekään. Mutta heillä oli nyt aseet ja he muodostivat voiman valtiossa. Sen vuoksi työläisten riisuminen aseista oli peräsimmässä olevien porvarillisten tasavaltalaisten ensimmäisenä tehtävänä heti kun he tunsivat maaperän jalkojensa alla vähänkin lujemmaksi. Tämä tapahtui vuoden 1848 kesäkuun kapinan¹⁹ aikana, johon työläiset pakotettiin rikkomalla suoranaisesti lupaukset, ärsyttämällä heitä avoimesti ja yrittämällä karkottaa työttömät kaukaiseen maakuntaan. Hallitus oli turvannut etukäteen itselleen musertavan ylivoiman. Viisipäiväisen sankarillisen taistelun jälkeen työläiset joutuivat tappiolle. Ja sitten pantiin aseettomien vankien keskuudessa toimeen sellainen verilöyly, jonka veroista ei oltu nähty sitten niiden kansalaisotien, joista alkoi Rooman tasavallan perikato.¹²⁰ Silloin porvaristo ensi kerran näytti, millä mielipuolen julmuudella se yltyy kostamaan proletariaatille, kun tämä rohkenee esiintyä sitä vastaan itsenäisenä luokkana omien etujensa nimessä ja omin vaatimuksin. Ja kuitenkin vuosi 1848 oli vain lasten leikkiä verrattuna porvariston riehuntaan vuonna 1871.

Rangaistus seurasi pian. Vaikka proletariaatti ei vielä voinutkaan hallita Ranskaa, ei siihen porvaristokaan enää pystynyt. Ei ainakaan silloin, kun se enemmistöltään vielä oli monarkistisimielistä ja jakautunut kolmeksi dynastiseksi¹²¹ ja neljänneksi — tasavaltalaiseksi — puolueeksi. Sen sisäiset riidat antoivat seikkailija Louis Bonapartelle mahdollisuuden vallata kaikki valta-asetat — armeijan, poliisin, hallintokoneiston — ja hajottaa 2. joulukuuta 1851¹²² porvariston viimeisen lujan linnakkeen, kansalliskokouksen. Alkoi toisen keisarikunnan aika, poliittisten ja finanssiseikkailijoiden joukkion harjoittama Ranskan riistäminen, mutta samalla myös sellainen teollinen kehitys, jollainen oli ollut kerrassaan mahdotonta Louis Philippen ahdasmielisen ja turhantarkan järjestelmän aikana, jolloin

valta oli yksinomaisesti vain suurporvariston pienen osan käsissä. Louis Bonaparte riisti kapitalisteilta heidän poliittisen valtansa sen varjolla, että tahtoi suojella porvaristoa työläisiltä ja taas vuorostaan työläisiä porvaristolta; mutta sen sijaan hänen herruutensa myötävaikutti keinotteluun ja teollisuustoimintaan, lyhyesti sanoen koko porvariston ennen näkemättömään vaurastumiseen ja rikastumiseen. Mutta sitäkin enemmän kehittyivät korruptio ja laajamittainen varastelu, joiden keskuukseksi tuli keisarillinen hovi saaden runsaat prosenttinsa tuosta rikastumisesta.

Mutta toinen keisarikunta merkitsi vetoamista ranskalaiseen šovinismiin; se merkitsi vaatimusta palauttaa vuonna 1814 kadotetut ensimmäisen keisarikunnan tai ainakin ensimmäisen tasavallan¹²³ rajat. Ranskan keisarikunta, jolla on entisen monarkian rajat, vieläpä niitäkin ahtaammat vuoden 1815 rajat, osoittautui ajan pitkään mahdottomaksi. Siksi oli välttämättä käytävä aika ajoin sota ja avarrettava rajoja. Mutta mikään rajojen avartaminen ei kiihottanut Ranskan šovinistien mielikuvitusta siinä määrin kuin Reinin vasemman, saksalaisten rannan valtaus. Neljännesmaili Reinin rantaa oli heistä arvokkaampi kuin kymmenen mailia Alpeilla tai jossain muualla. Kun kerran toinen keisarikunta oli todella olemassa, niin Reinin vasemman rannan vaatiminen takaisin Ranskalle — joko kerrallaan tai paloittain — oli vain ajan kysymys. Tämä aika koitti samalla kun 1866 puhkesi Preussin ja Itävallan sota. Petyttyään »aluekorvaustoihteissaan» Bismarckin ansiosta ja oman liian viisaan varovaisuuspolitiikkansa vuoksi Bonapartella ei nyt enää ollut muuta keinoa jäljellä kuin sota, joka puhkesi 1870 ja saattoi hänet ensin Sedanin tappioon ja sieltä Wilhelmshöhen.¹⁰²

Väistämättömänä seurauksena oli 4. syyskuuta 1870 puhjennut Pariisin vallankumous. Keisarikunta luhistui kuin korttitalo; jälleen julistettiin tasavalta. Mutta vihollinen oli jo porteilla; keisarikunnan sotajoukot olivat osaksi lukitut toivottomasti Metztiin ja osaksi vankeina Saksassa. Tässä pulatilassa kansa salli entisten lainsäätäjäkuntaan valittujen Pariisin edustajien julistautua »kansallisen puolustuksen hallitukseksi». Tähän myönnyttiin sitä auliimmin, koska kaikki asekuntoiset Pariisin asukkaat olivat nyt puolustustarkoituksessa astuneet kansalliskaartiin ja aseistautuneet, joten työläiset olivat nyt siinä suurena enemmistönä. Mutta miltei pelkästään porvareista kokoonpannun hallituksen ja aseistetun proletariaatin välinen vastakohtaisuus kävi pian ilmi. 31. lokakuuta työläispataljoonat hyökkäsivät kaupungintalolle ja vangitsivat osan hallituksen jäsenistä; heidät pelasti jälleen petos, se että hallitus suoranaisesti rikkoi lupauksensa ja eräiden pikkuporvaripataljoonien väliintulo; ja ettei olisi syttynyt kansalaissota vihollisjoukkojen piirittämässä kaupungissa, silloinen hallitus jätettiin toimeensa.

Vihdoin, 28. tammikuuta 1871 Pariisi antautui nälänhädän murtamana, mutta antautui sotahistoriassa ennen kuulumattoman kunniallisiin ehdoin. Linnoitukset luovutettiin, linnanvallilta poistettiin

tykit, linjarykmentit ja mobiilikaarti luovuttivat aseensa ja nämä joukot katsottiin sotavangeiksi. Mutta kansalliskaarti piti aseensa ja tykkinsä ja teki vain aselevon voittajien kanssa. Nämä eivät uskaltaneet tulla riemumarssissa Pariisiin. Ne uskalsivat miehittää Pariisista vain pienen, päällepäätteeksi osittain yleisten puistojen muodostaman nurkkauksen ja senkin vain pariiksi päiväksi! Ja voittajat, jotka 131 päivää olivat piirittäneet Pariisia, olivat tämän ajan Pariisin aseistettujen työläisten piirityksessä, työläiset valvoivat tarkasti, ettei yksikään »preussilainen» astuisi muukalaisvoittajalle luovutetun nurkkauksen ahtaiden rajojen yli. Niin suurta kunnioitusta herättivät Pariisin työläiset sotajoukossa, jonka edessä kaikki keisarikunnan armeijat olivat laskeneet aseensa. Preussilaiset junkkerit, jotka olivat tulleet tänne vallankumouksen pesään kostamaan, olivat pakotettuja pysähtymään kunnioittavasti juuri tämän aseissa olevan vallankumouksen edessä ja tehdä sille kunniaa!

Sodan aikana Pariisin työläiset olivat tyytyneet vaatimaan sodan tarmokasta jatkamista. Mutta nyt, kun Pariisin antautumisen jälkeen tehtiin rauha,¹²⁴ täytyi Thiersin, hallituksen uuden päämiehen, toki oivaltaa, että omistavien luokkien — suurmaanomistajien ja suurkapitalistien — valta oli alituudessa vaarassa niin kauan kuin Pariisin työläisillä oli aseet käsissään. Hänen ensimmäisenä työnään oli yrittää riisua heidät aseista. 18. maaliskuuta hän lähetti osan linjajoukoista anastamaan kansalliskaartille kuuluvaa tykistöä, joka oli Pariisin piirityksen aikana valmistettu julkisella keräyksellä kootuilla varoilla. Yritys ei onnistunut. Pariisi nousi yhtenä miehenä vastarintaan, ja sota Pariisin ja Versaillesissa olevan Ranskan hallituksen välillä oli julistettu. 26. maaliskuuta valittiin ja 28. maaliskuuta julistettiin Pariisin Kommuuni. Kansalliskaartin keskuskomitea, joka siihen asti oli hoitanut hallituksen tehtäviä, luovutti valtuutensa sille julistettuaan vielä sitä ennen lakkautetuksi Pariisin skandaalimaisen »siveyspoliisin». 30. maaliskuuta Kommuuni lakkautti sotaväenoton ja vakinaisen armeijan ja julisti ainoaksi asevoimaksi kansalliskaartin, johon kaikkien asekuntoisten kansalaisten tuli kuulua; se mitätöi kaikki asuntovuokrarästit vuoden 1870 lokakuusta vuoden 1871 huhtikuuhun määräten jo suoritettut maksuerät luettaviksi tulevan vuokra-ajan suorituksiksi ja lakkautti panttiesineiden myynnin kaupungin panttilaitoksessa. Samana päivänä vahvistettiin toimiinsa Kommuuniin valitut ulkomaalaiset, koska »Kommuunin lippu on maailmantasavallan lippu». — 1. huhtikuuta päätettiin, ettei Kommuunin palveluksessa olevien eikä siis sen jäsentenkään palkka saa nousta 6000 frangia (4800 markkaa) suuremmaksi. Seuraavana päivänä annettiin asetus kirkon erottamisesta valtiosta ja kaikkien uskonnollisiin tarkoituksiin menevien valtionmaksujen lakkauttamisesta sekä kirkon kaiken omaisuuden muuttamisesta kansallisomaisuudeksi; tätä vastaavasti 8. huhtikuuta määrättiin kouluista poistettaviksi kaikki uskonnolliset tunnusmerkit, kuvat, dogmit, rukoukset, sanalla sanoen »kaikki mikä on kunkin

yksilön omantunnon asia» ja tätä toteutettiin sitten vähitellen. Vastaukseksi Versaillesin joukkojen suorittamiin joka päivä uusiintuviin vangittujen Kommuunin sotureiden ampumisiin 5. huhtikuuta annettiin määräys panttivankien ottamisesta, mutta se jäi lopullisesti toimeenpanematta. — 6. huhtikuuta kansalliskaartin 137. pataljoona sai käsiinsä giljotiinin, joka poltettiin julkisesti kansan äänekkäästi riemuitessa. 12. huhtikuuta Kommuuni päätti kaataa Vendôme-torilla olleen, šovinismin ja kansallisvihan symboliksi katsomansa voitonpatsaan, jonka Napoleon oli antanut valaa viholliselta vallatuista kanuunoista vuoden 1809 sodan jälkeen. Päätös pantiin toimeen 16. toukokuuta. — 16. huhtikuuta Kommuuni määräsi toimitettavaksi luetteloinnin tehtailijain sulkemista tehtaista ja laadittavaksi suunnitelman näiden tehtaiden käyntiinpanosta niissä työskennelleiden, osuuskunniksi yhtyneiden työläisten voimin samoin kuin näiden osuuskuntien järjestämisestä yhdeksi suureksi liitoksi. — 20. huhtikuuta se kielsi leipurien yötyön samoin kuin työnvälityksenkin, joka toisen keisarikunnan ajoilta saakka oli ollut poliisin nimittämien henkilöiden — työläisten ensiluokkaisten nykijäin — monopolina; työnvälitys siirrettiin Pariisin kahdenkymmenen piirin määrinvirastojen hoitoon. — 30. huhtikuuta Kommuuni määräsi lakkautettavaksi panttilaitokset, jotka olivat yksityisten harjoittamaa työläisten riistämistä ja ristiriidassa viimeksi mainittujen oikeuden kanssa omata työvälineitä ja saada luottoa. — 5. toukokuuta se päätti purkaa Ludvig XVI:n mestaamisen sovittamiseksi rakennetun rukouskappelin.

Näin ollen maaliskuun 18. päivästä lähtien ilmeni selvästi ja kärkevästi Pariisin liikkeen luokkaluonne, jota siihen asti oli hämähännetty taistelu vihollisen maahanhyökkäystä vastaan. Niin kuin Kommuuniin kuului melkein yksinomaan työläisiä tai tunnustettuja työväenedustajia, niin myös sen päätöksillä oli jyrkästi proletaarinen luonne. Näillä päätöksillä joko säädettiin toimeenpantavaksi uudistuksia, jotka tasavaltalainen porvaristo oli vain raukkamaisessa pelkuruudessaan laiminlyönyt, mutta jotka muodostivat välttämättömän perustan työväenluokan vapaalle toiminnalle, kuten esimerkiksi sen periaatteen toteuttaminen, että *valtioon nähden* uskonto on pelkästään yksityisasia; tai Kommuuni teki välittömästi työväenluokan edun mukaisia päätöksiä, jotka osittain tekivät syvän leikkauksen vanhaan yhteiskuntajärjestelmään. Mutta piiritetyssä kaupungissa kaiken tämän toteuttaminen saatettiin panna korkeintaan alulle. Jo toukokuun alusta alkaen taistelu Versaillesin hallituksen yhä lukuisammiksi käyviä sotajoukkoja vastaan vaati kaikki voimat.

7. huhtikuuta versaillesilaiset valtasivat ylikulkupaikan Seinellä Neuillyn luona, Pariisin läntisellä rintamalla; sitä vastoin 11. huhtikuuta he kärsivät verisen tappion etelärintamalla hyökätessään kenraali Eudesin joukkoja vastaan. Pariisia pommitettiin jatkuvasti, ja sen tekivät samat henkilöt, jotka olivat leimanneet pyhydenhäväisemiseksi saman kaupungin pommituksen silloin, kun pom-

mittajina olivat preussilaiset. Nämä samat miehet rukoilivat nyt Preussin hallitusta lähettämään kiireesti takaisin Sedanissa ja Metzissä vangiksi joutuneet ranskalaiset sotilaat, jotta nämä valloittaisivat heille takaisin Pariisin. Näiden joukkojen vähittäinen takaisinpaluu antoi toukokuun alussa versaillesilaisille ratkaisevan ylivoiman. Tämä kävi ilmi jo 23. huhtikuuta, kun Thiers keskeytti neuvottelut, joita oli käyty Kommuunin ehdottamasta Pariisin arkkipiispan* ja useiden muiden, Pariisissa panttivangeiksi otettujen pappien vaihtamisesta yhteen Blanquihin, joka oli kahdesti valittu Kommuuniin, mutta oli vankina Clairvaux'ssa. Se kävi sitäkin selvemmin ilmi Thiersin äänilajin muuttumisesta; oltuaan siihen asti pidättyväinen ja kaksimielinen, hän muuttui nyt äkkiä julkeaksi, uhkaavaksi, röyhkeäksi. Etelärintamalla versaillesilaiset valtasivat 3. toukokuuta Moulin-Saquet'n linnoituksen, 9. — kokonaan rautioiksi ammutun Issyn linnoituksen, 14. — Vanvesin linnoituksen. Länsirintamalla, valloittaen lukuisia kyliä ja rakennuksia, joita oli aina kaupunginmuurille asti, he etenivät vähitellen aina päävaltille saakka; petoksen ja sinne sijoitetun kansalliskaartin leväperäisyyden ansiosta heidän onnistui 21. toukokuuta tunkeutua kaupunkiin. Preussilaiset, joiden hallussa olivat pohjoiset ja itäiset linnoitukset, antoivat versaillesilaisille tilaisuuden tunkeutua kaupungin pohjoisosaan sen alueen kautta, jonne pääsyn aselepoehdot kielsivät preussilaisilta, ja aloittaa sieltä hyökkäyksen leveällä rintamalla, minkä pariisilaiset uskoivat aselevon turvaamaksi ja mikä sen tähden oli vain heikosti suojattu. Tämän vuoksi myös Pariisin länsiosissa, varsinaisessa loistokaupunginosassa, oli vain heikkoa vastarintaa; se kävi sitä kovemmaksi ja sitkeämmäksi mitä enemmän hyökkäävät joukot lähenivät itäosaa, varsinaista työväenkaupunginosaa. Vasta kahdeksan päivää kestäneen taistelun jälkeen sortuivat Kommuunin viimeiset puolustajat Bellevillen ja Ménilmontantin kukkuloilla, ja silloin saavutti huippunsa aseettomien miesten, naisten ja lasten murhaaminen joka yhä yltyen oli jatkunut koko viikon. Takaaladattava kivääri ei enää tappanut kyllin nopeasti, ja voitettuja ammuttiin sadoittain yhteen kasaan mitraljööseillä. »Kommunardien muuri» Père-Lachaisen hautausmaalla, missä suoritettiin viimeinen joukkomurha, on vielä nykyäänkin sanattomana, mutta vaikuttavana todistuksena siitä, mihin raivopäisyyteen pystyy hallitseva luokka, jos proletariaatti uskaltaa nousta puolustamaan oikeuttaan. Sitten kun osoittautui mahdottomaksi surmata kaikkia, alkoivat joukkovangitsemiset ja vangittujen joukosta mielivaltaisesti valittujen teurasuhrien ampuminen; loput vietiin suuriin leireihin odottamaan so-taoikeutta. Preussilaisia joukkoja, jotka piirittivät Pariisia koillisesta, oli käsketty pidättämään kaikki pakolaiset, mutta upseerit sulkiivat usein silmänsä kun sotilaat tottelivat enemmän inhimillisyyden kuin ylipäällystön käskyä; varsinkin saksilainen armeijakunta

* — Darboy. Toim.

ansaitsee kunnian siitä, että se menetteli varsin humanisesti ja päästi pakenemaan monia, jotka ilmeisesti olivat Kommuunin taisteilijoita.

Kun nyt, kaksikymmentä vuotta myöhemmin, tarkastelemme vuoden 1871 Pariisin Kommuunin toimintaa ja historiallista merkitystä, niin havaitsemme, että teoksessa »Kansalaissota Ranskassa» annettua kuvausta on täydennettävä eräillä lisäyksillä.

Kommuunin jäsenet jakaantuivat enemmistöön, blanquilaiisiin, joilla oli valta-asema myös kansalliskaartin keskuskomiteassa, ja vähemmistöön, jonka muodostivat pääasiassa Proudhonin sosialistisen koulukunnan kannattajiin kuuluneet Kansainvälisen työväenliiton jäsenet. Blanquilaiset olivat siihen aikaan suurimmalta osaltaan sosialisteja vain vallankumouksellisen, proletaarisen vaistonsa ansiosta; vain muutamat olivat saavuttaneet suuremman periaatteellisen selvyuden Vaillantien avulla, joka oli perehtynyt saksalaiseen teieteelliseen sosialismiin. Sen vuoksi on ymmärrettävää, miksi taloudellisessa suhteessa laiminlyötiin paljon sellaista, mikä nykyisen käsityksemme mukaan Kommuunin olisi tullut suorittaa. Vaikeinta on käsittää tietysti sitä pyhää arvonantoa, joka sai Kommuunin kunnioittavasti pysähtymään Ranskan Pankin ovelle. Se oli niin ikään paha poliittinen virhe. Pankilla Kommuunin käsissä olisi ollut enemmän merkitystä kuin kymmenellä tuhannella panttivanvilla. Se olisi saanut koko Ranskan porvariston painostamaan Versaillesin hallitusta rauhantekoon Kommuunin kanssa. Mutta vielä ihmeellisempää on se, että Kommuuni teki niin usein oikein, vaikka olikin kokoonpantu blanquilaisista ja proudhonilaisista. On itsestään ymmärrettävää, että Kommuunin taloudellisista asetuksista, niin niiden hyvistä kuin huonoistakin puolista, kantavat vastuun ennen kaikkea proudhonilaiset, ja sen poliittisista toimenpiteistä ja laiminlyönneistä blanquilaiset. Ja kummassakin tapauksessa oli historian ironiaa — kuten tavallisesti käy, kun doktrinäärit ovat peräsimessä — että kummatkin tekivät päinvastoin kuin mitä heidän koulukuntansa doktriini edellytti.

Proudhon, tuo pientalonpoikien ja käsityöläisten sosialisti, suorastaan vihasi yhteen liittymistä. Hän väitti, että siinä oli enemmän paha kuin hyvää, että yhteen liittyminen on luonnostaan hedelmätöntä, jopa vahingollista, koska se on työläisten vapauden kahleena; se on pelkkä hyödytön ja kiusallinen dogmi, joka on ristiriidassa sekä työläisten vapauden että työn säästämisen kanssa, ja siitä on koitava pikemmin haittaa kuin etua; sitä vastoin kilpailu, työnjako ja yksityisomistus olivat hänestä hyödyllisiä taloudellisia voimia. Työläisten yhtymät olivat paikallaan vain poikkeustapauksissa — sellaista nimeä Proudhon käytti suurteollisuudesta ja suurista liikeyrityksistä, kuten esim. rautateistä. (Ks. *Idée générale de la révolution*, 3. étude.)

Vuonna 1871 suurteollisuus oli yksinpä Pariisissakin, tuossa taidenäyttelykeskuksessa, jo siinä määrin lakannut olemasta poikkeuksellista, että Kommuunin tärkeimpänä määräyksenä oli suurteollisuuden, vieläpä manufaktuuriteollisuudenkin järjestäminen, jonka tuli perustua ei ainoastaan joka tehtaassa muodostettaviin työläisten yhtymiin, vaan kaikkien tällaisten yhtymien yhdistymiseen yhdeksi suureksi liitoksi; sanalla sanoen sellainen organisaatio, minkä, kuten Marx »Kansalais sodassa» aivan oikein sanoo, täytyy viime kädessä johtaa kommunismin, siis Proudhonin opin suoranaiseen vastakohtaan. Ja siksipä Kommuuni muodostuikin Proudhonin sosialistisen koulukunnan haudaksi. Tämä koulukunta on nykyisin hävinnyt olemattomiin Ranskan työläispiireistä; niissä, niin »possibilistien»¹²⁵ kuin »marxilaistenkin» keskuudessa, vallitsee nykyisin kiistattomasti Marxin teoria. Vain »radikaalin» porvariston keskuudessa on vielä proudhonilaisia.

Blanquilaistenkaan kohtalo ei ollut parempi. Salaliittoilun koulussa kasvaneina, sitä vastaavan ankaran kurin koossapitäminä he lähtivät siitä oletuksesta, että suhteellisen pieni määrä päättäväisiä, hyvin järjestyneitä miehiä pystyy tiettyinä suotuisana hetkenä valtaamaan käsiinsä valtiolaivan peräsimen ja toimien kovakouraisen tarmokkaasti pitämään sen käsissään siihen asti, kunnes kansan suuret joukot onnistutaan saamaan mukaan vallankumoukseen ja ryhmittämään pienen johtajajoukon ympärille. Sitä varten oli ennen kaikkea tarpeen kaiken vallan mitä ankarin diktatorinen keskittäminen uuden vallankumouksellisen hallituksen käsiin. Entä mitä teki Kommuuni, jossa enemmistönä olivat juuri nämä blanquilaist? Kaikissa Ranskan provinssien väestölle osoittamisissa julistuksissa se kehotti tätä yhdistämään Ranskan kaikki kommuunit ja Pariisin vapaaksi federaatioksi, kansalliseksi järjestöksi, joka todella olisi ensimmäinen kansakunnan oma luomus. Juuri se entisen keskitetyn hallituksen sortovalta — armeija, valtiollinen poliisi, virkavalta — minkä Napoleon oli luonut 1798 ja minkä sittemmin jokainen uusi hallitus oli ottanut tervetulleena aseena haltuunsa ja käyttänyt vastustajiaan vastaan, juuri tämä valta olisi pitänyt kukistaa kaikkialla Ranskassa, kuten se kukistettiin Pariisissa.

Kommuunin täytyi heti alusta pitäen myöntää, ettei työväenluokka voi valtaan noustuaan käyttää vanhaa valtiokoneistoa; että työväenluokan, jottei se jälleen menettäisi juuri valtaamaansa valtaa, täytyy toisaalta poistaa tieltään koko vanha sortokoneisto, jota siihen asti oli käytetty työväenluokkaa itseään vastaan, ja toisaalta suojella itseään omilta valtuutetuiltaan ja virkailijoiltaan julistamalla, että heidät voidaan poikkeuksetta erottaa koska tahansa. Mikä oli ollut tähän asti valtion luonteenomaisena ominaisuutena? Huolehtien yhteisistä eduistaan yhteiskunta oli alkuaan luonut itselleen omat elimensä yksinkertaisen työnjaon avulla. Mutta nämä elimet, joista tärkein on valtiovalta, olivat omia erikoisetujaan palvellessaan muuttuneet ajan oloon yhteiskunnan palvelijoista sen

herroiksi. Tämä on havaittavissa esimerkiksi ei vain perinnöllisessä monarkiassa, vaan myös demokraattisessa tasavallassa. »Poliitikot» eivät ole missään erillisempänä ja mahtavampana kansakunnan osana kuin juuri Pohjois-Amerikassa. Siellä kumpaakin suurta puoluetta, jotka vuoron perään pitävät herruutta, hallitsevat vuorostaan ihmiset, jotka tekevät politiikalla rahaa, keinottelevat sekä liiton että osavaltioiden lakiasäättävien kokousten edustajanpaikoilla tai elävät harjoittamalla agitaatiota puolueensa hyväksi ja saavat voiton jälkeen palkintonsa virkapaikkojen muodossa. Tunnettua on, miten amerikkalaiset ovat 30 vuotta yrittäneet karistaa harteiltaan tätä sietämättömäksi käynnyttä iestä ja miten he kaikesta huolimatta vajoavat yhä syvemmälle tähän korruption suohon. Juuri Amerikassa voimme parhaiten nähdä, miten tapahtuu tämä valtiovallan itsenäistyminen yhteiskunnan vastakohtaksi, vaikka se alunperin oli tarkoitettu sen pelkäksi aseeksi. Amerikassa ei ole hallitsijasukua, ei aatelistoa, ei vakinaista sotaväkeä muutamaa intiaanien vahtaamiseen käytettyä miestä lukuun ottamatta eikä virkavaltaa, jonka edustajilla olisi vakinaiset paikat ja eläkkeensaantioikeus. Ja kuitenkin havaitsemme siellä kaksi suurta poliittisten keinottelijain joukkiota, jotka vuorotellen ottavat valtiovallan haltuunsa ja käyttävät sitä hyödykseen mitä likaisimmalla tavalla ja mitä likaisimpiin tarkoituksiin — ja kansakunta on voimaton näitä kahta poliitikkojen suurta rengastumaa vastaan, jotka näennäisesti ovat sen palveluksessa, mutta todellisuudessa hallitsevat ja ryöstävät sitä.

Estääkseen tämän kaikissa tähänastisissa valtioissa väistämättömän valtion ja valtioelinten muuttumisen yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi Kommuuni käytti kahta pettämätöntä keinoa. Ensinnäkin se täytti kaikki hallinto-, oikeus- ja opetusvirat yleiseen äänioikeuteen perustuvien vaalien avulla, vieläpä valitsijat saivat erottaa valitun toimestaan milloin tahansa. Ja toiseksi se maksoi kaikille, niin korkeimmille kuin alemmillekin, virkahenkilöille vain sellaista palkkaa kuin muutkin työläiset saivat. Korkein palkka, minkä se yleensä maksoi, oli 6000 frangia. Siten estettiin taatusti virkojen tavoittelu ja onnenonginta, vaikkei edustuslaitosten jäsenillä olisi ollutkaan niitä sitovia valtuuksia, jotka vielä lisäksi otettiin käytäntöön.

Tätä vanhan valtiovallan räjäyttämistä ja sen korvaamista uudella, todella demokraattisella valtiovallalla on kuvattu yksityiskohtaisesti »Kansalaissodan» kolmannessa osastossa. Mutta tässä täytyi puuttua vielä kerran lyhyesti tuon korvaamisen eräisiin puoliin, koska juuri Saksassa taikauskoinen suhde valtioon on siirtynyt filosofiasta porvariston ja jopa monien työläistenkin yleiseen tajuntaan. Filosofien käsityksen mukaan valtio on »aatteen toteutumista» eli, filosofian kielelle käännettynä, jumalan valtakunta maan päällä, ala, jolla ikuinen totuus ja oikeus on toteutumassa tai on toteutuva. Ja siitä johtuu taikauskoinen kunnioitus valtiota ja kaikkea sellaista kohtaan, millä on yhteyttä valtioon, ja tuo kunnioitus

juurttuu sitä helpommin, kun lapsuudesta asti on totuttu kuvittelemaan, että koko yhteiskunnan yhteisistä asioista ja eduista ei voida huolehtia muulla kuin entisellä tavalla, nimittäin valtion ja sen hyväpaikkaisten virkamiesten välityksellä. Ja luullaan, että on otettu jo aivan tavattoman rohkea askel, jos on vapauduttu uskomasta perinnölliseen monarkiaan ja vannouduttu kannattamaan demokraattista tasavaltaa. Mutta todellisuudessa valtio ei ole muuta kuin koneisto, jonka avulla luokka sortaa toista luokkaa jopa yhtä hyvin demokraattisessa tasavallassa kuin monarkiassakin; parhaassakin tapauksessa valtio on paha, minkä proletariaatti perii saatuaan voiton luokkaherruudesta käydyssä taistelussa ja minkä pahimmat puolet proletariaatin täytyy, kuten Kommuuninkin täytyi, poistaa niin pian kuin mahdollista, kunnes toinen uusissa, vapaissa yhteiskunnallisissa oloissa kasvanut sukupolvi kykenee tekemään lopun koko valtioromusta.

Sosialidemokraattinen poroporvari on hiljattain jälleen alkanut tuntea terveellistä pelkoa kuullessaan sanat: proletariaatin diktaattori. No niin, hyvät herrat, tahdotteko tietää, miltä tämä diktaattori näyttää? Tarkastelkaa Pariisin Kommuunia. Se oli proletariaatin diktatuuria.

Lontoo, Pariisin Kommuunin kahdentenkymmenentenä vuosipäivänä, 18. maaliskuuta 1891

F. Engels

Julkaistu aikakauslehdessä »Die Neue Zeit», Bd. 2, n:o 28, 1890—1891 ja kirjassa: Marx. »Der Bürgerkrieg in Frankreich», Berlin 1891

Julkaistaan kirjan tekstin mukaan

Suomennos saksasta

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON ENSIMMÄINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA KOSKEVA JULKILAUSUMA

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENIILLE EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

Marraskuussa 1864 julkaisemassamme »Kansainvälisen työväenliiton perustamismanifestissa» sanoimme: »Jos työväenluokan vapautuminen vaatii työläisten veljellistä yhteistoimintaa, niin kuinka he voivat toteuttaa tämän suuren tehtävän sellaista ulkopoliittikkaa noudatettaessa, joka rikollisia tarkoitusperiä ajaen pelaa kansallisilla ennakkoluuloilla ja vuodattaa ryöstösodissa kansan verta ja tuhlaa sen rikkauksia?» Ja me luonnehdimme Internationaalien tavoittelemaa ulkopoliittikkaa seuraavin sanoin: »...on pyrittävä siihen, että ne siveyden ja oikeudenmukaisuuden tavanomaiset lait, joita yksityishenkilöiden on noudatettava keskinäisuuhteissaan, tulisivat määrääviksi laeiksi myös kansojen välisissä suhteissa».*

Ei ole ihme, että Louis Bonaparte, joka anasti vallan käyttämällä hyväkseen Ranskan luokkataistelua ja pitkitti herruuttaan useiden ulkoisten sotien avulla, on alusta alkaen suhtautunut Internationaaliin kuin vaaralliseen viholliseensa. Kansanäänestyksen¹²⁶ edellä hän aloitti taistelun Kansainvälisen työväenliiton toimikuntien jäseniä vastaan Pariisissa, Lyonissa, Rouenissa, Marseillessa, Brestissä ym. paikoissa, sanalla sanoen koko Ranskassa sillä verukkeella, että Internationaali on salaseura ja suunnittelee salaliittoa murhatakseen hänet; tuon tekosyyin paljastivat pian täysin järjettömäksi hänen omat tuomarinsa. Mikä oli todellisuudessa Internationaalien Ranskan jaostojen rikos? Se että ne selittivät julkisesti ja itsepin-taisesti Ranskan kansalle: äänestäminen kansanäänestyksessä merkitsee samaa kuin äänestää sisäisen despotismin ja ulkoisen sodan puolesta. Ja niiden työtä oli todellakin se, että Ranskan kaikissa suurissa kaupungeissa, kaikissa teollisuuskeskuksissa työväenluokka nousi yhtenä miehenä vastustamaan kansanäänestystä. Maaseutupiirien synkeä tietämättömyys sai onnettomuudeksi yliotteen. Euroopan arvopaperipörssit, ministeristöt, vallassaolevat luokat ja sano-

* Ks. tätä osaa, s. 12. *Toim.*

malehdistö juhlivat kansanäänestyksen tulosta loistavana voittona, jonka Ranskan keisari oli saanut Ranskan työväenluokasta; todellisuudessa se oli signaali kokonaisten kansojen eikä jonkun yksilön murhaamiseen.

Vuoden 1870 heinäkuun sotilaallinen salaliitto¹²⁷ on vain vuoden 1851 joulukuussa toimeenpannun valtiokaappauksen¹²² parannettu painos. Ensi silmäykseltä asia näytti niin typerältä, että Ranska ei tahtonut ottaa sitä todesta. Paljon mieluummin se uskoi sitä edustajaa*, joka piti sotaisia ministeripuheita pelkkänä pörssimanööverinä. Kun vihdoin 15. heinäkuuta Lainsäätäjäkunnalle tehtiin virallinen ilmoitus sodasta, oppositio kokonaisuudessaan kieltäytyi myöntämästä varoja alustaviin menoihin; jopa Thierskin leimasi sodan »inhottavaksi»; kaikki Pariisiin riippumattomat sanomalehdet tuomitsivat sen ja, ihmeellistä kyllä, provinssien lehdistökin yhtyi niihin melkein yksimielisesti.

Sillä välin Internationaalin pariisilaiset jäsenet olivat jälleen ryhtyneet työhön. He julkaisivat »Réveilissä»¹²⁸ 12. heinäkuuta manifestinsa »Kaikkien kansakuntien työläisille», jossa sanotaan:

»Poliittinen kunnianhimo uhkaa taas maailman rauhaa tekosyyneen Euroopan tasapaino ja kansalliskunnia. Ranskan, Saksan ja Espanjan työläiset! Yhdistäkäämme äänemme yhteiseksi sodanvastaiseksi paheksumuksen huudoksi! Sota, jota käydään valta-asemasta tai jonkin hallitsijasuvun etujen vuoksi, ei voi olla työläisten silmissä muuta kuin rikollista hulluutta. Me, jotka tarvitsemme rauhaa, työtä ja vapautta, esitämme jyrkän vastalauseemme niiden sotahuutoja vastaan, jotka ostavat itsensä vapaaksi veriverosta ja pitävät yleistä onnettomuutta vain uusien keinottelujen lähteenä! Saksalaiset veljet! Eripuraisuutemme johtaisi vain hirmuvallan täydelliseen riemuvoittoon Reinin kummallakin puolella... Kaikkien maiden työläiset! Millaisia tuloksia koituneekaan tällä hetkellä yhteisistä ponnistuksistamme, niin me, Kansainvälisen työväenliiton jäsenet, joille ei ole olemassa mitään eri valtakuntien rajoja, me lähetämme Teille lujan solidaarisuuden vakuudeksi Ranskan työläisten hyvät toivotukset ja tervehdykset.»

Tämän pariisilaisten jaostojemme manifestin jälkeen seurasi lukuisia ranskalaisia vetoamuksia, joista tässä voimme esittää vain yhden, Neuilly-sur-Seinen jaoston vetoamuksen, joka julkaistiin »Marseillaisessa»¹²⁹ 22. heinäkuuta:

»Onko sota oikeutettu? Eil Onko sota kansallinen? Eil! Se on yksinomaan dynastinen. Oikeuden, demokratian, Ranskan todellisten etujen nimessä yhdymme täydellisesti ja tarmokkaasti Internationaalin sodanvastaisiin protesteihin.»

Nämä protestit ilmensivät Ranskan työläisten todellisia tunteita, kuten eräs omalaatuinen tapahtuma pian selvästi osoitti. Kun alunperin Louis Bonaparten presidenttikaudella järjestetty Joulukuun 10. päivän joukkio¹³⁰ laskettiin työläisnuuttuihin puettuna Pariisiin kaduille nostamaan sotakuumetta intiaanimaisilla sotatansseilla, niin esikaupunkien todelliset työläiset vastasivat siihen niin valtavilla rauhanmielensoituksilla, että poliisipäällikkö Piétri katsoi tarpeelliseksi lopettaa äkkiä vastaisuudessa kaiken katupolitiikan sillä

* — Jules Favrea. *Toim.*

tekosyyllä, että Pariisin uskollinen kansa oli kyllin selvästi ilmaissut kauan hillitsemänsä isänmaallisuuden ja uhkuvan sotainnostuksen.

Muodostukoon Louis Bonaparten ja Preussin sodan kulku millaiseksi tahansa, toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *restauroidun keisarikunnan* julmaa pilanäytelmää.

Saksan taholta tämä sota on puolustusotaa. Mutta kuka pakkotti Saksan puolustusotaan? Kuka antoi Louis Bonapartelle mahdollisuuden käydä sotaa Saksaa vastaan? *Preussi!* Bismarck se vehkeili tämän saman Louis Bonaparten kanssa salaa saadakseen kotimaassa kukistetuksi demokraattisen opposition ja annektoidakseen Saksan Hohenzollernien hallitsijasuvulle. Jos Sadowan taistelu¹⁰⁰ olisi päättynyt häviöön voiton asemesta, Ranskan pataljoonat olisivat tulvineet Saksaan Preussin liittolaisina. Oliko Preussi voiton jälkeen edes hetken ajatellut asettaa vapaan Saksan orjuutetun Ranskan vastapainoksi? Aivan päinvastoin! Preussi säilytti huolellisesti vanhan järjestelmänsä synnynnäiset ihanuudet ja lisäksi yhdisti niihin kaikki toisen keisarikunnan metkut: sen todellisen despotismin ja valedemokratian, sen poliittiset petokset ja finanssihuijaukset, sen korkealentoiset fraasit ja halpamaiset silmänkääntötemput. Bonapartelainen valtakomento, joka siihen asti oli kukoistanut vain toisella puolella Reiniä, oli siten saanut vastineensa Reinin toisellakin puolen. Ja kun asianlaita oli siten, niin mitä muuta saattoi olla seurauksena kuin *sota?*

Jos Saksan työväenluokka sallii nykyisen sodan menettää puhtaasti defensiivisen luonteensa ja muuttua sodaksi Ranskan kansaa vastaan, niin sekä voitto että tappio muodostuvat yhtä vahingollisiksi. Kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen vapautussotien jälkeen, joudutaan kokemaan uudelleen entistä ankarampina.

Internationaalien periaatteet ovat kuitenkin levinneet niin laajalti ja juurtuneet niin lujasti Saksan työväenluokan keskuuteen, ettei meidän tarvitse pelätä lopputuloksen muodostuvan niin surulliseksi. Ranskan työläisten ääni on saanut vastakaikua Saksassa. Braunschweigissä 16. heinäkuuta pidetty suuri työväenkokous on selittänyt olevansa täydellisesti Pariisin manifestin kannalla, torjunut päättäväisesti kaikkinaisen ajatuksen kansallisesta vihamielisydestä Ranskaa kohtaan ja tehnyt päätöksen, jossa sanotaan:

»Me vastustamme sotia, mutta varsinkin dynastisia... Syvää mielihapaa ja tuskaa tuntien huomaamme olevamme pakotettuja osallistumaan puolustusotaan, kuten välttämättömään pahaan; mutta samalla kehotamme koko ajattelevaa työväenluokkaa tekemään mahdottomaksi sellaisen hirveän yhteiskunnallisen onnettomuuden uusiintumisen vaatien kansoille itselleen valtaa ratkaista sodan ja rauhan kysymys ja tehden ne siten oman kohtalonsa herroiksi.»

Chemnitzissä on 50 000 saksilaisen työläisen valitsemien luottamusmiesten kokous hyväksynyt yksimielisesti seuraavan päätöslauseelman:

»Saksan demokratian ja varsinkin sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluvien työläisten nimessä julistamme, että nykyinen sota on yksinomaan dynastinen... Tartumme ilomielin Ranskan työläisten meille tarjoamaan veljenkäänteeseen... Muistamme Kansainvälisen työväenliiton tunnuksen: *'Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!'* emmekä koskaan unohda, että *kaikkien maiden työläiset ovat ystäviämme ja kaikkien maiden hirmuvalltiaat vihollisiamme.*»

Myös Internationaalinen Berliinin osasto vastasi Pariisin manifestiin:

»Yhdymme kaikesta sydämestämme vastalauseeseenne... Lupaamme juhallisesti, ettei sotatorvien toivotus eikä kanuunain jyske, ei voitto eikä tappio saa meitä luopumaan yhtenäisestä työstä kaikkien maiden työläisten yhteenliittämiseksi.»

Tapahtukoon niin!

Tämän itsemurhan veroisen taistelun taustalla häämöttää Venäjän synkkä haamu. Huono enne on se, että nykyisen sodan alkamismerkki annettiin juuri sinä hetkenä, jolloin Venäjän hallitus oli saanut valmiiksi strategiset rautatiensä ja jo keskittänyt joukkoja Prutin suunnalle. Vaikka saksalaiset voinevatkin vaatia osakseen myötätuntoa puolustussodassaan Bonaparten hyökkäystä vastaan, he menettävät sen heti, jos sallivat Saksan hallituksen kutsua avukseen kasakat tai edes ottaa vastaan näiden avun. Muistakoot he, että ensimmäistä Napoleonian vastaan käymänsä riippumattomuusodan jälkeen Saksa lojui vuosikymmeniä avuttomana tsaarin jalkojen juuressa.

Englannin työväenluokka ojentaa veljellisesti kätensä Ranskan samoin kuin Saksankin työläisille. Se on lujasti vakuuttunut siitä, että päättyköön tämä edessä oleva inhottava sota miten tahansa, kaikkien maiden työläisten liitto on lopulta tekevä lopun kaikista sodista. Samaan aikaan kun virallinen Ranska ja virallinen Saksa syöksyvät veljesmurhan veroiseen sotaan, näiden maiden työläiset lähettävät toisilleen rauhan ja ystävyys-tervehdyksiä. Jo yksin tämä suuri tosiasia, jolla ei ole vertaa menneisyyden historiassa, avaa valoisampia tulevaisuuden näköaloja. Se osoittaa, että vastaakohtana vanhalle yhteiskunnalle, jossa vallitsevat taloudellinen kurjuus ja poliittinen mielettömyys, on syntymässä uusi yhteiskunta, jonka kansainvälisenä periaatteena tulee olemaan *rauha*, sillä kunkin kansakunnan samana määräävänä periaatteena on oleva — *työ!*

Tämän uuden yhteiskunnan uranuurtajana on Kansainvälinen työväenliitto.

256, High Holborn,
London, Western Central,
23. heinäkuuta 1870

Kirjoittanut K. Marx vuoden 1870 heinäkuun 19.—23. päivän välisenä aikana

Julkaistu lentolehtisenä englannin kielellä heinäkuussa 1870 sekä erillisinä lentolehtisinä ja lehdistössä saksan, ranskan ja venäjän kielellä elo—syyskuussa 1870

Julkaistaan vuoden 1891 laitoksen tekstin mukaan

Suomennos saksasta

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON TOINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA KOSKEVA JULKILAUSUMA

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

Ensimmäisessä 23. heinäkuuta antamassamme julkilausumassa sanoimme:

»Toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *restauroidun keisarikunnan* julmaa pilanäytelmää.»*

Jo ennen sotaoperaatioiden alkamista me siis suhtauduimme bonapartelaiseen saippuakuplaan kuten entiseen asiaan.

Emme ole erehtyneet toisen keisarikunnan elinkykyisyyden suhteen. Olimme myös oikeassa pelätessämme, että Saksan sota »menettää puhtaasti defensiivisen luonteensa ja muuttuu sodaksi Ranskan kansaa vastaan».** Tosiasiassa puolustussota loppui Louis Bonaparten antautumiseen, antautumiseen Sedanissa¹⁰² ja tasavallan julistamiseen Pariisissa. Mutta jo kauan ennen näitä tapahtumia, jo sinä hetkenä, jolloin oli käynyt varmaksi bonapartelaisen aseiden täydellinen mädänneisyys, Preussin sotilaskamarilla päätti ryhtyä valloituksiin. *Kuningas Vilhelmin sodan alussa antama julistus* oli tosin ilkeänä esteenä sillä tiellä. Pohjois-Saksan valtiopäiville pitämässään valtaistuinpuheessa kuningas oli juhlallisesti selittänyt käyvänsä sotaa Ranskan keisaria eikä Ranskan kansaa vastaan. 11. elokuuta hän oli julkaissut Ranskan kansakunnalle osoitetun manifestin, jossa sanoi:

»Keisari Napoleon on sekä maalla että merellä hyökännyt Saksan kansakuntaa vastaan, joka on aina halunnut ja yhä vieläkin haluaa elää rauhassa Rans-

* Ks. tätä osaa, s. 172. *Toim.*

** Ks. samaa. *Toim.*

kan kansan kanssa; olen asettunut Saksan armeijan johtoon *torjuakseni hänen hyökkäyksensä ja sotatapahtumien vuoksi* olen joutunut *ylittämään Ranskan rajat*.

Todistaakseen sodan »puhtaasti defensiivisen luonteen» Vilhelm ei tyytynyt selittämään, että on asettunut Saksan armeijan johtoon vain »*torjuakseen hyökkäyksen*», vaan lisäsi vielä, että hän oli vain »sotatapahtumien vuoksi joutunut» ylittämään Ranskan rajat. Puolustusota ei luonnollisesti lainkaan estä tekemästä »sotatapahtumien» sanelemia hyökkäysliikkeitä.

Tämä jumalaapelkäävä kuningas oli siis Ranskan ja koko maailman nähden sitoutunut käymään puhtaasti defensiivistä sotaa. Mitä saisi vapautettua hänet tästä juhlallisesta lupauksesta? Näytelmän lavastajien täytyi esittää asia siten, ikään kuin hän myöntäisi vasten tahtoaan Saksan kansan tinkimättömään käskyyn; sitä varten he antoivat oitis Saksan liberaaliselle porvaristolle, sen professoreille ja kapitalisteille, kunnanvaltuutetuille ja lehtimiehille viitteen. Tämä porvaristo, joka taistelussa kansallisen vapauden puolesta vuosina 1846—1870 oli esiintynyt ennen näkemättömän epäröivästi, saamattomasti ja pelkurimaisesti, oli tietenkin tavattomasti riemuissaan saadessaan astua Euroopan näyttämölle saksalaisen isänmaallisuuden karjuvan leijonan osassa. Se pukeutui kansallisen riippumattomuuden valepukuun ollakseen muka pakottavinaan Preussin hallituksen — mihin? — toteuttamaan tämän saman hallituksen salaisia suunnitelmia. Se katui vuosia kestänyttä ja miltei uskonnollisen harrasta uskoaan Louis Bonaparten erehtymättömyyteen vaatien äänekkäästi Ranskan tasavallan paloittelemista. Tarkastelkaamme hiukan näiden tukevien isänmaanystävien todenmukaisilta näytäviä tekosyitä!

He eivät uskalla väittää, että Elsass-Lothringenin väestö halajaisi Saksan syliin. Aivan päinvastoin. Rangaistukseksi Ranskaan kohdistuvasta patriotismista Strassburgia pommitettiin kuusi päivää »saksalaisilla» räjähdysammuksilla tarkoituksettomasti ja raakalaismaisesti — sodankäynnin kannalta ei ole tärkeä kaupunki, vaan sen linnoitus, jolla on erillinen, kaupunkia hallitseva asema — se sytytettiin palamaan ja surmattiin suuri määrä sen puolustuskyvyttömiä asukkaita. Kuinkas muuten! Olivathan näiden maakuntien alueet kuuluneet joskus jo ammin sitten kuolleelle Saksan valtakunnalle.¹³¹ Sen vuoksi kai nämä alueet väestöineen oli takavarikoitava Saksalle sen vanhentumattomana omaisuutena. Jos kerran Euroopan kartta on uusittava historiallista oikeudenmukaisuutta silmälläpitäen, niin emme missään tapauksessa saa unohtaa, että Brandenburgin vaaliruhtinas oli aikoinaan preussilaisen herttuakunnan omistajana Puolan tasavallan vasalli.¹³²

Mutta ovelat isänmaanystävät vaativat Elsassia ja saksankielistä Lothringenia »aineelliseksi takeeksi» Ranskan hyökkäyksiä vastaan. Koska tämä halpamainen tekosyy on harhaannuttanut monta heikkomielistä ihmistä, pidämme velvollisuutenamme tarkastella sitä lähemmin.

Varmaa on, että Elsassin pinnanmuodostus verrattuna vasta-päätä olevaan Reininrantaan ja sellaisen suuren linnoituksen kuin Strassburgin sijainti melkein puolimatassa Baselin ja Germersheimin välillä helpottavat suuresti ranskalaisten tunkeutumista Etelä-Saksaan, samalla kun ne ovat omiaan vaikeuttamaan Etelä-Saksan hyökkäystä Ranskaan. Edelleen on varmaa, että Elsassin ja Saksan Lothringenin anastus lujittaisi melkoisesti Etelä-Saksan rajoja: Saksa pääsisi silloin Vogeisien vuoriharjanteen herraksi koko sen pituudelta sekä hallitsemaan niitä linnoituksia, jotka sulkevat tämän vuoriston pohjoiset kulkutiet. Jos Metzkin vallattaisiin, niin Ranska menettäisi tietysti hetkessä kaksi tärkeintä Saksaa vastaan käytettävää operatiivista tukikohtaansa, mutta se seikka ei estäisi sitä laittamasta uusia Nancyn ja Verdunin luo. Saksalla on hallussaan Koblenz, Mainz, Germersheim, Rastatt ja Ulm, kaikki suoranaisia Ranskaa vastaan käytettäviä operatiivisia tukikohtia ja se on käyttänyt niitä tässä sodassa mainiosti; onko sillä edes hivenen verran oikeutta olla kateellinen Ranskalle, jolla näillä seuduilla on vain kaksi huomattavaa linnoitusta — Metz ja Strassburg? Sitä paitisi Strassburg uhkaa Etelä-Saksaa vain niin kauan kuin tämä on erillään Pohjois-Saksasta. Vuosina 1792—1795 ei hyökätty kertaakaan Etelä-Saksan kimppuun tältä taholta, koska Preussi osallistui Ranskan vallankumousta vastaan käytyyn sotaan; mutta heti kun Preussi 1795 solmi erillisrauhan¹³⁹ ja jätti etelän oman onnensa nojaan, alkoivat hyökkäykset Etelä-Saksaan Strassburgin ollessa tukikohtana ja ne jatkuivat aina vuoteen 1809. *Yhtynyt* Saksa voi oikeastaan tehdä vahingottomaksi Strassburgin ja minkä tahansa Elsassissa olevan Ranskan armeijan, jos se keskittää joukkonsa Saarlouis'n ja Landaun välille, kuten oli asianlaita tässä sodassa, ja etenee tai ryhtyy taisteluun Mainzista Metziin johtavalla tiellä. Niin kauan kuin Saksan joukkojen päävoimat ovat siellä, jokaista Strassburgista Etelä-Saksaan hyökkäävää ranskalaista armeijaa uhkaa saarroitus ja yhteyksien katkeaminen. Jos nykyinen sotaretki on jotakin osoittanut, niin ainakin sen, miten helppoa on Saksasta hyökätä Ranskaan.

Mutta jos puhutaan rehellisesti, niin eikö yleensä ole järjettömyyttä ja anakronismia asettaa sotilaalliset näkökohdat siksi periaatteeksi, jonka mukaan kansakunnalliset rajat on määrättävä? Jos seuraisimme tätä sääntöä, niin Itävalta voisi vaatia Venetsiaa ja Mincion linjaa ja Ranska Reinin linjaa suojatakseen Pariisiin, joka epäilemättä on alttiimpi hyökkäyksille koillisesta käsin kuin Berliini lounaisesta käsin. Jos rajat on määrättävä sotilaallisia etuja silmäläpittäen, niin vaatimuksista ei tule milloinkaan loppua, sillä jokaisessa sotilaallisessa linjassa on ehdottomasti vikaa ja se on parannettavissa uusien aluevaltauksien avulla; ja lisäksi noita rajoja ei voida koskaan määrätä lopullisesti ja oikeudenmukaisesti, koska voittaja määrää aina ehdot voitettulle ja siinä sinänsä on jo olemassa uusien sotien siemen.

Koko historian opetuksena on: kansakuntien laita on sama kuin yksilöidenkin. Jotta niiltä voitaisiin riistää hyökkäysmahdollisuudet, on niiltä riistettävä kaikki puolustuskeinot. Ei riitä yksin se, että tartutaan niitä kurkkuun, vaan ne on surmattava. Jos valloittaja on milloinkaan tavoitellut »aineellisia takeita» murtaakseen jonkin kansakunnan voimat, niin sen teki Napoleon I Tilsitin sopimuksellaan¹³⁴ ja sillä, miten hän pani sen täytäntöön Preussin ja muun Saksan suhteen. Ja sittenkin Saksan kansa mursi muutamia vuosia myöhemmin koko hänen jättiläisvoimansa kuin mädänneen korren. Mitä ovat ne »aineelliset takeet», jotka Preussi hurjimmissa haaveissaan voi tai saattaa puristaa Ranskalta, verrattuina niihin, jotka Napoleon I puristi siltä itseltään? Tulos on tällä kertaa muodostuva yhtä tuhoisaksi. Historia on kostava, ei Ranskalta riistettyjen neliömailien mukaan, vaan sen suuren rikoksen mukaan, että 1800-luvun toisella puoliskolla on uudelleen herätetty henkiin *valloituspolitiikka*.

Saksalaisiikhoisen isänmaallisuuden puolustajat sanovat: mutta ette saa sekoittaa saksalaisia ranskalaisiin. Emme halua kunniaa, vaan ainoastaan turvaa. Saksalaiset ovat oleellisesti rauhaarakastavaa kansaa. Heidän järkevässä hoivassaan yksinpä valloituskin muuttuu tulevan sodan aiheesta ikuisen rauhan vakuudeksi. Eihän tietysti Saksa ollut 1792 hyökkäämässä Ranskaan ylevänä aikomuksenaan tukahduttaa pistimin 1700-luvun vallankumous! Eikä Saksa ollut se, joka tahraisi kätensä orjuuttamalla Italian, kuristamalla Unkarin ja paloittamalla Puolan! Saksan nykyinen militaristinen järjestelmä, joka jakaa koko terveen miespuolisen väestön kahteen osaan — palvelusta suorittavaan vakinaiseen armeijaan ja toiseen, vakinaiseen armeijaan reservissä kummankin ollessa yhtä velvollinen osoittamaan sokeaa kuuliaisuutta jumalan armoittamalle hallitsijalle — tuo järjestelmä on luonnollisesti maailmanrauhan »aineellinen tae» ja päälle päätteeksi sivilisaation korkein päämäärä! Saksassa, kuten kaikkialla, vallassaolijain liehakoitsijat myrkyttävät yleisen mielipiteen ylistelyillään ja valheellisella omakiitoksella.

Heistä, noista saksalaisista isänmaanystävistä, tuntuvat harmillisilta nuo ranskalaiset linnoitukset Metz ja Strassburg, mutta he eivät näe mitään pahaa Varsovan, Modlinin ja Ivangorodin venäläisten linnoitusten muodostamassa jättiläismäisessä linnoitusjärjestelmässä. Samaan aikaan kun heitä hirvittävät Bonaparten hyökkäysten kauhut, he sulkevat silmänsä näkemästä tsaarin suojeluvallan häpeällisyyttä.

Niin kuin Louis Bonaparte ja Bismarck vaihtoivat lupauksia 1865, niin myös Gortšakov ja Bismarck vaihtoivat niitä 1870. Niin kuin Louis Napoleon imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1866 sota näännyttää sekä Itävallan että Preussin ja tekee hänestä Saksan ylimmän kohtalonmääräjän, niin myös Aleksanteri imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1870 sota näännyttää Saksan ja Ranskan ja kohottaa hänet Länsi-Euroopan ylimmäksi kohtalonmää-

rääjäksi. Niin kuin toinen keisarikunta katsoi mahdottomaksi olla olemassa rinnan Pohjois-Saksan liiton¹⁰⁴ kanssa, niin myös itsevaltiudellisen Venäjän täytyi luulla Preussin johtamaa Saksan valtakuntaa vaarakseen. Sellainen on vanhan poliittisen järjestelmän laki. Tuon järjestelmän puitteissa toisen valtion voitto on toisen häviö. Tsaarin ratkaiseva vaikutus Euroopan asioihin perustuu hänen perinnäiseen Saksaan kohdistuvaan ylivaltaansa. Voiko tsaari sallia asemansa heikkenevän ulkomailla ajankohtana, jolloin vulkaaniset yhteiskunnalliset voimat itse Venäjällä uhkaavat horjuttaa itsevaltiuden syvimpiä perustoja? Moskovalaisissa lehdissä on jo se sävy, joka oli bonapartelaisissa lehdissä vuoden 1866 sodan jälkeen. Uskovatko saksalaisiikhoilijat tosiaankin, että Saksan vapaus ja rauha on turvattu, jos he pakottavat Ranskan heittäytymään Venäjän syliin? Jos sotaonni, menestyksen aiheuttama ylimielisyys ja dynastiset juonittelut saavat Saksan ryöstämään Ranskalta maataluita, jää Saksalle vain kaksi tietä: joko sen täytyy seurauksista piittaamatta asettua *julkisesti* palvelemaan Venäjän laajenemispyrkimyksiä tai sitten sen täytyy lyhyen tauon jälkeen varustautua uuteen »puolustus»-sotaan, ei suinkaan mihinkään vastakeksittyyn »lokalisoituu» sotaan, vaan *rotusotaan*, sotaan liittoutuneita slaavilaisia ja romaanisia rotuja vastaan.

Saksan työväenluokka, jolla ei ole ollut mahdollisuutta estää tätä sotaa, on tarmokkaasti tukenut sitä sotana, jonka tarkoituksena on Saksan riippumattomuus ja Ranskan ja koko Euroopan vapauttaminen toisen keisarikunnan vuorenraskaasta ikeestä. Saksan teollisuustyöläiset yhdessä maatyöläisten kanssa muodostivat sankarillisten armeijoiden perusjoukon heidän perheensä kärsiessä kotona puolittain nälkää. Ulkomailla käytyjen taistelujen tuottamien onnettomuuksien lisäksi heitä odottavat kurjuuden tuottamat onnettomuudet kotona. He vaativat nyt vuorostaan »takeita» siitä, että heidän tavattoman raskaat uhrinsa eivät ole olleet turhia, että he ovat todella hankkineet vapauden ja että niitä voittoja, jotka he ovat saaneet bonapartelaisista armeijoista, ei muuteta Saksan kansan tappioiksi niin kuin vuonna 1815.¹³⁵ Ja ensimmäiseksi tällaiseksi takeeksi he vaativat *kunniallista rauhaa Ranskalle ja Ranskan tasavallan tunnustamista*.

Saksan sosialidemokraattisen työväenpuolueen keskuskomitea julkaisi 5. syyskuuta manifestin, jossa se vaati tarmokkaasti näitä takeita.

»Me esitämme jyrkän vastalauseemme Elsass-Lothringenin anastamista vastaan. Ja me olemme tietoisia siitä, että puhumme Saksan työväenluokan nimessä. Ranskan ja Saksan yhteisten etujen vuoksi, rauhan ja vapauden etujen vuoksi, länsimaisen sivistyksen etujen vuoksi itämaista raakalaisuutta vastaan Saksan työläiset eivät tule millään muotoa sietämään Elsass-Lothringenin anastusta... Kaikkien maiden työläistovereidemme kanssa tulemme uskollisesti puolustamaan proletariaatin yhteistä kansainvälistä asiaa!»

Onnettomuudeksi emme voi luottaa heidän välittömään menestykseensä. Jos kerran Ranskan työläiset eivät voineet rauhan aikana

estää hyökkääjiä, niin onko silloin Saksan työläisillä enemmän mahdollisuuksia pysäyttää voittaja keskellä sotaista melskettä? Saksan työläisten manifestissa vaaditaan Louis Bonaparten luovuttamista tavallisena rikollisena Ranskan tasavallalle. Heidän vallanpitäjänsä sen sijaan tekevät kaiken voitavansa asettaakseen hänet jälleen Tuileries'hin¹³⁶ parhaana miehenä saattamaan Ranskan turmioon. Miten sitten lieneekin, mutta historia on osoittava, että Saksan työläiset eivät ole yhtä taipuisaa ainesta kuin Saksan porvaristo. He tulevat täyttämään velvollisuutensa.

Me, kuten hekin, tervehdimme Ranskan tasavallan muodostamista, mutta samaan aikaan meitä vaivaa pelko, joka toivottavasti on osoittautuva perusteettomaksi. Tämä tasavalta ei ole kukistanut valtaistuinta, vaan on vain täyttänyt sen jättämän tyhjän paikan. Tasavaltaa ei ole julistettu yhteiskunnallisena saavutuksena, vaan kansallisena puolustustoimenpiteenä. Sitä pitää käsissään väliaikainen hallitus, joka on pantu kokoon osaksi tunnetuista orleanisteista,¹³¹ osaksi porvarillisista tasavaltalaisista; näiden viimeksi mainittujen joukossa on muutamia, joihin vuoden 1848 kesäkuun kapina¹⁹ on jättänyt lähtemättömän häpeämerkin. Tuon hallituksen jäsenten keskeinen työnjako näyttää lupaavan varsin vähän hyvää. Orleanistit ovat vallanneet itselleen vahvimmat asemat — armeijan ja poliisin — samalla kun luulotelluille tasavaltalaisille on annettu jarrittelijainpaikat. Tämän hallituksen ensimmäiset toimenpiteet osoittavat melko selvästi, ettei se ole perinyt keisarikunnalta ainoastaan raunioröykkiötä, vaan myös sen pelon työväenluokkaa kohtaan. Kun nyt laveasuisesti luvataan tasavallan nimessä mahdolltomia, niin eiköhän noin tehdä siksi, että saataisiin aikaan hälyä »mahdollisen» hallituksen hyväksi? Eiköhän porvareista, jotka mielellään toimittaisivat tasavallan hautaan, tasavalta ole vain Orléansien restauraation johtavana siltana?

Ranskan työväenluokka on siis joutunut tavattoman vaikeaan asemaan. Kaikki yritykset uuden hallituksen kukistamiseksi nyt, kun vihollinen jo miltei kolkuttaa Pariisin portilla, olisivat epätoivoista mielettömyyttä. Ranskan työläisten on täytettävä velvollisuutensa kansalaisina, mutta heidän ei saa antaa vietellä itseään vuoden 1792 kansallisilla muistoilla, kuten Ranskan talonpojat antoivat pettää itsensä ensimmäisen keisarikunnan kansallisilla muistoilla. Heidän asianaan ei ole menneisyyden toistaminen, vaan tulevaisuuden rakentaminen. Käyttäkööt he rauhallisesti ja päättäväisesti niitä keinoja, jotka tasavaltalainen vapaus heille antaa, järjestääkseen perusteellisesti oman luokkansa. Se on antava heille uusia, herkulesmaisia voimia Ranskan uudestiluomista ja yhteistä tehtäväämme — proletariaatin vapautusta — varten. Heidän voimaansa ja viisaudestaan riippuu tasavallan kohtalo.

Englannin työläiset ovat jo ryhtyneet toimenpiteisiin murtaakseen ulkopuolisella terveellisellä painostuksellaan hallituksensa hallittomuuden tunnustaa Ranskan tasavalta.¹³⁷ Nykyisellä vitkaste-

lullaan Englannin hallitus tahtoo kaiketikin hyvittää vuoden 1792 jakobiinivastaisen sodan samoin kuin sen sopimattoman kiireen, millä se hyväksyi valtiokaappauksen.¹³⁸ Lisäksi Englannin työläiset vaativat hallitukseltaan, että se vastustaisi kaikin voimin Ranskan paloitlemista, jota osa Englannin lehdistöstä aika häpeämättömästi vaatii. Tämä sama lehdistö se on kaksikymmentä vuotta jumaloinut Louis Bonapartea Euroopan kaitsemuksena ja osoittanut myrskyisästi suosiotaan Amerikan orjanomistajain kapinalle.¹³⁹ Nyt, kuten silloinkin, se ahertaa orjanomistajain hyväksi.

Kutsukoot *Kansainvälisen työväenliiton* jaostot kaikissa maissa työväenluokkaa ututteraan toimintaan. Jos työläiset unohtavat velvollisuutensa, jos he jäävät passiiviseksi, niin nykyinen hirvittävä sota on vain vielä hirvittävämpien kansainvälisten taistelujen edeltäjä ja johtaa kaikissa maissa siihen, että miekan, maaomaisuuden ja pääoman herrat tuottavat työläisille uusia tappioita.

Vive la République!

256, High Holborn,
London, Western Central,
9. syyskuuta 1870

*Kirjoittanut K. Marx syyskuun 6.—9.
päivän välisenä aikana*

*Julkaistu lentolehtisenä englannin kie-
lellä 11.—13. syyskuuta 1870 sekä len-
tolehtisenä saksan kielellä ja lehdistössä
saksan ja ranskan kielellä syys—jou-
lukuussa 1870*

*Julkaistaan vuoden 1891
laitoksen tekstin mukaan*

Suomennos saksasta

KANSALAISSOTA RANSKASSA

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON JULKILAUSUMA¹⁾

KAIKILLE TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

I

Neljäntenä syyskuuta 1870, kun Pariisin työläiset julistivat tasavallan, jota melkein samassa hetkessä koko Ranska tervehti yksimielisesti, muuan virkoja tavoittelevien asianajajien joukkio — valtiomiehenään Thiers ja kenraalinaan Trochu — valtasi Pariisin kaupungintalon. Nämä miehet olivat silloin niin täynnä fanaattista uskoa Pariisin kutsumukseen edustaa Ranskaa kaikkina historiallisten kriisien kausina, että rauenneiden Pariisin edustajavaltuuksien esittäminen näytti heistä riittävän todistamaan heidät oikeuteiksi anastamaan Ranskan hallitsijain arvonimen. Toisessa viime sotaa koskevassa julkilausumassamme, viisi päivää näiden henkilöiden pinnallenousun jälkeen, me sanoimme teille, mitä he ovat miehiiän.* Ja kuitenkin, yllätettynä, työläisten todellisten johtajien ollessa vielä Bonaparten vankiloissa ja Preussin marssiessa täyttä vauhtia Pariisia kohti, Pariisi salli heidän anastaa valtiovaltaa, mutta vain sillä nimenomaisella ehdolla, että tämä valtiovalta palvelisi ainoastaan ja yksinomaan kansallisen puolustuksen tarkoituksia. Mutta Pariisia voitiin puolustaa vain aseistamalla sen työläiset, muuttamalla heidät käyttökelpoiseksi sotavoimaksi ja kouluttamalla heitä itse sodan koulussa. Mutta Pariisin aseistaminen oli samaa kuin vallankumouksen aseistaminen. Pariisin voitto preussilaisesta hyökkäjästä olisi merkinnyt Ranskan työläisten voittoa Ranskan kapitalisteista ja sen valtiollisista parasiiteista. Jouduttuaan valitsemaan joko kansallisvelvollisuuden tai luokkaedun kansallisen puolustuksen hallitus ei viivytellyt hetkeäkään — se muuttui kansallisen kavalluksen hallitukseksi.

Ensi työkseen se lähetti Thiersin kiertomatkalle kaikkiin Euroopan hoveihin kerjäämään sieltä välitystä luvaten siitä hyvästä vaihtaa tasavallan kuninkaaseen. Neljä kuukautta Pariisin piirityksen

* Ks. tätä osaa, s. 178. *Toim.*

alkamisesta, kun näytti tulleen sopiva hetki ruveta puhumaan antautumisesta, Trochu lausui Jules Favren ja muiden hallituksen jäsenten läsnäollessa Pariisin määreille seuraavaa:

»Ensimmäinen kysymys, minkä kollegani esittivät minulle vielä samana syyskuun 4. päivän iltana, oli seuraava: Onko Pariisilla minkäänlaisia mahdollisuuksia kestää menestyksellisesti Preussin armeijan piiritys? Vastasin vitkastelematta tähän kysymyksen kielteisesti. Monet täällä olevat kollegani voivat vahvistaa puheeni todeksi ja minun pysyneen tässä mielipiteessäni. Sanoin heille nämä samat sanat, että asiain ollessa nykyisellään on hulluutta yrittää puolustaa Pariisia preussilaista piiritystä vastaan, tosin lisäsin vielä, sankarillista hulluutta, muttei mitään sen enempää... Tapahtumat» (joita hän itse johti) »ovat vahvistaneet ennakkonäkemykseni.»

Tämän Trochun sievän pikku puheen julkaisi myöhemmin eräs läsnäolleista määreistä, herra Corbon.

Siis samana iltana, jolloin tasavalta julistettiin, Trochun kollegat tiesivät, että hänen »suunnitelmanaan» oli Pariisin antautuminen. Jos kansallinen puolustus ei olisi ollut vain pelkkä veruke Thiersin, Favren ja Kumpp. persoonallista valtakomentoa varten, niin syyskuun 4. päivän nousukkaat olisivat jo 5. päivänä luopuneet vallasta, paljastaneet Trochun »suunnitelman» Pariisin väestölle ja vaatineet tätä joko heti antautumaan tai ottamaan kohtalonsa omiin käsiinsä. Mutta nuo kunniattomat petturit päättivät sen sijaan parantaa Pariisin »sankarillista hulluutta» nälällä ja murhilla ja vetää Pariisia toistaiseksi nenästä sellaisilla mahtipontisilla julistuksilla kuin esim.: »Trochu, Pariisin kuvernööri, ei tule milloinkaan antautumaan!» ja Jules Favre, ulkoministeri, »ei tule luovuttamaan tuumakaan alueestamme eikä ainoatakaan kiveä linnoituksistamme». Mutta Gambettalle kirjoittamassaan kirjeessä sama Jules Favre tunnusti, että he »puolustautuvat» Pariisin työläisiä eivätkä suinkaan preussilaisia sotamiehiä vastaan. Koko piirityksen ajan bonapartelaiset ryövärit, joille harkitsevainen Trochu oli uskonut Pariisin armeijan päällikkyyden, laskettelivat tuttavallisessa kirjeenvaihdossaan halpamaisia sukkeluuksia puolustuksesta, jonka he hyvin tiesivät olevan pilaa. (Katsottakoon esim. Pariisin armeijan tykkiväen ylikomentajan, kunnialegioonan suurristin kantajan Alphonse Simon Guidon'n kirjettä tykkiväen divisioonakenraali Susane'lle, minkä Kommuuni julkaisi »Journal Officiel» lehdessä¹⁴⁰.) Vihdoin 28. tammiukuuta 1871¹⁴¹ he riisuivat pettävän naamarinsa. Osoittaen Pariisin antautumisen yhteydessä tosi sankaruutta äärimmäisessä itsensä alentamisessa kansallisen puolustuksen hallitus esiintyi Bismarckin vangeista kokoonpantuna Ranskan hallituksena — siis niin halpamaisessa osassa, että yksinpä Louis Napoleonkaan ei rohjennut ryhtyä sellaiseen Sedanissa.¹⁰² Paetessaan maaliskuun 18. päivän tapahtumien jälkeen paniikin vallassa Versaillesiin »capitulards»¹⁴² jättivät Pariisiin asiakirjallisen todistuksen petoksestaan. Hävittääkseen sen, Kommuuni sanoo eräessä maakunnille osoittamassaan manifestissa,

»nämä miehet eivät kammoisi muuttaa Pariisia verimeren huuhtelemaksi rauniokasaksi».

Mutta monilla puolustushallituksen vaikutusvaltaisilla jäsenillä oli myös aivan erikoisia henkilökohtaisia syitä saattaa asiat sellaiseen lopputulokseen.

Kohta aselevon solmimisen jälkeen Millière, joka oli Pariisin edustajana kansalliskokouksessa ja joka sittemmin ammuttiin Jules Favren erikoiskäskystä, julkaisi joukon varmasti oikeita juridisia asiakirjoja, jotka todistavat, että eläessään aviotonta yhdyselämää erään Algeriassa asuvan juopporatin vaimon kanssa Jules Favre oli monien vuosien kuluessa suorittamiensa erittäin häikäilemättömien väärennysten avulla keinotellut itselleen aviottomien lastensa nimessä suuren perinnön ja tullut siten rikkaaksi mieheksi ja että hän laillisten perillisten nostamassa oikeusjutussa vältti ilmitulemisen vain bonapartelaisten tuomioistuinten erikoisen suosion ansiosta. Kun näistä kuivista oikeudellisista asiakirjoista ei päässyt mihinkään, ei edes puhetaidon voimalla, niin Jules Favre piti ensi kerran elämässään suunsa kiinni, odottaen kaikessa hiljaisuudessa kansalaissodan syttymistä parjatakseen sitten raivoisasti Pariisin asukkaita irtipäässeiksi rikollisiksi, jotka julkeasti kapinoivat perhettä, uskontoa, järjestystä ja omistusta vastaan. Ja tuskin tämä sama väärentäjä oli päässyt valtaan, kun hän heti syyskuun 4. päivän jälkeen päästi myötätuntoisuudessaan vapaiksi Picin ja Tailleferin, jotka molemmat oli tuomittu jopa keisarikunnan aikana väärennyksestä »L'Étendard»¹⁴³ lehteä koskevan häväistysjutun yhteydessä. Toinen näistä herroista, Taillefer, oli kyllin julkea saapuakseen Kommuunin aikana Pariisiin, mutta joutui heti taas vankilaan. Ja tämän jälkeen Jules Favre huusi kansalliskokouksen puhujalavalta koko maailmalle, että pariisilaiset vapauttivat kaikki kuritushuonevangit!

Ernest Picard, tuo kansallisen puolustuksen hallituksen Karl Vogt*, joka itse nimitti itsensä tasavallan finanssiministeriksi sen jälkeen, kun oli turhaan pyrkinyt keisarikunnan sisäasiain ministeriksi, on erään Arthur Picardin veli, miehen, joka karkotettiin huijarina Pariisin pörssistä (31. heinäkuuta 1867 päivätty Pariisin poliisiprefektuurin kertomus) ja oman tunnustuksensa perusteella tuomittiin 300 000 frangin varastamisesta, mihin hän syyllistyi ollessaan Société Généralen¹⁴⁴ erään haaratoimiston, Rue Palestro № 5, johtajana (11. joulukuuta 1868 päivätty poliisiprefektuurin kertomus). Tämän Arthur Picardin Ernst Picard nimitti lehensä »L'Électeur libre»¹⁴⁵ toimittajaksi. Samaan aikaan kun ministeriön lehdien virallisilla valheilla johdettiin harhaan tavallisia pörssimiehiä, Arthur Picard ravasi edestakaisin ministeriön ja pörssin väliä ja muutti Ranskan armeijan tappiot puhtaaksi pörssivoitoksi. Tämän kelpo veljesparin koko liikekirjeenvaihto joutui Kommuunin käsiin.

Jules Ferry, joka ennen syyskuun 4. päivää oli ollut leivätön asianajaja, sai Pariisin määrinä ollessaan keinoteltua piirityksen

* Englanninkielisessä laitoksessa »Joe Miller», ranskankielisessä vuoden 1871 laitoksessa »Falstaff». *Toim.*

aikana itselleen omaisuuden pääkaupungin nälänhädän kustannuksella. Se päivä, jona hän joutuu vastaamaan väärinkäytöksistään, on myös oleva hänen tuomiopäivänsä.

Nämä miehet saattoivat saada tickets-of-leave'insa* vain Pariisin raunioista; juuri heidänlaisiaan miehiä Bismarck tarvitsi. Hiukan silmänkääntötemppeja ja Thiers, joka siihen asti oli ollut hallituksen salaisena kuiskaajana, ilmestyi oitis sen johtoon ticket-of-leave-miesten joutuessa ministereiksi.

Thiers, tämä kääpiöpäsiikiö, hurmasi puolen vuosisadan ajan Ranskan porvaristoa, sillä hän on sen luokkaturmeltuneisuuden täydellisin henkinen ilmaus. Ennen kuin hänestä tuli valtiomies, hän oli jo historioitsijana osoittanut valehtelijan kykynsä. Hänen julkisen toimintansa aikakirja on Ranskan onnettomuuksien historia. Oltuaan vuoteen 1830 liitossa tasavaltalaisten kanssa, hän sieppasi Louis Philippen hallitessa ministerinpaikan kavaltamalla suojelijansa Laffitten. Kuninkaan suosion hän imarteli itselleen yllyttämällä roskaväkeä mellakoihin papistoa vastaan, jolloin ryöstettiin Saint-Germain l'Auxerrois'n kirkko ja arkkipiispan palatsi, ja esiintymällä Berryn herttuattaren suhteen samalla sekä ministeri-urkkijana että vanginvartija-kättilönä.¹⁴⁶ Hänen työtään oli tasavaltalaisten hakkaaminen Transnonain kadulla, hänen työtään olivat sittemmin seuranneet katalat syyskuun lait sanomalehdistöä ja yhdistymisoikeutta vastaan.¹⁴⁷ Vuonna 1840 hän jo pääministerinä sukeltautui jälleen esiin ja hämmästytti Ranskaa Pariisin linnoittamissuunnitelmallaan.¹⁴⁸ Tasavaltalaisille, jotka leimasivat tämän ehdotuksen kavalaksi salajuoneksi Pariisin vapautta vastaan, hän vastasi edustajakamarissa:

»Kuinka? Te kuvittelette, että linnoitukset voisivat jolloinkin muodostua vaaraksi vapaudelle? Ennen kaikkea parhaatte jokaista mahdollista hallitusta edellyttäessänne, että se saattaisi yrittää pysyä vallassa pommittamalla Pariisia... Sellainen hallitushan olisi sata kertaa mahdottomampi voittonsa jälkeen kuin ennen sitä.»

Tosiaankin, Pariisia ei olisi uskaltanut pommittaa linnoituksista mikään hallitus, paitsi se, joka ensin luovutti nämä linnoitukset Preussille.

Kun kuningas Bomba** tammikuussa 1848 koetteli voimiaan Palermoa vastaan, niin Thiers, joka ei ollut silloin enää ministeri, esiintyi jälleen edustajakamarissa:

»Hyvät herrat, te tiedätte, mitä tapahtuu Palermossa. Te kaikki vavahdatte kauhusta» (parlamentaarisessa mielessä), »kun kuulette, että suurta kaupunkia

* Englannissa annetaan rikollisille, kun he ovat suorittaneet suurimman osan rangaistuksestaan, tavan takaa lomautuslippu, jonka nojalla he saavat elää vapaana poliisin valvonnan alaisina. Tällaisia lippuja sanotaan tickets-of-leave'iksi ja niiden omistajia ticket-of-leave men'iksi. (*Engelsin selitys vuoden 1871 saksankieliseen laitokseen.*)

** — Ferdinand II. Toim.

on pommittanut neljäkymmentä kahdeksan tuntia — kuka? Sodanoikeutta käyttävä vieras vihollinenko? Ei, hyvät herrat, vaan oma hallitus. Ja minkä vuoksi? Sen vuoksi, että tuo onneton kaupunki vaati oikeuksiaan. Ja siitä hyvästä, että se vaati oikeuksiaan, sitä pommitettiin neljäkymmentä kahdeksan tuntia... Salilikaa minun vedota Euroopan yhteiskunnalliseen mielipiteeseen. Se on oleva ihmisyydelle tehty palvelus, jos Euroopan ehkä suurimmalta puhujalavalta kajahtaa muutamia suuttumuksen sanoja» (tosiaan, sanojal) »sellaisia tekoja vastaan. Kun regentti Espartero, joka oli tehnyt palveluksia maalleen» (mitä Thiers ei koskaan ole tehnyt), »aikoi pommittaa Barcelonaa tukahduttaakseen siellä puhjenneen kapinan, niin maailman kaikilta ääriiltä kajahti yleinen suuttumuksen huuto.»

Kahdeksaatoista kuukautta myöhemmin Thiers oli jo niiden joukossa, jotka puolustivat kiivaimmin Ranskan armeijan toimeenpanemaa Rooman pommitusta.¹⁴⁹ Kuningas Bomban erehdys näyttää itse asiassa olleen vain siinä, että hän rajoitti pommituksensa neljäkymmeneen kahdeksaan tuntiin.

Muutamaa päivää ennen helmikuun vallankumousta, äreänä siitä, että Guizot oli syrjäyttänyt hänet pitkäksi ajaksi virasta ja kavalushommasta ja vainuten ilmassa olevan lähenevää kansanliikettä, Thiers selitti edustajakamarissa näennäisen mahtipontiseen tapaansa, joka oli tuottanut hänelle pilanimen *Mirabeau-mouche**:

»Kuulun sekä Ranskan että Euroopan vallankumouksen puolueeseen. Toivon, että vallankumouksen hallitus jäisi maltillisten miesten käsiin... Mutta jos tämän hallituksen pitää joutua malttamattomien miesten, vaikkapa radikaalien, käsiin, en silti ole jättävä asiaani silleen. Tulen aina kuulumaan vallankumouksen puolueeseen.»

Tuli helmikuun vallankumous. Sen sijaan että vallankumous olisi asettanut Guizot'n ministeristön tilalle Thiersin ministeristön, kuten tuo ukkeli oli uneksinut, se asetti Louis Philippen tilalle tasavallan. Ensimmäisenä voiton päivänä Thiers pysytteli visusti piilossa unohtaen, että työläisten vihailta häntä suojeli se, että he halveksivat häntä. Tämä rohkeudestaan tunnettu mies pysytteli kaukana julkisuuden näyttämöltä siihen saakka, kunnes kesäkuun verilöyly¹⁵⁰ oli lakaissut sen puhtaaksi hänenlaisensa miehen toimintaa varten. Silloin hän kohosi johtomieheksi järjestyspuolueessa¹⁵⁰ ja sen parlamentaarisessa tasavallassa, tuossa nimettömässä välivaiheessa, jossa kaikki vallassaolevan luokan kilpailevat ryhmät taistelivat salaa yhdessä kansan nujertamiseksi ja vehkeilivät toisiaan vastaan oman monarkiansa pystyttämiseksi. Silloin, kuten nytkin, Thiers syytti tasavaltalaisia siitä, että he ovat ainoa tasavallan lujittamisen este; silloin, kuten nytkin, hän puhui tasavallalle samaan tapaan kuin pyöveli Don Carlokselle: »Surmaan sinut sinun omaksi hyväksesi.» Nyt, kuten silloinkin, hänen täytyy voittonsa jälkeisenä päivänä huutaa: »L'Empire est fait» — keisarikunta on valmis. Siitä huolimatta, että hän oli ulkokuultaisesti puhunut välttämättömistä vapauksista ja persoonallisesti vihasi Louis Bonapar-

* *Mirabeau-kärpänen. Toim.*

tea, joka oli vetänyt häntä nenästä ja heittänyt parlamentarismien menemään (parlamentarismien keinotekoisien ilmapiirin ulkopuolella ukkeli tiesi vallan mainiosti olevansa pelkkä nolla), tästä kaikesta huolimatta Thiers osallistui toisen keisarikunnan kaikkiin ilkitöihin alkaen ranskalaisten joukkojen suorittamasta Rooman valtauksesta aina Preussia vastaan käytyyn sotaan asti, mihin hän yllytti hyökkäämällä kiivaasti Saksan yhtenäisyyttä vastaan, ei sen vuoksi, että tuo yhtenäisyys oli preussilaisen despotismin verhoria, vaan sen vuoksi, että se loukkasi Ranskan perinnäistä oikeutta Saksan hajanaisuuteen. Tämä kääpiö heilutti mielellään Euroopan silmien edessä Napoleon I:n miekkaa — historiassa hän oli vain Napoleonin kengänkiillottaja — mutta hänen ulkopolitiikkansa huippusävytyksenä oli aina Ranskan äärimmäinen alennus alkaen vuoden 1840 Lontoon konventiosta¹⁵¹ aina Pariisin antautumiseen vuonna 1871 ja nykyiseen kansalaissotaan saakka, jossa hän Bismarckin armollisella luvalla kiihotti Sedanin ja Metzin vankeja Pariisia vastaan.¹⁵² Huolimatta kykyjensä joustavuudesta ja tarkoituspärisyydestä muuttuvuudesta tämä mies oli koko elämänsä ajan erittäin piintyneiden tottumusten kahleissa. On selvää, että nykyaikaisen yhteiskunnan syvimmit liikunnat jäivät aina häneltä salaisuudeksi; aivot, joiden koko elinvoima valui kieleen, eivät voineet tajuta kouraantuntuvimpiakaan yhteiskunnan pinnalla tapahtuneita muutoksia. Niinpä hän ei koskaan väsynyt tuomitsemasta pyhäinhäpäisyksi jokaista poikkeamista Ranskan vanhentuneesta suojelutullijärjestelmästä. Louis Philippen ministerinä ollessaan hän yritti huutaa alas rautatiet väittäen niiden olevan mieletöntä harhakuvittelua; ollessaan Louis Bonaparten aikana oppositiossa hän leimasi häväsiksi kaikki yritykset uudistaa mädäntynyttä Ranskan sotalaitosta. Kertaakaan koko pitkän valtiollisen uransa varrella hän ei ole toteuttanut ainoatakaan, ei edes vähäpätöisintäkään käytännöllisesti hyödyllistä toimenpidettä. Thiers on ollut johdonmukainen vain rikkautenhimossaan ja vihassaan niitä ihmisiä kohtaan, jotka tuottavat rikkautta. Ensimmäisen ministeriönsä hän otti vastaan Louis Philippen aikana köyhänä kuin Job, jättäessään sen hän oli miljoonamies. Kun hän hoiti viimeistä kertaa ministeristöä saman kuninkaan aikana (1. maaliskuuta 1840), häntä syytettiin edustajakamarissa julkisesti kavalluksesta. Hän vastasi syytökseen kyynelin — tavalla, jolla hän pääsi pälkäästä samoin kuin Jules Favre tai mikä tahansa muu krokotiili. Bordeaux'ssa 1871 hänen ensimmäisenä toimenpiteenään Ranskan pelastamiseksi uhkaavasta vararikosta oli se, että hän varasi itselleen kolmen miljoonan frangin vuositulot; tämä oli »säästäväisen tasavallan» ensimmäinen ja viimeinen sana, sen saman, jota hän oli kuvaillut vuonna 1869 pariisilaisille valitsijoilleen. Muuan Thiersin entisiä, vuoden 1830 edustajakamarin aikuisia kollegoja, kapitalisti — mikä ei estänyt häntä olemasta antaumuksellinen Pariisin Kommuunin jäsen — herra Beslay sanoi hiljattain eräessä julistuksessa Thiersille:

»Pääoman harjoittama työn orjuutus on aina ollut politiikkanne kulmakivenä, ja siitä lähtien kun Pariisin kaupungintalossa on julistettu työn tasavalta, te olette lakkaamatta huutanut Ranskalle: 'Katsokaa noita rikollisia!'

Miehenä, joka on mestari halpojen valtiollisten konnankoukkujen alalla, taituri vääränvalanteossa ja petturuudessa, harjaantunut parlamentaarisen puoluetistelun kaikkiin halpamaisiin sotajuoniin, salakavaliin metkuihin ja alhaiseen vilppiin ja aina valmis lietsomaan vallankumousta jouduttuaan pois virasta ja tukahduttamaan sen veriin heti kun on päässyt valtion peräsimeen; miehenä, jolla aatteiden tilalla ovat luokkaennakkoluulot ja sydämen tilalla turhamaisuus ja joka yksityiselämässään on yhtä kunniaton kuin julkisessa elämässä halpamainen — Thiers ei voi edes nytkään, esittäessään Ranskan Sullan osaa, olla korostamatta tekojensa inhottavuutta naurettavalla kerskailulla.

Pariisin antautuminen, minkä seurauksena Preussin alaiseksi joutui paitsi Pariisi myös koko Ranska, oli päätepisteenä niissä pitkällisissä petollisissa juonitteluissa, joihin syyskuun 4. päivän vallanastajat olivat Trochun omien sanojen mukaan ryhtyneet vihollisen kanssa jo tuona samana päivänä. Toisaalta tuo antautuminen pani alulle kansalaissodan, johon he nyt ryhtyivät Preussin tukemina tasavaltaa ja Pariisia vastaan. Jo itse antautumisehtojen sanamuoto sisälsi ansan. Enemmän kuin kolmasosa maasta oli silloin vihollisen käsissä, pääkaupunki oli eristetty maaseudusta, kulkuyhteydet olivat epäkunnossa. Noissa oloissa oli mahdotonta valita todellista Ranskan edustajakuntaa ilman riittävää valmistelu-aikaa. Juuri sen vuoksi antautumisehdoissa määrättiin, että kansalliskokous oli valittava kahdeksan päivän kuluessa, joten monin paikoin Ranskaa tieto toimitettavista vaaleista saatiin vasta vaalipäivän aattona. Edelleen antautumisehtojen nimenomaisen määräyksen mukaan kansalliskokouksen vaalit oli toimitettava vain siinä yksinomaisessa tarkoituksessa, että voitaisiin päättää sodan ja rauhan kysymyksestä ja tarpeen tullen tehdä rauhansopimus. Väestö ei voinut olla tuntematta, että aselevon ehdot tekivät mahdottomaksi sodan jatkamisen ja että Ranskan huonoimmat miehet olivat parhaita vahvistamaan Bismarckin pakkorauhan. Mutta tyytymättä kaikkiin näihin varovaisuustoimenpiteisiin ja jo ennen kuin välirauhan salaisuus ilmoitettiin Pariisille Thiers oli lähtenyt koko maata käsittävälle vaalimatkalle herättääkseen henkiin legitimistien puolueen,¹²¹ jonka oli nyt yhdessä orleanistien kanssa asetettava epäajankohtaisiksi käyneiden bonapartistien tilalle. Legitimistejä hän ei pelännyt. Näillä ei ollut mitään mahdollisuuksia muodostaa nykyaikaisen Ranskan hallitusta eivätkä ne sen vuoksi olleet kilpailijoina vaarallisia; mikä muu puolue saattoi olla taantumukselle tervetullempi ase kuin tämä puolue, joka toiminnassaan, Thiersin omien sanojen mukaan (edustajakamari, 5. tammikuuta 1833),

»oli aina rajoittunut kolmeen apukeinoon: ulkomaiseen maahanhyökkäykseen, kansalaissotaan ja anarkiaan».

Mutta legitimistit uskoivat vakavissaan tuhatvuotisen valtakuntansa jälleentulemukseen. Olihan muukalainen maahanhyökkääjä polkemassa taas Ranskaa; olihan keisarikunta kukistettu ja Bonaparte joutunut vankeuteen ja olivathan he itse jälleen olemassa. Historian pyörä oli nähtävästi kääntynyt takaisin vuoden 1816 »chambre introuvable»¹⁵³ aikoihin. Tasavallan kansalliskokouksissa vuosina 1848—1851 legitimistejä edustamassa olivat olleet heidän sivistyneet ja kouliintuneet parlamenttijohtajansa, mutta nyt tunkeutuivat etualalle puolueen pelkät arkipäiväisyydet — Ranskan kaikki Pourceaugnacit.

Heti kun tämän »tilanherrakamarin»¹⁵⁴ istunto oli avattu Bordeaux'ssa, Thiers teki sille selväksi, että sen oli heti, vieläpä ilman parlamenttikeskustelua hyväksyttävä alustavat rauhanehdot, koska Preussi ainoastaan sillä ehdolla sallii heidän aloittaa sodan tasavaltaa ja sen lujaa linnoitusta, Pariisia, vastaan. Vastavallankumouksella ei tosiaankaan ollut hetkeäkään menetettävissä. Valtionvelka oli kasvanut toisen keisarikunnan aikana kaksinkertaiseksi, ja suuria kaupunkeja rasittivat kovasti paikalliset velat. Sota oli pelottavasti lisännyt kansakunnan rasituksia ja tuhonnut häikäilemättä sen apulähteet. Rappiotilan lisäksi seisoi vielä preussilainen Shylock Ranskan maalla vaatimassa puolen miljoonan preussilaisen sotilaan muuttamista, viiden miljardin sotakorvausta¹⁵⁴ sekä 5 prosentin korkoa sen maksamattomille erille. Kuka oli maksava laskun? Rikkauksien omistajat saattoivat sälyttää alkamansa sodan kustannukset noiden rikkauksien luojien kannettaviksi vain kukistamalla väkivalloin tasavallan. Näin ollen suorastaan ennen näkemätön Ranskan rappiotila kannusti näitä patriotteja — maaomaisuuden ja pääoman edustajia — täydentämään muukalaisvalloittajan nähden ja sen korkean suojeluksen alaisina ulkoista sotaa kansalaissodalla, orjanomistajien kapinalla.

Tämän salaliiton tiellä oli suurena esteenä — Pariisi. Pariisin aseistariisuminen oli menestyksen ensimmäinen ehto. Sen vuoksi Thiers vaatikin Pariisia laskemaan aseensa. Pariisia ärsytettiin kaikkiin mahdollisiin tavoin: »tilanherrakamari» piti hurjaa tasavaltalaisvastaista melua; Thiers puhui kaksimielisesti tasavallan olemassaolo-oikeudesta; Pariisia uhattiin pään ja pääkaupunginoikeuksien menetyksellä (décapiter et décapitaliser); orleanisteja nimitettiin lähettiläiksi; Dufaure antoi erääntyneitä vekseleitä ja vuokria koskevat lakinsa,¹⁵⁵ jotka uhkasivat horjuttaa perusteellisesti Pariisin kauppaa ja teollisuutta; Pouyer-Quertier määräsi perittäväksi kaikkien mahdollisten painotuotteiden kustakin numerosta 2 centimeä veroa; Blanqui ja Flourens tuomittiin kuolemaan, tasavaltalaiset lehdet kiellettiin; kansalliskokous siirrettiin Versaillesiin; Palikaon julistama, mutta 4. syyskuuta kumottu piiritystilä ennallistettiin; décembreuseur¹⁵⁶ Vinoy nimitettiin Pariisin kuvernööriksi, santarmi Valentin — poliisiprefektiksi ja jesuiittakenraali Aurelle de Paladines — Pariisin kansalliskaartin ylipäälliköksi.

Ja nyt meillä on eräs kysymys herra Thiersille ja herroille kansallisen puolustuksen hallituksen jäsenille, hänen apureilleen. Tiedetään, että Thiers sopi rahaministerinsä herra Pouyer-Quertier'n välityksellä kahden miljardin lainasta. Onko siis totta vai eikö ole:

1. että tämä afääri suoritettiin siten, että Thiersin, Jules Favren, Ernest Picardin, Pouyer-Quertier'n ja Jules Simonin taskuihin joutu monien satojen miljoonien provisio ja

2. että maksu tuli suorittaa vasta Pariisin »pacifikation'in»¹⁵⁷ jälkeen?

Joka tapauksessa asian on täytynyt olla sangen kiireellinen, koska Thiers ja Jules Favre pyysivät vähääkään häpeämättä Bordeaux'n istunnon nimessä preussilaisia joukkoja miehittämään Pariisiin. Mutta se ei sopinut Bismarckin peliin, kuten hän Saksaan palattuana kertoi pilkallisesti ja aivan julkisesti Frankfurtin ihmeteleville poroporvareille.

II

Aseistettu Pariisi oli ainoa vakava este vastavallankumouksellisen salaliiton tiellä. Pariisi oli siis riisuttava aseista. Tämän kohdan suhteen Bordeaux'n kamari oli täysin avomielinen. Jos kohta »tilanherrakamarin» edustajien raivoisa mylvinä ei olisikaan ollut kyllin kuuluva, niin se seikka, että Thiers jätti Pariisin triumviraatille, jonka muodostivat *décembriseur* Vinoy, bonapartistisantarmi Valentin ja jesuiittakenraali Aurelle de Paladines, teki mahdottomaksi kaiken epäilyn. Mutta samalla kun salaliittolaiset esittivät julkeasti aseistariisumisen todellisen tarkoituksen, he vaativat Pariisia luovuttamaan aseet huutavan, hävyttömän valheellisen tekosyyin nojalla. Thiers sanoi, että kansalliskaartin tykit kuuluvat valtiolle ja ne on siis luovutettava takaisin valtiolle. Todellisuudessa asia oli näin: Pariisi oli ollut vartiopaikallaan aina antautumispäivästä lähtien, jolloin Bismarckin vangit luovuttivat Ranskan Bismarckille, varaten kuitenkin itselleen lukuisan henkivartioston ilmeisenä tarkoituksenaan Pariisin kurissa pitäminen. Kansalliskaarti järjestäytyi uudestaan ja uskoi ylijohdon keskuskomitealle, jonka valitsi koko kaartilaisjoukko, muutamia vanhoja bonapartelaisia osastoja lukuunottamatta. Ennen preussilaisten Pariisiin marssimista keskuskomitea piti huolen siitä, että kanuunat ja mitraljöösit, jotka antautuivat (*capitulards*) olivat petollisesti jättäneet preussilaisten miehitetäviksi tuleviin ja niitä lähellä oleviin kaupunginosiin, siirrettiin Montmartreen, La Villetteen ja Bellevilleen. Tämä tykistö oli hankittu kansalliskaartin keräämillä varoilla. Se oli tunnustettu virallisesti sen omaisuudeksi antautumisehdoissa 28. tammikuuta ja sellaisena jätetty ottamatta lukuun kun yleensä luovutettiin valtiolle kuuluvia aseita voittajalle. Thiersillä ei ollut mitään, pienintäkään syytä aloittaa sotaa Pariisia vastaan ja siksi hänen oli turvauduttava siihen halpaan valheeseen, että kansalliskaartin tykistö oli muka valtion omaisuutta!

Tykistön takavarikoimisen piti olla vain Pariisin yleisen aseistariisumisen ja siis myös syyskuun 4. päivän vallankumouksen aseistariisumisen esinäytöksenä. Mutta tästä vallankumouksesta oli tullut Ranskan laillinen tila. Vallankumouksen tuloksen, tasavallan, oli voittaja tunnustanut antautumisehtojen sanamuodossa. Antautumisen jälkeen sen olivat tunnustaneet kaikki vieraat vallat; sen nimessä oli kutsuttu koolle kansalliskokous. Bordeaux'n kansalliskokouksen ja sen toimeenpanevan vallan ainoana laillisena perustana oli 4. syyskuuta suoritettu Pariisin työläisvallankumous. Jollei olisi ollut syyskuun 4. päivän vallankumousta, tämän kansalliskokouksen olisi heti täytyntä jättää paikkansa lainsäätäjäkunnalle, joka valittiin 1869 yleisellä äänestyksellä ranskalaisten eikä preussilaisten vallan aikana, mutta jonka vallankumous oli väkivaltaisesti hajottanut. Thiersin ja hänen ticket-leave-miestensä olisi täytyntä antaa periksi saadakseen Louis Bonaparten allekirjoittamat turvakirjat ja välttyäkseen siten tekemästä Cayennen-matkaa.¹⁵⁸ Kansalliskokous valtuuksineen, jotka oikeuttivat sen solmimaan rauhan Preussin kanssa, oli vain eräänä välitapahtumana tuossa vallankumouksessa, jonka todellisena ollennoitumana oli kuitenkin aseistettu Pariisi, sama Pariisi, joka oli tehnyt tuon vallankumouksen ja kestänyt sen vuoksi viisikuukautisen piirityksen kaikkine nälänhädän kauhuineen ja joka Trochun suunnitelmasta huolimatta oli vastarintaa jatkamalla antanut provinsseille mahdollisuuden käydä itsepintaista puolustusotaa. Ja nyt Pariisin piti joko luovuttaa aseensa Bordeaux'n kapinallisten orjanomistajien loukkaavasta käskystä ja tunnustaa, että 4. syyskuuta suoritettu vallankumous pelkästään siirsi valtiollisen vallan Louis Bonapartelta hänen kuninkaallisille kilpailijoilleen, tai sitten taistella uhrautuvaisesti Ranskan puolesta, jonka pelastaminen häviöstä ja uudestisyntyminen oli mahdotonta ilman niiden valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojen vallankumouksellista multistamista, jotka olivat synnyttäneet toisen keisarikunnan ja kypsyneet sen suojelun alaisina äärimmäiseen mädännäisyyteen asti. Viisikuukautisen nälänhädän riuduttama Pariisi ei epäröinyt hetkeäkään. Se päätti kestää sankarillisesti kaikki ranskalaisten sala liittolaisten vastustamisesta koituvat vaarat siitäkkin huolimatta, että preussilaisten kanuunat uhkasivat sitä sen omista linnoituksista. Mutta kammoten kansalaissotaa, johon Pariisi yritettiin pakottaa, keskuskomitea pysytteli puolustuskannalla piittaamatta kansalliskokouksen ärsytyksestä, toimeenpanovallan sekaantumisesta asioihin ja uhkaavasta joukkojen keskittämisestä Pariisiin ja sen ympäristöön.

Niinpä sitten Thiers itse alkoi kansalaissodan: hän lähetti Vinoy'n johdolla poliisiosaston ja muutamia linjarykmenttejä öiselle rosvo-retkelle Montmartreen anastamaan äkkiylläköllä kansalliskaartin tykistön. On tunnettua, että tämä yritys epäonnistui kansalliskaartin vastarinnan sekä sotaväen ja kansan veljeilyn ansiosta. Aurelle de Paladines oli jo ennakkolta painattanut kertomuksensa voitosta, ja Thiersillä oli valmiina kuulutuksia, joissa ilmoitettiin hänen val-

tiokaappaustoimenpiteistään. Molemmat täytyi nyt korvata Thiersin julistuksella, jossa hän ilmoitti jalomielisesti päätöksestään jättää kansalliskaartille sen aseet; hän ei epäile, niin hän sanoi, että kaarti tulee käyttämään niitä kapinallisia vastaan yhtyen hallitukseen. Kaikista 300 000 kansalliskaartilaisesta vain 300 noudatti tätä pikku Thiersin kehotusta yhtyä häneen omaa itseään vastaan. 18. maaliskuuta mainehikas työväenvallankumous otti kiistattomasti valtaansa Pariisiin. Keskuskomitea oli sen väliaikaisena hallituksena, Eurooppa näytti olevan hetken aikaa kahden vaiheilla sen suhteen, olivatko äskeiset hämmästyttävät valtiolliset ja sotilaalliset tapahtumat todellisuutta vai olivatko ne vain unikuvia kaukaisesta menneisyydestä.

Kahdeksannestatoista maaliskuuta aina siihen asti, kunnes Versaillesilaiset joukot tunkeutuivat Pariisiin, proletaarinen vallankumous pysyi niin puhtaana kaikista väkivallanteoista, joita vallankumoukset ja varsinkin »ylempien luokkien» vastavallankumoukset ovat täynnään, että vastustajat eivät löytäneet suuttumukselleen muuta kiinnekohtaa kuin kenraalien Lecomten ja Clément Thomas'n mestauksen ja Vendôme-torilla sattuneen yhteenoton.

Muuan bonapartistiupseeri, kenraali Lecomte, joka oli osallistunut Montmartreen tehtyyn yölliseen hyökkäykseen, oli neljä kertaa antanut 81. linjarykmentille käskyn ampua Pigalle-torilla aseetonta väkijoukkoa: kun sotilaat kieltäytyivät, hän parjasi niitä raihostuneena. Sen sijaan että olisivat ampuneet naisia ja lapsia, hänen omat miehensä ampuivat hänet itsensä. Juurtuneet tottumukset, joita työväen vihollisten kasvatus on istuttanut sotilaihin, eivät luonnollisestikaan katoa siinä samassa hetkessä, jolloin sotamiehet siirtyvät työläisten puolelle. Nämä samat sotamiehet surmasivat myös Clément Thomas'n.

»Kenraali» Clément Thomas, entinen virkaansa tyytymätön vahtimestari, oli Louis Philippen viimeisinä aikoina pestautunut tasavaltalaisen »Le National» lehden¹⁵⁹ toimitukseen, missä hän samalla oli tämän kovin taisteluhaluisen lehden nimellisen vastaavan toimittajan (gérant responsable, vankeusrangaistuksien istumista varten otetun) ja kaksintaistelijan tehtävissä. Kun »Nationalin» herrat helmikuun vallankumouksen jälkeen tulivat peräsimeen, he tekivät tästä entisestä vahtimestarista kenraalin. Tämä tapahtui vähän ennen kesäkuun verilöylyä, jota hän, kuten Jules Favrekin, oli suunnitellut ja jossa hän esitti mitä katalinta pyövelinosaa. Sitten hän katosi kenraalinarvoineen pitkäksi aikaa näyttämöltä sukeltautuakseen jälleen esiin 1. marraskuuta 1870. Päivää ennen »puolustushallitus» oli juhlallisesti luvannut kaupungintalolla Blanquille, Flourensille ja muille työläisten edustajille luovuttaa anastamansa vallan vapaasti valitun Pariisin Kommuunin käsiin.¹⁶⁰ Sen sijaan että olisi pitänyt sanansa, se usutti Pariisin kimppuun Trochun bretonit, jotka nyt esiintyivät Bonaparten korsikalaisten osassa.¹⁶¹ Vain kenraali Tamisier kieltäytyi tahrasta nimeään moisella sanapattoisuudella ja luopui kansalliskaartin ylipäällikön tehtävästä. Hänen

paikkansa ottaneesta Clément Thomas'ista tuli nyt jälleen kenraali. Koko ylipäällikkyytensä ajan hän kävi sotaa, ei preussilaisia, vaan Pariisin kansalliskaartia vastaan. Hän jarrutti sen yleistä aseistautumista, yllytti porvaristopataljoonia työväenpataljoonia vastaan, toimitti syrjään upseerit, jotka olivat nurjamielisiä Trochun »suunnitelmalle», ja hajotti proletaaripataljoonia häväisten niitä syyttämällä pelkuruudesta, samoja proletaaripataljoonia, joiden urhoutta ihmettelevät nyt niiden katkerimmatkin viholliset. Clément Thomas oli tosi ylpeä siitä, että oli taas saanut entisen kesäkuun aikaisen (1848) etusijansa Pariisin proletariaatin henkilökohtaisena vihamihenä. Vielä muutamaa päivää ennen maaliskuun 18. hän esitti sotaministeri Le Flöille oman suunnitelmansa »Pariisin roistoväkikukkasen poisjuurimisesta». Vinoy'n kärsimän tappion jälkeen hän ei voinut kieltää itseltään iloa ilmestyä taistelutantereelle yksityisurkkijana. Keskuskomitea ja Pariisin työläiset olivat yhtä vastuunalaisia Clément Thomas'n ja Lecomten ampumisesta kuin Walesin prinsessa siitä, että hänen Lontooseen saapuessaan väentungoksessa puristui ihmisiä kuoliaaksi.

Väitteet aseettomien kansalaisten surmaamisesta Vendôme-torilla ovat satua, mistä Thiers ja »tilanherrakamari» ovat olleet visusti vaiti uskoen sen levittämisen yksinomaan eurooppalaisen lehdistön lakeijan tehtäväksi. Maaliskuun 18. päivän voitto sai vapisemaan »järjestyksen miehet», Pariisin taantumukselliset. Heille se ennusti lähenevää kansan kosta. Niiden uhrien haamut, jotka he kiduttivat kuoliaaksi vuoden 1848 kesäkuun päivien ja vuoden 1871 tammikuun 22. päivän¹⁶² välisenä aikana, nousivat heidän silmiensä eteen. Mutta he pääsivät pelkällä pelästyksellä. Yksinpä poliisikersanteillekin, sen sijaan että heidät olisi riisuttu aseista ja vangittu kuten olisi kuulunut tehdä, Pariisin portit olivat seposen selällä, jotta he voisivat varmasti päästä Versaillesiin. »Järjestyksen miehet» eivät saaneet olla vain rauhassa, vaan heidän annettiin vielä yhtyäkin ja miehittää useita tärkeitä kohteita Pariisin keskustassa. Tämän keskuskomitean suopeuden, tämän aseistettujen työläisten jalomielisyyden, mikä oli niin kummallisessa ristiriidassa järjestyksipuolueen tapojen kanssa, tämä puolue tulkitsi tajutun heikkouden merkiksi. Siitä johtui järjestyksipuolueen typerä suunnitelma — yrittää muka aseettoman mielenosoituksen varjolla saavuttaa se, mitä Vinoy ei voinut saada aikaan kanuunoillaan eikä mitraljööseillään. 22. maaliskuuta lähti yltäkyläisten kaupunginosasta liikkeelle »hienojen herrojen» kulkue, jonka riveissä olivat kaikenkarvaiset petits erevés* etunenässä tunnetut keisarikunnan kantasyöttiiläät, kuten Heeckeren, Coëtlogon, Henri de Pène ym. Verhoutuen pelkurimaisesti rauhallisen mielenosoituksen tunnuksilla, mutta aseistautuen salassa murhaajan aseilla, tuo joukkio järjestäytyi, riisui aseista ja pahoinpiteli sen tielle sattuneita kansalliskaartin vahteja ja patrulleja ja

* — keikarit, teikarit. *Toim.*

tunkeutuen de la Paix kadulta Vendôme-torille yritti huudoin »Alas keskuskomitea! Alas murhaajat! Eläköön kansalliskokous!» murtautua sinne asetetun vartioston läpi ja vallata äkkiylläköllä kansalliskaartin päämajan. Heidän revolverinlaukauksiinsa vastattiin tavanmukaisella sommations (englantilaisen hiljaisuuslain ranskalainen vastike)¹⁶⁸; kun se ei tehonnut, kansalliskaartin kenraali* antoi ampumiskäskyn. Yksi yhteislaukaus hajotti hurjaan pakoon nuo typerät houkkiot, jotka olivat odottaneet, että pelkkä heidän »siivon seuransa» näyttäytyminen vaikuttaisi Pariisin vallankumoukseen kuin Joosuan torvet Jerikon muureihin. He jättivät jälkeensä kaksi tappamaansa kansalliskaartilasta ja yhdeksän vaikeasti haavoittunutta (niiden joukossa yksi keskuskomitean jäsen**), ja heidän urotekonsa koko näyttämö oli siroteltu täyteen revolveereja, tikareja ja miekkakeppejä osoitukseksi heidän »rauhallisen» mielenosoituksensa »aseettomasta» luonteesta. Kun Pariisin kansalliskaarti järjesti 13. kesäkuuta 1849 todella rauhallisen mielenosoituksen vastalauseeksi ranskalaisten joukkojen rosvomaista Roomaan hyökkäystä vastaan, niin kansalliskokous ja varsinkin Thiers ylistivät silloista järjestyspuolueen kenraalia Changarnier'tä yhteiskunnan pelastajaksi siitä hyvästä, että hän oli lähettänyt joukkonsa joka taholta aseettomien ihmisten kimppuun, joita ammuttiin, hakattiin sapeleilla ja tallotettiin hevosten jalkoihin. Pariisi julistettiin silloin piiritystilaan, Dufore ajoi kansalliskokouksessa läpi uusia kurituslakeja, alkoivat uudet vangitsemiset, uudet karkotukset ja uusi hirmuhallinto. Mutta »alaluokat» tekevät toisin. Vuoden 1871 keskuskomitea salli »rauhallisen mielenosoituksen» sankarien juosta ilman muuta tiehensä, joten he jo paria päivää myöhemmin kykenivät amiraali Saisset'n johtamina järjestämään *aseellisen* mielenosoituksen, minkä loppuna oli tunnettu pako Versaillesiin. Vastahakoisena jatkamaan kansalaisotaa, minkä Thiers oli aloittanut yöllisellä hyökkäyksellään Montmartreen, keskuskomitea teki tällä kerralla itsensä syypääksi kohalokkaaseen virheeseen, kun ei heti marssinut silloin täysin avuttomaan Versaillesiin ja tehnyt kerta kaikkiaan loppua Thiersin ja hänen »tilanherrakamarinsa» salaliitosta. Sen sijaan järjestyspuolueen sallittiin vielä kerran koetella voimiaan vaaliurnilla 26. maaliskuuta Kommuunin vaaleissa. Sinä päivänä »järjestyksen miehet» vaihtoivat Pariisin piiripormestarinvirastoissa hyväntahtoisia sovinnon sanoja liiankin jalomielisten voittajiensa kanssa, samalla kun he sisimmässään vanhoivat kostavansa ajan tullen verisesti.

Tarkastelkaamme nyt mitalin toista puolta. Thiers aloitti toisen sotaretkensä Pariisia vastaan huhtikuun alussa. Ensimmäistä Versaillesiin tuotua pariisilaisvankien joukkoa kohdeltiin kuohuttavan loukkaavasti. Ernest Picard toikkaroi heidän ympärillään kädet housuntaskussa pilkkaa tehden, ja Thiersin ja Favren rouvat »hovi-

* — Bergeret. *Toim.*

** — Maljournal. *Toim.*

naistensa» ympäröiminä taputtivat ylhäällä parvekkeella käsiään Versaillesin roskaväen hävyttömyyksille. Vangitut linjarykmenttien sotilaat ammuttiin ilman muuta. Urhoollinen ystävämme kenraali Duval, valuri, murhattiin ilman mitään oikeudellisia muodollisuuksia. Galliffet, oman vaimonsa »Alfons», vaimon, joka oli kuulu ruumiinsa häpeämättömästi näytteille asettamisesta toisen keisarikunnan juomingeissa, tuo Galliffet ylvästeli julistuksessaan sillä, että oli käskenyt murhaamaan muutaman ratsumiestensä yllättämän ja aseistariisuman kansalliskaartilaisen sekä näiden kapteenin ja luutnantin. Karkuri Vinoy sai Thiersiltä kunnialegionan suurristin päiväkäskystään, jossa oli käskenyt ampumaan jokaisen kommunardien keskuudesta tavatun linjajoukkoihin kuuluvan sotamiehen. Santarmi Desmaret sai kunniamerkin siitä hyvästä, että oli petturimaisesti hakannut palasiksi kuin teurastaja jalomielisen ja ritarillisen Flourensien, joka 31. lokakuuta 1870 oli pelastanut puolustushallituksen jäsenet.¹⁶⁴ Tämän murhatyön »rohkaisevista yksityiskohdista» Thiers piti hyvillä mielin pitkiä puheita kansalliskokouksessa. Turhamaisen ylvästelevänä parlamenttipeukaloisena, jonka on sallittu näytellä Tamerlanin osaa, hän ei myöntänyt niille, jotka kapinoivat hänen mitättömyyttään vastaan, mitään sivistyneen sodankäynnin oikeuksia, hän ei tunnustanut edes joukkosidontapaikkojen puolueettomuutta. Ei ole mitään inhottavampaa kuin tuo apina, joka on saanut hetkeksi päästää valloilleen kaikki tiikerin viettinsä, — apinatiikeri, jonka kuvan loi jo Voltaire* (ks. liitettä, s. 35**).

Thiers ei lopettanut vankien julmaa kohtelua senkään jälkeen, kun Kommuuni 7. huhtikuuta antamassaan asetuksessa oli antanut määräyksen kostotoimenpiteistä ja julistanut velvollisuudekseen »puolustaa Pariisia versaillesilaisten rosvojen raakalaisteilta ja vaati silmää silmästä, hammasta hampaasta»,¹⁶⁵ Thiers solvasi heitä päälle päätteeksi vielä tiedonannoissaan seuraavaan tapaan: »Rehellen ihmisten» — Thiersin ja hänen ticket-of-leave-miestensä tapaisen rehellen ihmisten — »huolestunut katse ei ole milloinkaan kohdannut niin kunniaattomia kunniaattoman demokratian edustajia». Vankien ampuminen kuitenkin lakkasi joksikin aikaa. Mutta heti kun Thiers ja hänen kenraalinsa — joulukuun valtiokaappauksen¹²² sankarit — saivat tietää, että Kommuunin asetus kostotoimenpiteistä oli pelkkä uhkaus, että säästettiin jopa heidän santarmiurkkijoi-taankin, joita kansalliskaartilaisiksi pukeutuneina oli vangittu Pariisissa, ja poliisikersanteja, joilta oli tavattu sytytyspommeja, niin vangittujen joukoittainen ampuminen alkoi taas ja jatkui siten keskeytyksittä loppuun saakka. Santarmit piirittivät talot, joihin kansalliskaartilaisia oli paennut, valelivat niitä petrolilla (sitä käytettiin ensi kerran tämän sodan aikana) ja sytyttivät palamaan; puolipalaneet ruumiit kaivettiin sittemmin esiin lehdistön ambu-

* *Voltaire*. »Candide», 22. luku. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, ss. 217—218. *Toim.*

lanssin toimesta (Les Ternesin kaupunginosassa). Eräs Galliffet'n rengiksi sopiva ratsumestari ampui toinen toisensa jälkeen neljä kansalliskaartilasta, jotka 25. huhtikuuta olivat antautuneet ratsujääkäreille Belle-Epinen luona. Yhden noista neljästä, Schefferin, joka jätettiin kuolleeksi luultuna paikalle, onnistui ryömiä Pariisin etuvartiolinjoille ja antaa tästä tositapahtumasta laillinen pätevä todistus Kommuunin valiokunnalle. Kun Tolain teki sotaministeri Le Flölle välikysymyksen tämän valiokunnan selostuksen johdosta, »tilanherrakamarin» edustajat tukahduttivat huudoillaan hänen äänensä; he kielsivät Le Flöta vastaamasta. Olisi ollut loukkaavaa puhua heidän »kunniakkaan» sotajoukkonsa urotöistä. Välinpitämätön äänensävy, jolla Thiersin tiedonannoissa ilmoitettiin Moulin-Saquet'n luona nukkuneina yllätettyjen kansalliskaartilaiden surmaamisesta ja joukkoampumisista Clamartissa, kävi jopa lontoolaisen »Timesinkin»¹⁶⁶ hermoille, jota liika tunteellisuus ei totisesti ole vaivannut. Mutta olisi naurettavaa yrittää luetella näitä vain alkuna olleita hirmutöitä, joita Pariisin pommittajat ja orjanomistajakapinan lietsijat tekivät muukalaisvalloittajan suojelemina. Kaikkien näiden kauhujen keskellä Thiers, joka ei enää muistakaan ruikuttaneensa parlamentissa kääpiöhartioitaan painavan hirvittävän vastuunalaisuuden johdosta, kerskailee, että l'Assemblée siège paisiblement (kokous istuu rauhassa), ja järjestämällä lukemattomia juhlapäiväliisiä milloin joulukuunkentraaleilleen, milloin Saksan prinsseille todistaa, että hänen ruuansulatustaan ei ole mikään häirinnyt, eivät edes Lecomten ja Clément Thomas'n haamut.

III

Aamulla 18. maaliskuuta 1871 Pariisin herätti ukkosena jylisevä huuto: »Vive la Commune!»* Entä mikä oli Kommuuni, tuo sfinksi, joka asetti porvarillisen järjen niin kovalle koetukselle?

Keskuskomitea kirjoitti maaliskuun 18. koskevassa julistuksessaan: »Pariisin proletarit ovat vallassaolevien luokkien kykenemättömyyden ja petturuuden nähdessään käsittäneet, että on koittanut hetki, jolloin heidän on pelastettava asema ottamalla käsiinsä julkisten asiain hoito... He ovat käsittäneet, että heidän korkeimman velvollisuutenaan ja ehdottomana oikeutenaan on olla oman kohtalonsa herroja ja ottaa käsiinsä hallitusvalta.»

Mutta työväenluokka ei voi noin vain ottaa valmista valtiokooneistoa haltuunsa ja panna sitä käymään omien tarkoitustensa toteuttamiseksi.

Keskitetty valtiovalta kaikkiallisine, järjestelmällisen ja hierarkisen työnjaon pohjalla luotuine elimineen: vakinaisine sotaväkiineen, poliiseineen, virkavaltoineen, papistoineen ja tuomarikuntineen on peräisin absoluuttisen monarkian ajoilta, jolloin se oli syntyvän porvarillisen yhteiskunnan tehokkaana asena taistelussa feodalismin vastaan. Mutta sen kehitystä ehkäisi kaikenlainen keskiaikainen

* — »Eläköön Kommuuni!» *Toim.*

roju: maa- ja virka-aateliston erioikeudet, eri paikkakuntien etuoikeudet, kaupunkien ja ammattikuntien monopoli-oikeudet ja maakuntalait. 1700-luvun Ranskan vallankumouksen jäättiläisluuta lakaisi pois kaikki nämä menneiden aikojen jäänteet ja puhdisti siten yhteiskunnallisen maaperän viimeisistä esteistä, jotka haittasivat nykyaikaisen valtiorakennuksen rakentamista. Tämä valtiorakennus kohosi ensimmäisen keisarikunnan aikana, jonka vuorostaan olivat synnyttäneet vanhan puolifeodaalisen Euroopan koalitiosodat uutta Ranskaa vastaan. Myöhempien valtakomentomuotojen aikana hallitus alistettiin parlamentin valvontaan, so. omistavien luokkien välittömään valvontaan. Toisaalta hallitus muodostui tavattomien valtiorivelkojen ja rasittavien verojen taimistoksi ja vallassaolevien luokkien kilpailevien ryhmien ja seikkailijoiden riitakapulaksi, sillä hallinnollinen valta, tulot sekä edulliset ja vaikutusvaltaiset virat vetivät näitä vastustamattomasti sen puoleen; toisaalta sen poliittinen luonne muuttui samalla kun muuttuivat yhteiskunnan taloudelliset olosuhteet. Sitä mukaa kuin nykyaikaisen teollisuuden edistys kehitti, laajensi ja syvensi pääoman ja työn välistä luokkavastakohtaisuutta, valtiovalta muuttui luonteeltaan yhä enemmän työtä hallitsevaksi kansakunnalliseksi pääoman vallaksi, sosiaalista orjuutusta varten järjestetyksi yhteiskunnalliseksi voimaksi, luokkaherpuuden koneistoksi. Kunkin luokkataistelun edistymistä merkitsevän vallankumouksen jälkeen valtiovallan puhtaasti sortava luonne esiintyy yhä ilmeisempänä. Vuoden 1830 vallankumous siirsi vallan maanomistajilta kapitalisteille, siis työväen kaukaisemmilta vihollisilta sen välittömille vihollisille. Porvarilliset tasavaltalaiset tarttuivat helmikuun vallankumouksen nimessä valtion peräsimeen ja käyttivät sitä kesäkuun verilöylyn järjestämiseen osoittaakseen siten työväenluokalle, että »sosiaalinen» tasavalta ei merkinnyt muuta kuin tasavallan turvaamaa työväenluokan sosiaalista sortoa, ja osoittaakseen kuningasmielisille porvaristo- ja maanomistajajoukoille, että nämä voivat levollisina jättää hallitushuolet ja rahaedut porvarillisille tasavaltalaisille. Tämän ainoan kesäkuisen sankariryönsä jälkeen porvarillisten tasavaltalaisten ei kuitenkaan auttanut muuta kuin siirtyä eturivistä viimeiseen riviin »järjestyspuolueessa», tuossa koalitiossa, joka oli muodostunut kaikista tuottajaluokkia vastaan nyt avoimesti asennoituneiden anastavien luokkien kilpailevista ryhmistä ja puolueista. *Parlamentaarinen tasavalta* presidenttinään Louis Bonaparte oli sopivin muoto heidän yhteishallinnolleen; se oli järjestelmä, joka harjoitti peittelemätöntä luokkaterroria ja solvasi tarkoituksellisesti »kurjaa roskajoukkoa». Jos kohta, kuten Thiers sanoi, parlamentaarinen tasavalta oli valtiomuoto, joka vähimmin erotti toisistaan vallassaolevan luokan ryhmiä, niin sen sijaan se loi kuilun tämän harvalukuisen luokan ja koko muun, sen ulkopuolella olevan yhteiskuntaelimistön välille. Tuon luokan yhtyminen oli poistanut ne raja-aidat, joita sen sisäiset ristiriidat vielä olivat aikaisempien järjestelmien aikana asettaneet valtiovallalle. Nähdessä

sään proletariaatin uhkaavan nousun yhtynyt hallitseva luokka alkoi käyttää valtiovaltaa häikäilemättä ja julkeasti pääoman kansallisenä sota-aseena työtä vastaan. Mutta sen keskeytyksetön ristiretki tuottajajoukkoja vastaan pakotti sen paitsi suurentamaan toimeenpanovallan sortomahtia myös riistämään vähitellen omalta parlamentaariselta linnakkeeltaan — kansalliskokoukselta — kaikki keinot puolustautua toimeenpanovaltaa vastaan. Toimeenpanovalta Louis Bonaparten persoonassa laski hajalle kansalliskokouksen. Toinen keisarikunta oli »järjestyspuolueen» tasavallan luonnollinen seuraus.

Keisarikunta, jonka syntymätodistuksena oli valtiokaappaus, valtakirjana yleinen äänioikeus ja valtikkana miekka, väitti nojautuvansa talonpoikiin, tuohon suureen tuottajajoukkoon, joka ei välittömästi ollut joutunut pääoman ja työn väliseen taisteluun. Keisarikunta väitti pelastavansa työväenluokan murskatessaan parlamentarismin ja tehdessään samalla lopun hallituksen peittelemättömästä alistamisesta omistavien luokkien alaiseksi. Se väitti pelastavansa omistavan luokan turvaamalla tämän taloudellisen ylivallan työväenluokkaan nähden; ja vihdoinkin se väitti yhdistävänsä kaikki luokat elvyttämällä jälleen henkiin kansallismaineen harhakuvan. Todellisuudessa keisarikunta oli ainoa mahdollinen hallitusmuoto tuona aikana, jolloin porvaristo oli jo menettänyt kykynsä hallita kansakuntaa eikä työväenluokka ollut vielä saavuttanut tätä kykyä. Koko maailma tervehti keisarikuntaa yhteiskunnan pelastajana. Sen heruuden aikana kaikista poliittisista huolista vapaa porvarillinen yhteiskunta kehittyi niin korkealle tasolle, ettei se itsekään ollut sellaista aavistanut. Teollisuus ja kauppa laajenivat tavattomasti; finanssihuijaus vietti kosmopoliittisia orgioitaan; joukkojen kurjuus esiintyi räikeänä loisteliaan, ylettömän ja konnuudelta haiskahtavan häikäilemättömän ylellisyyden rinnalla. Valtiovalta, joka näytti olevan korkealla yhteiskunnan yläpuolella, oli todellisuudessa tuon yhteiskunnan huutavin pahe ja samalla sen kaiken mädännäisyyden tyyssija. Valtiovallan mädännäisyyden ja tuon valtiiovallan pelastaman yhteiskunnan mädännäisyyden paljastivat Preussin pistimet, Preussin, jonka palavana haluna oli siirtää tämän valtakomennon keskipiste Pariisista Berliiniin. Keisarivalta on sen valtiiovallan prostituoiduin ja viimeisin muoto, jota nouseva porvarillinen yhteiskunta alkoi luoda aseekseen pyrkiessään vapautumaan feodalismista ja jonka täydelliseksi kehittynyt porvarillinen yhteiskunta muutti pääoman aseeksi työn orjuuttamisessa.

Keisarikunnan suoranaishana vastakohtana oli Kommuuni. »Sosiaalinen tasavalta» -tunnus, jolla Pariisin proletariaatti aloitti helmikuun vallankumouksen, ilmensi vain epämääräistä pyrkimystä sellaiseen tasavaltaan, jonka tuli poistaa paitsi luokkaherruuden monarkistista muotoa myös itse luokkaherruus. Kommuuni olikin sellaisen tasavallan tietty muoto.

Pariisi, vanhan hallitusvallan keskus ja tyyssija ja samalla Ranskan työväenluokan yhteiskunnallinen painokohta, oli noussut ase

kädessä estämään Thiersin ja hänen »tilanherrakamarinsa» yritystä palauttaa ja ikuistaa keisarikunnalta peritty vanha hallitusvalta. Pariisi saattoi tehdä vastarintaa vain siksi, että piirityksen tuloksena se oli vapautunut armeijasta, jonka tilalle oli tullut pääasiallisesti työläisistä kokoonpantu kansalliskaarti. Tämä tosiasia oli nyt muutettava vakinaiseksi järjestykseksi. Senpä vuoksi Kommuunin ensimmäinen asetus määräsi vakinaisen sotaväen lakkautettavaksi ja korvattavaksi kansan aseistamisella.

Kommuunin muodostivat kaupunginvaltuutetut, jotka valittiin Pariisiin eri piireistä yleisen äänioikeuden perusteella. He olivat vastuussa valitsijoilleen ja näiden erotettavissa. Suurimmalta osaltaan he olivat tietysti työläisiä tai tunnettuja työväenluokan edustajia. Kommuunin piti olla toimiva eikä parlamentaarinen laitos, samalla sekä toimeenpaneva että lakiasäättävä. Poliisilta, joka tähän asti oli ollut valtion hallituksen aseena, otettiin heti pois kaikki sen valtiolliset funktiot ja muutettiin vastuuvolliseksi ja milloin tahansa erotettavissa olevaksi Kommuunin elimeksi. Samoin oli kaikkien muidenkin hallinnonhaarojen virkamiesten laita. Ylimmistä alimpiin saakka, Kommuunin jäsenistä alkaen, kaikkien täytyi suorittaa virantoimitus *työläisen palkasta*. Korkeiden valtion virkamiesten erioikeudet ja edustusrahat hävisivät samalla kuin nämä viratkin. Julkiset virat lakkasivat olemasta keskushallituksen käskyläisten yksityisomaisuutta. Kommuunille siirtyi paitsi kaupunginhallintoa myös koko aloiteoikeus, joka siihen asti oli kuulunut valtiolle.

Lakkautettuaan vakinaisen sotaväen ja poliisin, nämä entisen hallituksen aineellisen mahdin välikappaleet, Kommuuni ryhtyi heti murskaamaan henkisen sorron välikappaleita, pappisvaltaa; se määräsi kaikki kirkkokunnat erotettaviksi valtiosta ja niiden omaisuuden takavarikoitavaksi, mikäli ne olivat omistavia yhtymiä. Pappien tuli palata yksityiselämän hiljaisuuteen elämäänsä edeltäjiensä, apostolien, esikuvan mukaan uskovaisten almuista. Kaikki oppilaitokset tehtiin kansalle maksuttomiksi ja vapautettiin samalla kaikesta valtion ja kirkon vaikutuksesta. Siten annettiin kaikille mahdollisuus koulusivistykseen, minkä lisäksi myös tiede vapautettiin niistä kahleista, joihin luokkaennakkoluulot ja hallitusvalta sen olivat kytkeneet.

Oikeusvirkamiehet menettivät kaiken näennäisen riippumattomuutensa, joka olikin ollut vain verhona heidän nöyristellessä toinen toistansa seuraavien hallitusten edessä, joille he kullekin vuorollaan olivat vannoneet uskollisuudenvalan ja sitten rikkoneet sen. Heidän, kuten kaikkien muidenkin julkisten toimihenkilöiden, tuli tästä lähtien olla valinnallisia, vastuuvollisia ja erotettavissa olevia.

Pariisin Kommuunin tuli tietenkin olla esikuvana Ranskan kaikille suurille teollisuuskeskuksille. Kommuunijärjestelmän vakiinnuttua Pariisissa ja muissa pienemmissä keskuksissa entinen keskitetty hallitusvalta olisi myös maaseudulla joutunut väistymään tuottajien itsehallinnon tieltä. Kansallista organisaatiota koskevassa ly-

hyessä alustelmassa, jota Kommuuni ei ehtinyt kehittää edelleen, mainitaan selvästi, että Kommuunin tuli olla pienimmänkin kylän valtiollisena muotona ja että vakinaisen sotaväen asemesta maassa tuli olla kansanmiliisi, missä palvelusaika olisi erittäin lyhyt. Kunkin piirin maalaiskuntain yhteiset asiat hoitaisi piirin pääkaupungissa kokoontuva edustajien kokous, ja nämä piirikokoukset lähettäisivät sitten taas edustajansa kansalliskokoukseen Pariisiin; edustajien tuli olla milloin tahansa erotettavia ja heidän tuli noudattaa valitsijainsa ohjeita (mandat impératif). Niitä muutamia, mutta tärkeitä funktioita, joita edelleenkin tulisi jättämään keskuksellisuudelle, ei pitänyt lakkauttaa kuten tarkoituksellisesti on väitetty väärin, vaan antaa kommuunien, ts. hyvin vastuuvollisten virkamiesten hoidettaviksi. Kansakunnan yhtenäisyys ei tulisi rikkoutumaan, vaan päinvastoin järjestymään tämän kommuunijärjestelmän avulla; kansakunnan yhtenäisyys tulisi toteutetuksi siten, että hävitetään entinen valtiovalta, joka uskotteli olevansa tuon yhtenäisyyden olennoituma, mutta samalla tahtoi olla kansakunnasta riippumaton ja sen yläpuolella. Tämä valtiovalta oli kuitenkin vain loiskasvannainen kansakunnan ruumiissa. Samalla kun tarkoituksena oli hävittää kaikki vanhan hallitusvallan pelkät sortoelimet, tältä vallalta, joka pyrki olemaan yhteiskunnan yläpuolella, oli otettava myös sen lainmukaiset funktiot ja annettava takaisin yhteiskunnan vastuunalaisille palvelijoille. Sen sijaan että kerran kolmessa tai kuudessa vuodessa ratkaistaisiin, kuka hallitsevan luokan jäsen tulisi parlamentissa edustamaan ja polkemaan kansaa, yleisen äänioikeuden tuli palvella kommuuneiksi järjestynyttä kansaa samaan tapaan kuin yksilöllinen äänivalta palvelee ketä tahansa työnantajaa, nimittäin auttaa sitä löytämään työläisiä, työnjohtajia ja kirjanpitäjiä liikkeeseensä. Onhan tunnettua, että todellisissa liike-toimissa yhtymät osaaavat tavallisesti yhtä hyvin kuin yksilötkin löytää oikean miehen, ja jos ne joskus erehtyvät, korjata taas pian erehdyksensä. Mutta toisaalta ei mikään olisi voinut olla Kommuunin hengelle vieraampaa kuin asettaa yleisen äänioikeuden tilalle hierarkkinen investituura.¹⁶⁷

Uusien historian luomusten kohtalona on tavallisesti se, että niitä pidetään vanhojen ja vieläpä aikansa eläneiden yhteiskuntaelämän muotojen vastineina, koska ne jossain määrin muistuttavat niitä. Niinpä tätä uutta Kommuuniakin, joka murskaa nyky-aikaisen valtiovallan, on pidetty tätä valtiovaltaa edeltäneiden ja sen perustaksi muodostuneiden keskiaikaisten kommuunien henkiinheräämisenä. — Kommuunijärjestelmää on erheellisesti pidetty yrityksenä asettaa pienten valtioiden liitto, josta haaveilivat Montesquieu ja girondistit,¹⁶⁸ sen suurten kansojen yhtenäisyyden tilalle, mikä nykyisin on muodostunut mahtavaksi yhteiskunnallisen tuotannon tekijäksi, vaikka se luotiinkin alunperin väkivaltaisesti. — Kommuunin ja valtiovallan välistä vastakohtaisuutta on luultu liiallista keskittymistä vastaan suuntautuneen vanhan taistelun liioi-

telluksi muodoksi. Erityiset historialliset olot voivat ehkäistä muissa maissa porvarillista hallitusmuotoa kehittymästä samoin kuin Ranskassa — klassiseksi ja johtaa, kuten Englannissa, siihen, että tärkeimpiä valtiollisia keskuselimiä täydentävät lahjottavat kuntakokoukset (vestries), rahanahneet kaupunginvaltuutetut ja vihasta puhisevat vaivashoitoherrat kaupungeissa ja tosiasiallisesti perinnölliset rauhantuomarit maaseudulla. Kommuunijärjestelmä antaisi sitä vastoin yhteiskuntaelimistölle takaisin kaikki ne voimat, mitkä tähän asti on kuluttanut »valtioksi» nimitetty loiskasvannainen, joka elää yhteiskunnan kustannuksella ja pidättää sen vapaata liikuntaa. Jo yksistään siten olisi pantu alulle Ranskan uudestisyntyminen. — Maaseutukaupunkien porvaristo piti Kommuunia yrityksenä, jonka tarkoituksena oli alistaa jälleen maaseutu sen valtaan, niin kuin asian laita oli ollut Louis Philippen hallitessa, muuttuen sittemmin Louis Bonaparten aikana kuvitelluksi kaupungin alistamiseksi maaseudun valtaan. Todellisuudessa kommuunijärjestelmä olisi saattanut maa-laistuottajat piirien pääkaupunkien henkisen johdon alaisiksi ja taannut heille siellä heidän etujensa luonnollisen edustuksen kaupunkilaisyöläisten ominaisuudessa. — Jo Kommuunin pelkän olemassaolon ihan itsestään selvänä seurauksena oli paikallinen itsehallinto, joka ei nyt enää kuitenkaan ollut tarpeettomaksi käyneen valtiiovallan vastakohta. Vain joku Bismarck, joka monien vuosien kuluessa käytti kaiken aikansa mikä häneltä jäi vapaaksi juonitteluilta, joissa veri ja rauta olivat etutilalla, hänen henkisellet tasolleen niin sopivaan harrastukseen — pilalehti »Kladderadatschin»¹⁶⁹ (berliiniläisen »Punchin»¹⁷⁰) avustamiseen — vain sellainen mies saattoi keksaista, että Pariisiin Kommuuni pyrki oikeastaan preussilaiseen kaupunkikuntajärjestykseen, mikä oli vain irvikuva vuoden 1791 ranskalaisesta kaupunkikuntajärjestyksestä ja alensi kaupunginhallitukset pelkiksi Preussin valtiokoneiston toisarvoisiksi rattaiksi.

Kommuuni toteutti kaikkien porvarillisten vallankumousten ohjelauseen — halpa hallitus — tekemällä lopun kahdesta suurimmasta menoluokasta, armeijasta ja virkamieskunnasta. Kommuunin pelkkä olemassaolo kielsi yksinvallan, joka ainakin Euroopassa on ollut tavanomaisena painolastina ja luokkaherruuden välttämättömänä verhona. Se loi tasavallalle tosi demokraattisten laitosten perustan. Mutta »halpa hallitus» enempää kuin »todellinen tasavaltakaan» eivät olleet sen lopullisena tavoitteena; ne tulivat siinä sivussa ja itsestään.

Kommuunin aiheuttamat monenlaiset tulkinnat ja siinä ilmaisansa saaneet moninaiset intressit osoittavat, että Kommuuni oli erittäin joustava valtiollinen muoto, kun sitä vastoin kaikki aikaisemmat hallitusmuodot olivat oleellisesti olleet sortavia. Kommuunin todellinen salaisuus oli siinä, että se oli olemukseltaan työväenluokan hallitus, tulos tuottajaluokan taistelusta anastajaluokkaa vastaan, että se oli vihdoinkin löydetty valtiollinen muoto, jonka valitessa saattoi tapahtua työn taloudellinen vapauttaminen.

Ilman tätä viimeistä ehtoa kommuunijärjestelmä olisi ollut mah-

dottomuus ja harhaosuma. Tuottajien poliittista herruutta ei voi olla heidän yhteiskunnallisen orjuutuksensa ikuistamisen ohessa. Kommuunin piti sen vuoksi olla aseena niiden taloudellisten perustusten kumoamisessa, joihin pohjautuu luokkien ja siis myös luokkaherruuden olemassaolo. Kun kerran työ vapautetaan, niin jokaisesta tulee työläinen, ja tuottava työ lakkaa olemasta ominaista tietylle luokalle.

Omituinen tosiasia: huolimatta kaikesta siitä, että viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana on tavattoman paljon puhuttu ja kirjoitettu työläisten vapauttamisesta, heti kun työläiset ottavat jossain asiat omiin käsiinsä, alkaa jälleen kuulua nykyisen yhteiskunnan ja sen kahden kohtion: pääoman ja palkkaorjuuden (maanomistaja on nyt enää vain äänetön kapitalistin yhtiökumppani) puolustajien apologeettisia fraaseja, ikään kuin kapitalistinen yhteiskunta yhä vieläkin olisi puhtaimman neitseellisen viattomuutensa tilassa, ikään kuin sen vastakohtat olisivat vielä kehittymättömiä, sen itsepetokset yhä paljastamatta ja koko sen prostituoitu todellisuus yhä vielä salaisuutta! Kommuuni, he huutavat, tahtoo poistaa omistuksen, joka on kaiken sivilisaation perusta! Niin, hyvät herrat, Kommuuni tahtoi poistaa kaiken luokkaomistuksen, joka muuttaa monien työn harvojen rikkaudeksi. Se tahtoi pakkoluovuttaa pakkoluovuttajat. Se tahtoi tehdä henkilökohtaisen omaisuuden todellisuudeksi muuttamalla tuotantovälineet, maan ja pääoman, jotka nyt ovat ennen muuta työn orjuuttamisen ja riistämisen välikappaleita, pelkästään vapaan ja assosioituneen työn aseiksi. — Mutta sehän on kommunismia, »mahdotonta» kommunismia! Siitä huolimatta ne vallassaoleviin luokkiin kuuluvat henkilöt — ja heitä on paljon — jotka ovat kyllin ymmärtäväisiä käsittääkseen nykyisen järjestelmän jatkuvan olemassaolon mahdottomaksi, ovat ruvenneet osuuskunnallisen tuotannon tunkeileviksi ja suurisuisiksi apostoleiksi. Mutta jollei osuuskunnallinen tuotanto jää pelkäksi näennäisyydeksi ja huijaukseksi, jos se tunkee syrjään kapitalistisen järjestelmän, jos osuuskunnat kokonaisuutena järjestävät kansallisen tuotannon yhteisen suunnitelman mukaisesti ja siten ottavat sen oman johtonsa alaiseksi ja tekevät lopun jatkuvasta anarkiasta ja jaksoittaisesti uusiintuvista kouristuksista, jotka ovat kapitalistisen tuotannon väistämättömän kohtalona, niin mitä muuta se olisi, hyvät herrat, kuin kommunismia, »mahdollista» kommunismia?

Työväenluokka ei odottanut Kommuunilta ihmeitä. Sen tehtävänä ei ole panna täytäntöön kansan päätöksellä mitään tiettyjä ja valmiita utopioita. Työväenluokka tietää, että vapautuakseen ja saavuttaakseen samalla sen korkeamman elämänmuodon, johon nykyisen yhteiskunnan oma taloudellinen kehitys on väistämättömästi johtava, työväenluokan on käytävä pitkällistä taistelua, läpäistävä monet historialliset prosessit, jotka muuttavat kokonaan toisiksi niin ihmiset kuin olosuhteetkin. Sen ei tarvitse toteuttaa mitään ihan-teita; sen on vain annettava vapaus niille uuden yhteiskunnan ainek-

sille, jotka jo ovat kehittyneet luhistuvan porvarillisen yhteiskunnan uumenissa. Täysin tietoisena historiallisesta kutsumuksestaan ja täynnä sankarillista päättäväisyyttä toimia sen mukaisesti työväenluokka voi halveksien hymyillä lehdistön lakeijain törkeille solvauksille samoin kuin niiden hyväntahtoisten porvarillisten doktrinäärien opisaarnallekin, jotka viisaan ja erehtymättömän oraakkelin äänensävyllä latelevat epäviisaita kuluneita lauseparsiaan ja lahkolaishulutuksiaan.

Kun Pariisin Kommuuni otti vallankumouksen johdon käsiinsä; kun tavalliset työläiset ensi kerran uskalsivat kajota »luonnollisen esivaltansa», omistavien luokkien, etuoikeuteen — johtotoimintaan — ja tekivät vaatimattomasti, tunnontarkasti ja toimeliaasti tätä työtä tavattoman vaikeissa olosuhteissa ja sitä paitsi palkasta, jonka korkein määrä ei tehnyt viidettäkään osaa siitä minimipalkasta, jota erään korkeasti oppineen kertojan (professori Huxleyn) mukaan nauttii lontoolaisen kouluneuvoston sihteeri, — niin vanha maailma kääntelehti raivonkouristuksissa nähdessään punaisen lipun, joka Työn Tasavallan tunnusmerkkinä liehui kaupungintalon katolla.

Ja kuitenkin tämä oli ensimmäinen vallankumous, missä työväenluokka avoimesti tunnustettiin ainoaksi luokaksi, joka vielä kykeni osoittamaan yhteiskunnallista aloitteellisuutta; sen tunnusivat yksinpä Pariisin keskiluokan suuret joukot — pikkukauppiaat, käsityöläiset ja kauppiaat, kaikki, paitsi rikkaita kapitalisteja. Kommuuni oli pelastanut heidät ratkaisemalla viisaasti velkojaa ja vellallista koskevan kysymyksen, joka oli jatkuvasti aiheuttanut eripuraisuutta keskiluokan omassakin keskuudessa.¹⁷¹ Tämä sama keskiluokan osa oli vuonna 1848 ottanut osaa työläisten kesäkuun kapinan kukistamiseen, ja heti sen jälkeen perustava kokous oli muutta mutkitta jättänyt sen velkojien uhriksi.¹⁷² Mutta tämä ei ollut ainoa syy, minkä vuoksi se nyt liittyi työläisiin. Se tunsii olevansa pakotettu valitsemaan joko Kommuunin tai keisarikunnan, saman tekevää minkä nimisenä. Keisarikunta oli saattanut tämän keskiluokan osan taloudelliseen häviöön haaskaamalla yhteiskunnallista rikkautta, suosimalla finanssihuijausta, jouduttamalla keinotekoisesti pääoman keskittymistä ja siitä aiheutuvaa keskiluokan melkoisen osan pakkoluovutusta. Keisarikunta oli sortanut sitä poliittisesti, herättänyt orgioillaan siveellistä suuttumusta, loukannut sen voltarelaisuutta jättämällä sen lasten kasvatuksen frères ignorantins'in¹⁷³ tehtäväksi ja kuohuttanut sen ranskalaista kansallistunnetta syöksemällä sen päistikkaa sotaan, jonka aiheuttaman hävityksen ainoana korvauksena oli keisarikunnan kukistuminen. Itse asiassa bonapartistiyhjäisön ja kapitalistien bohème'n* lähdettyä Pariisista keskiluokan todellinen järjestyspuolue, joka esiintyi »Union républicaine»-nimisenä,¹⁷⁴ asettui Kommuunin lipun alle ja puolusti sitä Thiersin tahalliselta panettelulta. Kestäkö keskiluokan suurten

* — boheemi, joukkio. *Toim.*

joukkojen kiitollisuus nykyiset kovat koettelemuksetkin, sen on osoittava tulevaisuus.

Kommuuni oli täysin oikeutettu julistamaan talonpojille: »Meidän voittomme on teidän pelastuksenne!» Kaikista niistä valheista, jotka Versailles on hautonut ja joita Euroopan sanomalehdistön mainehikkaat palkkarengit ovat levitelleet ympäri maailmaa, on mahdottomimpia se, että »tilanherrakamari» edusti muka Ranskan talonpoikia. Ajatelkaas, kun Ranskan talonpojat ovat rakastuneet niihin, joille heidän täytyi vuoden 1815 jälkeen maksaa korvausta kokonainen miljardi!¹⁷⁶ Onhan Ranskan talonpojan silmissä jo pelkkä suurtilallisen olemassaolo sen tavoittelua, minkä hän vuonna 1789 oli taistellen saavuttanut. Porvaristo oli vuonna 1848 asettanut talonpojan maapalstalle 45 centimeä lisäveroa frangia kohti, mutta se oli tehnyt sen vallankumouksen nimessä; nyt se pani alulle kansalaissodan vallankumousta vastaan siirtääkseen pääosan Preussille maksettavasta viiden miljardin sotakorvauksesta talonpoikien suoritettavaksi. Kommuuni sitä vastoin selitti jo heti eräässä ensimmäisistä julistuksistaan, että itse sotasyllisten oli suoritettava myös sen kustannukset. Kommuuni olisi vapauttanut talonpojan veriverosta, antanut hänelle halvan hallituksen, asettanut hänen verenimijöidensä, notaarin, asianajajan, oikeudenpalvelijan ja kaikkien muiden oikeuslaitoksen vampyyrien tilalle palkalliset kommuunien toimitusajat, jotka hän itse olisi valinnut ja jotka olisivat olleet hänelle vastuuvollisia. Se olisi vapauttanut hänet maapoliisin, santarmien ja prefektien mielivallostasta; se olisi asettanut pappispimityksen tilalle opettajien jakaman valistuksen. Ranskalainen talonpoika on ennen kaikkea mies, joka laskelmoi. Hän olisi havainnut peräti järkeväksi sen, ettei papinmaksuja suoriteta veronkantajan periminä erinä, vaan vapaaehtoisina lahjoituksina, joiden määrä riippuu seurakunnan jumalisuudesta. Tällaisia olivat ne oleelliset hyvydet, jotka Kommuunin valta, ja vain se, olisi antanut Ranskan talonpojille. Sen vuoksi on aivan tarpeetonta puuttua tässä lähemmin niihin mutkallisiin ja todellisiin elämänkysymyksiin, jotka yksinomaan Kommuuni kykeni ja jotka sen täytyi ratkaista talonpojan eduksi — kysymyksiin, jotka koskevat talonpojan palstatilan vuorenraskaana rasitukseksi ollutta hypoteekkiavelkaa, päivä päivältä kasvanutta maaseudun proletariaattia ja talonpoikien pakkoluovuttamista, mikä tapahtui yhä nopeammin uudenaikaisen maanviljelystalouden kehittymisen ja kapitalistisen maanviljelyksen kilpailun ansiosta.

Louis Bonaparten oli valinnut tasavallan presidentiksi Ranskan talonpoika, mutta toisen keisarikunnan loi järjestyspuolue. Mitä Ranskan talonpoika todella tarvitsi, siitä hän alkoi antaa osoituksia vuosina 1849 ja 1850 asettamalla kaikkialla oman kunnallislautakunnan puheenjohtajansa hallituksen prefektii vastaan, koulunsa opettajan — hallituksen pappia vastaan ja oman itsensä — hallituksen santarmia vastaan. Kaikki lait, jotka järjestyspuolue antoi tammi- ja helmikuussa 1850, olivat sen oman tunnustuksen

mukaan talonpoikaa vastaan suunnattuja pakkotoimenpiteitä. Talonpoika oli bonapartisti, koska suuri vallankumous ja ne edut, joita se oli hänelle antanut, olentoituivat hänen silmissään Napoleonissa. Kuinka tämä harhaluulo, joka hälväni nopeasti toisen keisarikunnan aikana (ja joka koko olemukseltaan oli vastakkainen »tilanherrakamarin» pyrkimyksille), kuinka tämä menneisyyden ennakkoluulo olisi voinut kestää Kommuunin vedotessa talonpoikien elintärkeisiin etuihin ja pakottaviin tarpeisiin?

»Tilanherrakamari» tiesi — ja se sitä oikeastaan eniten pelotikin — että kolmen kuukauden vapaa kanssakäyminen kommunardin Pariisin ja maaseudun välillä johtaisi yleiseen talonpoikaiskaspaan. Sen vuoksi se kiirehti peloissaan saartamaan Pariisin poliisivoimin ja estämään tartunnan leviämistä.

Jos Kommuuni oli siis Ranskan yhteiskunnan kaikkien terveitten aineiden todellinen edustaja ja näin ollen todella kansallinen hallitus, niin samanaikaisesti työvänehallituksena ja työn vapautuksen rohkeana esitaistelijana se oli sanan täydessä merkityksessä kansainvälinen. Preussin armeijan nähden, joka oli liittännyt Saksaan kaksi Ranskan maakuntaa, Kommuuni yhdisti Ranskaan koko maailman työläiset.

Toinen keisarikunta oli yleismaailmallisen petkutuksen riemujuhla. Kaikkien maiden suurkeinottelijat olivat sen kutsusta rynnänneet paikalle ottamaan osaa sen orgioihin ja Ranskan kansan ryöstämiseen. Vielä tänäkin hetkenä Thiersin oikeana kätenä on Ganesco, valakialainen heittiö, ja vasempana kätenä Markovski, venäläinen urkkija. Kommuuni antoi kaikille ulkomaalaisille kunnian kaatua taistelussa kuolemattoman asian puolesta. Porvarien petoksen ansiosta hävityn ulkoisen sodan sekä porvarien ja muukalaisvalloittajan salaliiton aiheuttaman kansalaissodan välillä porvaristo ehti osoittaa isänmaallisuutensa järjestämällä poliisimetsästyksen Ranskassa olevia saksalaisia vastaan. Kommuuni nimitti erään saksalaisen työläisen* työministerikseen. Thiers, porvaristo ja toinen keisarikunta olivat aina pettäneet Puolaa äänekkäillä osanottolupauksillaan, samalla kun ne todellisuudessa kavalsivat Puolan Venäjälle ja suorittivat likaista työtä Venäjän hyväksi. Kommuuni kunnioitti Puolan sankarillisia poikia** asettamalla heidät Pariisin puolustuksen kärkeen. Ja merkitäkseen näkyvämmiin uuden historiallisen kauden, jonka se itse oli tietoisesti alkanut, Kommuuni kaatoi toisaalta preussilaisvoittajien ja toisaalta bonapartelaistenraalien johtaman bonapartelaissarmijan nähden sotamaineen jättiläisnäisen symbolin — Vendôme-patsaan.¹⁷⁶

Kommuunin suurena yhteiskunnallisena toimenpiteenä oli sen oma työntäyteinen olemassaolo. Sen erinäiset toimenpiteet saattoivat vain osoittaa, mihin suuntaan kehittyi kansan hallitseminen,

* — Leo Frankelin. *Toim.*

** — Jaroslaw Dombrowskia ja Walery Wróblewskia. *Toim.*

kun kansa itse hallitsee. Niitä olivat leipurinkisällien yötyön poistaminen; määräys, joka rangaistuksen uhalla kielsi alentamasta palkkaa rahasakoilla, joita työnantajat tavanomaisesti perivät työläisiltä kaikenlaisten tekosyiden varjolla — menettely, jolloin työnantaja on samalla sekä lainsäätäjänä että tuomarina ja tuomion täytäntöönpanijana ja päälle päätteeksi pistää rahat taskuunsa. Toinen samanlaatuinen toimenpide oli kaikkien suljettujen työpajojen ja tehtaiden luovuttaminen työläisösuuskunnille korvausehdoin, samantekevää, oliko kysymyksessä oleva kapitalisti paennut tai pitänyt parempana lakkauttaa työt.

Kommuunin mainiota asiantuntemusta ja maltillisuutta osoittavien finanssitoimenpiteiden täytyi rajoittua vain sellaisiin, jotka sopivat yhteen kaupungin piiritystilan kanssa. Suuret finanssiyhtiöt ja rakennusurakoitsijat olivat Haussmannin* vallan aikana rosvonneet Pariisia niin, että Kommuunilla olisi ollut paljon suurempi oikeus niiden omaisuuden takavarikoimiseen kuin Louis Bonapartella oli ollut Orléans-suvun omaisuuden takavarikoimiseen. Hohenzollernit ja englantilaiset ylimykset, joiden omaisuus oli suurimmalta osaltaan kirkoilta ryöstettyä, olivat luonnollisesti tavattoman suuttuneita Kommuunille, joka kirkon omaisuuden takavarikoimisesta hyötyi vain 8000 frangia.

Saatuahan vähän rohkeutta ja voimaa Versaillesin hallitus ryhtyi heti mitä väkivaltaisimpiin toimenpiteisiin Kommuunia vastaan; se tukahdutti mielipiteenilmaisuvapauden kaikkialla Ranskassa, kielsi jopa suurten kaupunkien edustajien kokouksetkin; se harjoitti Versaillesissa ja muualla Ranskassa urkintaa, joka oli paljon laajempaa kuin toisen keisarikunnan aikana; sen inkvisiittorisantarmit polttivat kaikki Pariisissa julkaistut sanomalehdet ja avasivat kaikki Pariisiin menevät ja Pariisista saapuvat kirjeet; arimmatkin yritykset lausua sananen Pariisin puolesta kansalliskokous tukahdutti ulvomalla niin, ettei sellaista oltu kuultu edes vuoden 1816 tilanherrakamarissa («chambre introuvable»); versaillesilaiset kävivät Pariisia vastaan verenhimoista sotaa ulkoa käsin, ja itse Pariisissa he yrittivät toimia lahjomisten ja salaliittojen avulla. Eikö näissä oloissa Kommuuni olisi tehnyt häpeällistä petosta, jos se olisi noudattanut kuin syvimmän rauhan vallitessa kaikkia liberalismiin sovinnaisuussääntöjä? Jos Kommuunin hallitus olisi ollut herra Thiersin hallituksen kaltainen, niin ei olisi ollut syytä kieltää Pariisissa järjestyspuolueen lehtiä, eikä Versaillesissa Kommuunin lehtiä.

»Tilanherrakamarin» edustajilla oli tosiaankin syytä suuttua, kun juuri samaan aikaan, jolloin he julistivat kirkon helmaan palaamisen ainoaksi Ranskan pelastumisen keinoksi, epäuskonnollinen Kom-

* Paroni Haussmann oli toisen keisarikunnan aikana Seinen departementin, ts. Pariisin kaupungin prefektinä. Hänen johdolla suoritettiin muutoksia kaupungin asemakaavassa, minkä tarkoituksena oli helpottaa taistelua työläiskapinoita vastaan. (Huomautus V. I. Leninin toimittamaan vuoden 1905 venäjänkieliseen laitokseen.) Toim.

muuni paljasti Picpusin nunnaluostarin ja St. Laurentin kirkon omi-
tuiset salaisuudet.¹⁷⁷ Thiersin ivaamista oli se, että samaan aikaan
kuin Thiers kahmalokaupalla jakeli bonapartelaiskenraaleille kun-
nialegioonan suurristejä siitä, että nämä olivat mestareita häviämään
taisteluita, allekirjoittamaan antautumisehtoja ja pyörittelemään sa-
vukkeita Wilhelmshönessä,¹⁷⁸ Kommuuni pani viralta ja vangitutti
kenraaleitaan heti huomattuun heidän hoitavan virkaansa leväpe-
räisesti. Eikö se, että Kommuuni erotti ja vangitsi erään jäsenensä*,
joka väärää nimeä käyttäen oli päässyt toimeen ja istunut aikaisem-
min Lyonissa kuusi päivää vankilassa tavallisen vararikon vuoksi,
eikö se ollut korvapuusti väärentäjä Jules Favrelle, joka yhä vielä
oli Ranskan ulkoministerinä, kauppassi Ranskaa Bismarckille ja sa-
neli käskyjä Belgian verrattomalle hallitukselle? Mutta itse asiassa
Kommuuni ei suinkaan vaatinut itselleen erehtymättömyyden mai-
netta, kuten poikkeuksetta kaikki aikaisemmat hallitukset olivat
tehneet. Se saattoi julkisuuteen kaikki sanansa ja tekonsa, se ilmaisi
yleisölle kaikki vajavaisuutensa.

Jokaisessa vallankumouksessa työntyy esiin sen todellisten edus-
tajien ohella toisenlaatuisiakin ihmisiä. Toiset ovat olleet mukana
aikaisemmissa vallankumouksissa ja kiintyneet niihin; he eivät ole
selvillä uudesta liikkeestä, mutta heillä on yhä vielä suuri vaikutus
kansaan tunnetun rohkeutensa ja luonteensa tai pelkästään tradition
vuoksi. Toiset ovat vain huutajia, jotka vuodesta toiseen toistamalla
alinomaa samoja syytöksiä jokaista hallitusta vastaan ovat saavut-
taneet todellisten vallankumouksellisten maineen. Myös maaliskuun
18. päivän jälkeen ilmestyi sellaisia henkilöitä ja he esittivät eräissä
tapauksissa huomattavaakin osaa. He jarruttivat minkä voivat työ-
väenluokan todellista toimintaa, niin kuin he olivat jarruttaneet
aikaisempienkin vallankumousten kehittymistä täydelliseksi. He ovat
välttämätön paha, josta olisi päästy ajan mittaan, mutta juuri tätä
aikaa ei Kommuunilla ollutkaan.

Ihmeellinen oli tosiaankin se muutos, minkä Kommuuni sai aikaan
Pariisissa! Toisen keisarikunnan aikaisesta irstailevasta Pariisista
ei jäänyt jälkeäkään. Pariisi ei ollut enää englantilaisten maalor-
dien, irlantilaisten absentistien,¹⁷⁹ entisten amerikkalaisten orjan-
omistajien ja amerikkalaisten nousukkaiden, entisten venäläisten
maaorjanomistajien ja valakialaisten bojaarrien kokoontumispaikka.
Ei ollut enää tuntemattomien ruumiita ruumishuoneessa, ei yöllisiä
sisäänmurtoja, tuskin ainoatakaan varkautta; vuoden 1848 helmi-
kuun päivien jälkeen Pariisin kadut olivat ensi kerran todella tur-
vallisia, vaikkei ollutkaan mitään poliisia.

»Me», muuan Kommuunin jäsen sanoi, »emme enää kuule kerrottavan mur-
hista, ryöstöistä emmekä ihmisten ahdistelemisista; näyttää tosiaan siltä kuin
poliisi olisi laahannut mukanaan Versaillesiin kaikki vanhat ystävänsä.»

Kokotit olivat seuranneet suojelijoitansa — noita paenneita per-

* — Blanchet'in. *Toim.*

heen, uskonnon ja ennen kaikkea omaisuuden tukipylväitä. Heidän tilalleen astuivat Pariisin todelliset naiset, yhtä sankarillisina, jaloina ja uhrautuvaisina kuin klassisen muinaisajan naiset. Työtätekevä, ajatteleva, taisteleva, vertavuotava ja historiallisen aloitteensa innoituksesta sädehtivä Pariisi miltei unohti porttiansa ulkopuolella olevat ihmisryhät ryhtyessään rakentamaan uutta yhteiskuntaa

Ja nyt tätä Pariisin uutta maailmaa vastassa oli Versaillesin vanha maailma — tuo koostuma kaikkien aikansaeläneiden järjestelmien hylkiöitä: legitimistejä ja orleanisteja, jotka halusivat kiihkeästi raadella kansakunnan ruumista, häntänään vedenpaisumuksen ajan tasavaltalaiset, jotka tukivat orjanomistajien kapinaa osallistumalla kansalliskokoukseen ja luulivat, että hallituksen etunenässä olevan vanhan ilveilijän turhamaisuuden ansiosta he säilyttävät parlamentaarisen tasavaltansa; he parodioivat vuotta 1789 pitämällä kuin aaveet kokouksiaan *Jeu de Paumessa**. Tämä kokous joka edusti kaikkea sitä, mikä Ranskassa oli aikansa elänyttä, pysyi näennäisesti pystyssä vain Louis Bonaparten kenraalien miekkojen tukemana. Pariisi oli totuus, Versailles — valhetta, ja tämän valheen julistajana oli Thiers.

Thiers julisti Seinen ja Oisen departementin pormestarien lähetystölle:

»Voitte luottaa sanaani, jota en ole koskaan rikkonut!»

Hän sanoi kansalliskokoukselle, että se oli muka »vapaimmin valittu ja vapaamielisin kokous, mitä Ranskalla milloinkaan oli ollut»; kirjavalle sotamieslaumalleen, että se oli »maailman ihme ja paras armeija, mitä Ranskalla milloinkaan oli ollut»; provinssseille, että Pariisin pommitus hänen käskystään oli tarua:

»Joskin muutamia kanuunanlaukauksia on ollut, niin niitä ei ole ampunut Versaillesin armeija, vaan eräät kapinoitsijat, jotka tahtovat luulotella, että he taistelevat, vaikka eivät ole uskaltaneet edes näyttäytyä.»

Sittemmin hän selitti provinssseille:

»Versaillesin tykistö ei pommita Pariisia, se vain ammuskelee sitä.»

Pariisin arkkikiispalle hän sanoi, että Versaillesin joukkojen syyksi pannut ampumiset ja vainotoimenpiteet (!) ovat pelkkää valhetta. Hän julisti Pariisille pyrkivänsä vain »vapauttamaan kaupungin kamalista tyranneista, jotka sitä sortavat» ja sanoi Kommuunin-Pariisin olevan tosiasiallisesti »vain kourallinen rikollisia».

Thiersin Pariisi ei ollut todellinen »roskajoukon» Pariisi, se oli aave-Pariisi, *francs-fileurs*'n¹⁸⁰ Pariisi, bulevard-miesten ja -naisten Pariisi, rikas, kapitalistinen, kullattu laiskurien Pariisi, joka laakeijoinen, suurkeinottelijoinen, kirjallisine boheemineen ja kokotteineen nyt tungeksi Versaillesissa, Saint-Denis'ssä, Rueil'ssa ja

* Pallohuone, jossa vuoden 1789 kansalliskokous teki kuuluisan päätöksensä. (*Engelsin selitys vuoden 1871 saksankieliseen laitokseen.*)

Saint-Germainissa; jonka mielestä kansalaissota oli vain miellyttävä välinäytös; joka katseli taistelua kaukoputkella, piti lukua kaunulanlaukauksista ja vannoi oman ja porttojensa kunnian kautta, että näytelmä oli asetettu verrattomasti paremmin kuin konsanaan Porte Saint-Martinin teatterissa. Kaatuneet olivat todella kaatuneita, haavoittuneiden huuto ei ollut teennäistä; ja sitten, miten maailmanhistoriallista olikaan tuo kaikki!

Sellainen oli herra Thiersin Pariisi, samoin kuin Koblenzin emigrantti-joukko oli ollut herra de Calonnen Ranska.¹⁸¹

IV

Orjanomistajien salaliiton ensimmäinen yritys kukistaa Pariisi preussilaisten miehittäjien voimin epäonnistui Bismarckin kieltäytymisen vuoksi. Toinen, 18. maaliskuuta tehty yritys päättyi armeijan tappioon ja hallituksen pakenemiseen Versaillesiin, jonne sen perässä ja käskystä joutui siirtymään koko hallintokoneisto. Ollen käyvinään rauhanneuvotteluja Pariisiin kanssa Thiers voitti siten aikaa valmistellakseen sotaa Pariisia vastaan. Mutta missä armeija? Linjarykmenttien jäännökset olivat harvalukuisia ja epäluotettavia. Kun Thiers kehotti hartaasti maakuntia rientämään kansalliskaarteineen ja vapaaehtoisineen Versaillesin avuksi, niin vastauksena oli avoin kieltäytyminen. Vain Bretagne lähetti kourallisen chouaaneja,¹⁸² jotka taistelivat valkoisen lipun alla jokaisella rinnassaan valkoiselle kankaalle kirjailtu Jeesuksen sydän ja sota-huutonaan: Vive le roi! (Eläköön kuningas!) Thiersin ei auttanut muu kuin haalia kovalla kiireellä kokoon kirjava joukko matruuseja, merisotilaita, paavin zuaveja, Valentinin santarmeja, Piétrin poliiseja ja mouchards*. Tämä armeija olisi kuitenkin ollut naurettavan mitätön ilman vähitellen vankeudesta palaavia bonapartelaisarmeijan sotamiehiä, joita Bismarck vapautti sen verran, että toisaalta olisi voitu käydä kansalaissotaa ja toisaalta pitää Versaillesin orjamaisen riippuvaisena Preussista. Tämän sodan kestäessä Versaillesin poliisiin oli pidettävä silmällä Versaillesin armeijaa ja santarmien oli innostettava tämä armeija mukaansa asettumalla ensin itse kaikkialla vaarallisimmille paikoille. Kukistuneita linnoituksia ei valloitettu, vaan ostettiin. Kommunardien sankarillisuus sai Thiersin vakuuttumaan siitä, että Pariisin vastarinta ei ollut murrettavissa hänen oman strategisen neroutensa eikä hänen käytettävissään olevien pistinten voimalla.

Samaan aikaan hänen ja maakuntien välit kävivät yhä kireämmiksi. Versaillesiin ei tullut ainoatakaan myötätunnon adressia, mikä olisi voinut ilahduttaa Thiersiä ja hänen »tilanherrakamariaan». Päinvastoin. Joka suunnalta tuli lähetystöjä ja kirjallisia vetoamuksia, jotka kaikkea muuta kuin kunnioittavassa äänilajissa

* — urkkijoita. *Toim.*

vaativat tekemään sovinnon Pariisin kanssa sillä pohjalla, että tunnustetaan selvästi tasavalta, vahvistetaan Kommuunin säätämät vapaudet ja hajotetaan kansalliskokous, jonka valtuudet olivat jo kuuluneet umpeen. Näitä lähetystöjä ja vetoamuksia tuli niin paljon, että Thiersin oikeusministeri Dufaure käski 23. huhtikuuta lähettämässään kiertokirjeessä virallisia syyttäjiä katsomaan »sovintokehotukset» rikoksiksi! Nähdessään sotaretkensä tarjoamat toivottomat perspektiivit Thiers päätti muuttaa taktiikkaansa ja määräsi toimitettavaksi 30. huhtikuuta koko maassa kunnanvaltuustojen vaalit kansalliskokoukselle sanelemansa uuden kunnallislain mukaisesti. Turvautuen vuoroin prefektiensä juonitteluihin, vuoroin poliisiensa pelotteluihin hän odotti varmana, että maakuntien vaalituomio antaa kansalliskokoukselle sitä moraalista voimaa, jota siltä oli aina puuttunut, ja että hän saa maakunnilta sitä aineellista voimaa, mitä hän Pariisin voittamiseen tarvitsi.

Pariisia vastaan käymäänsä ja omissa tiedonannoissaan ylistelmänsä rosvosotaa sekä ministeriensä yrityksiä pystyttää hirmuvalta koko Ranskassa Thiers oli heti alusta alkaen pitänyt tarpeellisenä täydentää pienellä sovintokomedialla, jolla oli useampiakin tarkoituksia. Sen piti johtaa maaseutu harhaan, houkutella hänen puolelleen Pariisin keskiluokka ja ennen kaikkea antaa kansalliskokouksen näennäisille tasavaltalaisille tilaisuus salata Pariisia vastaan tekemänsä petos Thiersille osoitetulla luottamuksella. 21. maaliskuuta, jolloin Thiersillä ei ollut vielä mitään armeijaa, hän selitti kansalliskokoukselle:

»Tulkoon mitä tulee, minä en tule lähettämään sotaväkeä Pariisia vastaan.»

27. maaliskuuta hän julisti:

»Virkaan astuessani tasavalta oli jo olemassa, ja olen vakavasti päättänyt pitää sen pystyssä.»

Todellisuudessa hän kukisti Lyonissa ja Marseillessa vallankumouksen tasavallan nimessä,¹⁸³ samalla kun hänen »tilanherrakamarinsa» Versaillesissa nosti kovan melun jo pelkästään kuullessaan sanan »tasavalta». Tämän sankaritekonsa jälkeen hän lievensi olevan tosiasian pelkäksi oletetuksi tosiasiaksi. Orléansin prinssit, jotka hän varovaisuussyistä oli toimittanut pois Bordeaux'sta, saivat nyt julkisesti lakia rikkoen vehkeillä vapaasti Dreux'ssa. Myönnytykset, joista Thiers oli antanut toiveita Pariisin ja provinssien edustajien kanssa pitämässään loputtomissa kokouksissa — niin kovin ristiriitaisia kuin hänen lupailunsa sävyltään ja väriltään olivatkin — päättyivät lopulta aina siihen, että hänen kostonsa rajoittuu todennäköisesti

»kouralliseen rikollisia, jotka olivat osallistuneet Clément Thomas'n ja Le-comten murhaamiseen.»

Sen ehtona oli täysin ymmärrettävästi se, että Pariisi ja Ranska tunnustavat herra Thiersin peruuttamattomasti tasavallasta par-

haaksi, niin kuin hän itse oli 1830 tehnyt Louis Philippen suhteen. Ja nuo myönnytykset — hän ei tyytynyt vain huolehtimaan siitä, että ne tehtiin kyseenalaisiksi virallisissa selityksissä, joita hänen ministerinsä antoivat niistä kansalliskokouksessa; ei, hän käytti myös Dufaureaan. Dufaure, tämä vanha orleanistiasianajaja, oli aina piiritystilan aikana ollut ylituomarina, niin nyt 1871 Thiersin aikana kuin myös 1839 Louis Philippen aikana ja 1849 Louis Bonaparten presidenttikautena. Silloin kun hän ei ollut ministerinä, hän kartutti rikkauksiaan puolustamalla Pariisin kapitalisteja ja hankki poliittista pääomaa puhumalla niitä lakeja vastaan, joita itse oli ollut säättämässä. Nyt, tyytymättä siihen, että ajoi kansalliskokouksessa läpi koko joukon sortolakeja, joiden avulla Pariisin kukistumisen jälkeen piti hävitettävän viimeisetkin tasavaltalaisen vapauden jäännökset Pariisista — hän osoitti jo ennakolta Pariisin kohtalon lyhentämällä mielestään kovin pitkäveteistä oikeudenkäyntiä sota-oikeuksissa¹⁸⁴ ja saattamalla voimaan vastaleivotun drakonisen maastakarkotuslain. Lakkauttaessaan kuolemanrangaistuksen valtiorikoksista vuoden 1848 vallankumous oli korvannut sen maastakarkotuksella. Louis Bonaparte ei uskaltanut ainakaan avoimesti entistää giljotiinin valtaa. Tilanherrojen kansalliskokouksen, joka ei vielä rohjennut edes vihjaillakaan sellaista, että pariisilaiset eivät sen mielestä olleet kapinallisia, vaan murhamiehiä, täytyi sen vuoksi Pariisiin kohdistuvassa alustavassa kostossaan rajoittua Dufauren uuteen maastakarkotuslakiin. Näissä oloissa Thiersin olisi ollut mahdotonta jatkaa sovintokomediaansa näin kauan, jollei — mitä hän juuri tahtoikin — se olisi saanut raivostumaan »tilanherrakamarin» edustajia, jotka tylsäjärkisyysessään eivät ymmärtäneet koko peliä eivätkä sitä, että hänen teeskentelynsä, vilppinsä ja vitkuttelunsa oli välttämätöntä.

Pitäen silmällä tulevia huhtikuun 30. päivän kunnallisvaaleja Thiers esitti 27. huhtikuuta erään suurista sovintonäytelmistään. Vuodattaessaan sentimentaalisia fraasejaan hän kesken kaiken huuhahti kansalliskokouksen puhujalavalta:

»On olemassa vain yksi salaliitto tasavaltaa vastaan — Pariisin salaliitto, joka pakottaa meidät vuodattamaan ranskalaisten verta. Toistan kuitenkin vielä kerran: laskekoot syntiset aseensa ne, jotka ovat ne nostaneet, ja me pysäytämme rangaistuksen miekan — teemme rauhan, jonka ulkopuolelle jää vain pieni rikollisjoukko.»

»Tilanherrakamarin» edustajien kiivaisiin välihuutoihin hän vastasi:

»Sanokaa minulle, hyvät herrat, pyydän sitä hartaasti, olenko väärässä? Käykö teidän todella sääliksi, että saatoin sanoa totuuden mukaisesti, että rikollisia on vain kourallinen? Eikö se ole onni onnettomuudessamme, että sellaiset miehet, jotka saattoivat vuodattaa Clément Thomas'n ja kenraali Lecomten verta, ovat vain harvoja poikkeuksia?»

Ranska oli kuitenkin kuuro Thiersin puheille, joiden hän itseään imarrellen luuli tehoavan kuin parlamentaarisen seireeninlaulun. Niistä 700 000 kunnanvaltuutetusta, jotka valittiin Ranskalle jääneissä 35 000 kunnassa, yhtyneiden legitimistien, orleanistien ja bonapartistien osalle tuli vajaat 8000. Vaaleja seuranneiden täydennys- ja uusintavaalien tulos oli vielä epäsuotuisampi heille. Kansalliskokous, sen sijaan, että olisi saanut maaseudulta niin kipeästi kaipaamaansa aineellista tukea, kadotti viimeisenkin oikeutensa esiintyä siveellisenä voimana: oikeutensa pitää itseään Ranskan yleisen tahdon ilmaisijana. Ja tappion täydennykseksi Ranskan kaikkien kaupunkien vastavalitut valtuutetut uhkasivat kutsua koolle Bordeaux'hon kokouksen vallan anastaneen Versaillesin kansalliskokouksen vastapainoksi.

Näin ollen koitti kauan odotettu Bismarckin ratkaisevan esiintymisen hetki. Valtiaan äänellä hän käski Thiersiä lähettämään viivyttämättä Frankfurtiin valtuutettuja lopullista rauhantekoa varten. Totellen nöyrästi herransa ja mestarinsa käskyä Thiers kiirehti lähettämään matkaan koetellun Jules Favrensa sekä tämän avuksi Pouyer-Quertier'n. Pouyer-Quertier, »etevä» rouenilainen puuvilla-tehtailija, joka oli toisen keisarikunnan innokas, jopa orjamainenkin kannattaja, ei ollut tuossa keisarikunnassa milloinkaan havainnut vääräksi mitään muuta, paitsi Englannin kanssa solmitun kauppasopimuksen,¹⁶⁵ joka vahingoitti hänen omia tehtailijanjensa. Tuskin Thiers oli Bordeaux'ssa nimittänyt hänet rahaministeriksi, kun hän jo moitiskeli tuota »onnetonta» sopimusta, vihjaili, että se piakkoin puretaan, ja olipa vielä niinkin hävytön, että yritti, joskin tuloksetta (koska oli tehnyt laskelmansa Bismarckia huomioonottamatta), saattaa heti jälleen voimaan Elsassia vastaan suunnatut vanhat suojelutullit, koska, kuten hän sanoi, mitkään voimassaolevat kansainväliset sopimukset eivät olleet estämässä sitä. *Tämä mies*, joka vastavallankumouksessa näki keinon työpalkkojen alentamiseksi Rouenissa ja ranskalaisten maakuntien luovuttamisessa keinon tarvaintensa hintojen korottamiseksi Ranskassa — eikö hän ollutkin kuin luotu kyllin arvoiseksi toveriksi Jules Favrelle tämän viimeisessä, koko hänen työnsä kruunanneessa petoksessa?

Kun tämä herttainen valtuusmiespari saapui Frankfurtiin, Bismarck tiuskasi heille heti komennon: Joko keisarikunnan entistäminen tai rauhanehtojeni ehdoton hyväksyminen! Näissä rauhanehdoissa vaadittiin sotakorvauksen maksuaikojen lyhentämistä ja Pariisin linnoitusten jäämistä preussilaisten joukkojen miehittämiksi niin kauaksi aikaa, kunnes Bismarck voi selittää olevansa tyytyväinen Ranskan asiaintilaan. Täten Preussi tunnustettiin ylimmäksi erotuomariksi Ranskan sisäisissä asioissa! Bismarck puolestaan oli valmis Pariisin nujertamiseksi päästämään vankeudesta bonapartelaisarmeijan ja antamaan sille suoranaiseksi avuksi keisari Vilhelm joukkoja. Sanansa vakuudeksi hän asetti ensimmäisen sotakorvuserän maksun riippuvaiseksi Pariisin »rauhottamisesta». Thiers

ja hänen valtuusmiehensä ahmaisivat tietysti mielellään sellaisen syötin. He allekirjoittivat sopimuksen 10. toukokuuta ja hankkivat sille kansalliskokouksen vahvistuksen jo 18. toukokuuta.

Rauhanteon jälkeen bonapartelaisjoukkojen vankeudesta saapumiseen saakka Thiers tunsivat olevansa pakotettu jatkamaan sovintokomediaansa sitäkin suuremmalla syyllä, kun hänen tasavaltalaiset kätyrinsä kaipasivat kipeästi tekosyytä ummistukseen silmänsä näkemästä Pariisin verilöylyn valmisteluja. Vielä 8. toukokuuta hän vastasi eräälle sovintoa tahtovalle keskiluokan lähetystölle:

»Hetimitä kun kapinalliset suostuvat antautumaan, Pariisin portit tullaan avaamaan viikoksi selko selälleen kaikille muille paitsi kenraalien Clément Thomas'n ja Lecomten murhaajille.»

Muutamaa päivää myöhemmin, kun »tilanherrakamari» vaati kii-vastuneena häntä vastaamaan tästä lupauksesta, hän kieltäytyi kai-kista selityksistä huomauttaen kuitenkin paljonpuhuvasti:

»Sanon teille, että joukossanne on malttamattomia, joilla on liian kiire. Heidän on odotettava vielä kahdeksan päivää; kahdeksan päivän kuluttua ei enää ole mitään vaaraa, ja tehtävä on silloin vastaava heidän rohkeuttaan ja heidän kykyjään.»

Heti kun Mac-Mahon saattoi luvata marssivansa pian Pariisiin, Thiers selitti kansalliskokoukselle, että hän

»astuu Pariisiin laki kädessään ja vaatii täyttä sovintusta niiltä kurjilta, jotka ovat vuodattaneet sotamiesten verta ja hävittäneet julkisia muistomerkkejä.»

Kun ratkaisun hetki koitti, hän sanoi kansalliskokoukselle: »Tulen olemaan armoton»; Pariisille hän sanoi, että sen tuomio on julistettu, ja omille bonapartelaisille maantierosvoilleen, että heillä on esivallan lupa kostaa Pariisille mielensä mukaan. Vihdoin, kun petos 21. toukokuuta oli avannut Pariisin portit kenraali Douaylle, Thiers paljasti 22. toukokuuta »tilanherrakamarilleen» sovintokomediansa »tarkoituksen», jota nämä itsepintaisesti eivät olleet tahtoneet käsittää.

»Muutamia päiviä sitten sanoin teille, että olemme lähestymässä päämääräämme; tänään tulin tänne sanoakseni teille, että päämäärä on saavutettu. Järjestys, oikeus ja sivilisaatio ovat vihdoinkin voittaneet!»

Niin, sitä se oli. Porvarillisen järjestelmän sivilisaatio ja oikeus esiintyvät todellisessa, pahaennustavassa valaistuksessaan heti kun tämän järjestelmän orjat nousevat kapinaan herrojansa vastaan. Silloin tuo sivistys ja oikeus muuttuu peittelemättömäksi raakalaisuudeksi ja laittomaksi kostoksi. Rikkauden anastajien ja sen tuottajien välisen luokkataistelun jokainen uusi kriisi osoittaa tuon tosiasian yhä näkyvämmiin. Vuoden 1871 sanoinkuvaamattoman halpamaisuuden rinnalla kalpevat jopa nekin kauhuntyöt, jotka porvaristo suoritti kesäkuussa 1848. Siinä uhrautuvassa sankarillisuudessa, jota Pariisin kansa — miehet, vaimot ja lapset — osoitti jatkaessaan kahdek-

san päivää taisteluaan sen jälkeen, kun versaillesilaiset olivat murtautuneet Pariisiin, kuvastuu kansan asian suuruus yhtä kirkkaasti kuin sotilaiden helvetillisissä teoissa kuvastuu sen sivilisaation henki, jonka palkattuja esitaistelijoita ja kostajia he olivat. Suurenmoinen on tosiaan se sivilisaatio, jonka elinkysymyksenä oli, mihin panna jo taistelun jälkeen tappamiensa ihmisten ruumisröykkiöt!

Löytääksemme jotain, mikä vetää vertoja Thiersin ja hänen verikoiriensa edesottamuksille, meidän on palattava Sullan ja Rooman kummankin triumviraatin aikoihin.¹⁸⁶ Samaa kylmäveristä joukkomurhaamista; samaa pyövelien välinpitämättömyyttä ikään ja sukupuoleen nähden murhatyössä; sama järjestelmällisyys vankien kiduttamisessa; samaa vainoamista, joka tällä kerralla kohdistuu kuitenkin kokonaista luokkaa vastaan; samaa hurjaa piilottautuneiden johtomiesten jahtaamista, jottei kukaan heistä pelastuisi; samanlaista poliittisten ja henkilökohtaisten vihamiesten ilmiantamista; samaa välinpitämättömyyttä hakattaessa kuoliaaksi ihmisiä, joilla ei ollut mitään yhteyttä taisteluun. Ero on vain siinä, että roomalaisilla ei vielä ollut mitraljöösejä vangittujen joukoittaista surmaamista varten ja että heillä ei ollut »kädessään lakia» eikä huulillaan sanaa »sivilisaatio».

Ja näiden häpeätekojen jälkeen katsokaa tämän porvarillisen sivilisaation toista, vielä inhottavampaa puolta, jota sen oma sanomalehdistö on kuvannut!

Erään lontoolaisen tory-puolueen lehden Pariisin kirjeenvaihtaja kirjoittaa:

»Kauempana kajahtelee vielä yksityisiä laukauksia; oman onnensa nojaan jätetyt haavoittuneet tekevät kuolemaa Père-Lachaisen hautausmaalla; 6000 kapinallista harhailee epätoivoisina kuolemantuskassa katakombien salakäytävissä; kaduilla näkee ajettavan onnettomia, jotka sitten ammutaan joukoittain mitraljööseillä. On kuohuttavaa nähdä samaan aikaan, miten kahvilat ovat tupaten täynnä absintinjuojia, biljardin- ja dominonpelaajia, nähdä, miten kokotit maleksivat pitkin bulevardeja, ja kuulla, miten äänekäs mässäyksen humu kaikuu loistoravintolain yksityishuoneista rikkoen öisen hiljaisuuden.»

Herra Edouard Hervé kirjoittaa Kommuunin lakkauttamassa versaillesilaisten »Journal de Paris» lehdessä¹⁸⁷:

»Tapa, millä Pariisin väestö (!) ilmaisi eilen tyytyväisyytensä, oli tosiaankin enemmän kuin kevytmielinen, ja me pelkäämme, että tilanne ajan oloon pahenee. Pariisi on nyt juhla-asussa, mikä totisesti on sopimatonta, ja siitä on tehtävä loppu, elleimme halua, että meitä tullaan nimittämään 'rappioajan pariisilaisiksi'.»

Ja sitten hän lainaa Tacitukselta seuraavan kohdan:

»Ja kuitenkin tuon hirvittävän taistelun jälkeisenä aamuna ja jopa ennen taistelun päättymistä halpamainen ja irstaileva Rooma alkoi jälleen rypeä siinä hekuman suossa, joka mädätti sen ruumiin ja tahrasi sen sielun — alibi proelia et vulnera, alibi balneae popinaeque (täällä taisteluja ja haavoja, tuolla kylpylöitä ja ravintoloita).»

Herra Hervé unohtaa vain, että »Pariisin väestö», josta hän puhuu, on Thiersin Pariisin väkeä, niitä francs-fileurs, jotka joukoittain

palasivat Versaillesista, Saint-Denis'stä, Rueil'sta ja Saint-Germainista, se on *todella* »rappioajan Pariisi».

Tämä työn orjuutukseen perustuva häpeällinen sivilisaatio, joka kerta kun se juhlii uuden paremman yhteiskunnan uhrautuvaisista esitaistelijoista saamaansa veristä voittoa, vaimentaa teurasuhriensa huudot vainohuudoilla ja parjauksilla, joka toistuu kaikuna kautta maailman. Kommuunin valoisa työläisten Pariisi muuttuu »järjestyksen» verikoirien käsissä äkkiä joksikin paholaisten pesäksi. Entä mitä tämä tavaton muutos todistaa kaikkien maiden porvarien mielestä? Ei muuta kuin että Kommuuni oli tehnyt salaliiton sivilisaatiota vastaan! Pariisin kansa uhraa antaumuksellisesti henkensä Kommuunin puolesta; missään aikaisemmassa taistelussa ei ole ollut niin suurta itseuhrautuvaisuutta. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni ei ollut kansan oma hallitus, vaan pienen rikolliskoplan väkivaltaa! Pariisin naiset antavat ilomielin elämänsä barrikadeilla ja mestauspaikoilla. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuunin pahahenki oli tehnyt heistä Magairoita ja Hekateital Kommuunin maltillisuutta, jota se osoitti kaksikuukautisen ehdottoman herruutensa aikana, voidaan verrata vain siihen sankaruuteen, jota se osoitti puolustautuessaan. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni kahden kuukauden ajan salasi visusti maltillisuuden ja inhimillisyyden naamarilla perkeleellisen verenhimonsa päästääkseen sen kuolinkamppailun hetkellä valloilleen!

Työläisten Pariisin puolustautuessa sankarillisen itseuhrautuvaisesti joutui samalla liekkien saaliiksi rakennuksia ja muistomerkkejä. Kun proletariaatin orjuuttajat raatelevat palasiksi sen elävää ruumista, niin älkööt luulko, että he saavat voittokulussa palata asuinsijainensa koskemattomien seinien sisälle. Versaillesin hallitus huutaa: »Murhapoltto!» ja kuiskaa tuon iskusanan kaikille kätyreilleen etäisimpiä kyliä myöten, jotta sen vastustajia vainottaisiin kuin ammattimurhapolttajia. Koko maailman porvaristo katselee mielellään taistelun jälkeen suoritettua joukkoteurastusta, mutta kauhistuu kodin »häpäisemistä»!

Kun hallitukset antavat sotalaivastoilleen virallisen luvan »tapaa, polttaa ja hävittää», niin onko se lupa murhapolttoihin? Kun brittiläiset joukot hillittömyydessään polttivat Washingtonin Kaptolin ja Kiinan keisarin kesäpalatsin,¹⁸⁸ niin oliko se murhapoltto? Kun preussilaiset, eivät suinkaan sotilaallisista syistä, vaan pelkäänsä vihoissaan ja kostonhimossaan, paloöljyä käyttäen polttivat kaupunkoja, kuten esimerkiksi Châteaudunin, ja lukemattomia kyliä, niin oliko se murhapoltto? Kun Thiers kuusi viikkoa pommitti Pariisia vakuuttaen, että hän tahtoi syyttää vain sellaiset talot, missä oli ihmisiä, niin oliko se murhapoltto? Sodassa on tuli täysin oikeellinen ase. Rakennuksia, jotka vihollinen on miehittänyt, pommitetaan polttotarkoituksessa. Jos puolustajien täytyy ne jättää, he itse syyttävät ne palamaan, jotta hyökkääjä ei voisi käyttää niitä tukikohtina. Poroksi polttaminen on aina ollut maailman kaikkien sään

nöllisten armeijoiden taistelulinjoilla sijainneitten rakennusten ehdottomana kohtalona. Mutta sodassa, jota sorretut käyvät sortajiaan vastaan ja joka on historian ainoaa oikeutettua sotaa, sellaista ei millään muotoa saisi tapahtua! Kommuuni käytti tulta puolustuskeinonaan tämän sanan ahtaimmässä merkityksessä. Se käytti sitä sulkeakseen versaillesilaisten joukoilta ne pitkät, suorat kadut, joita Haussmann oli tarkoituksellisesti aukonut tykkitulta varten; se käytti tulta turvakseen peräytymisensä, samoin kuin versaillesilaiset hyökätessään käyttivät kranaatteja, jotka hävittivät vähintään yhtä paljon taloja kuin Kommuunin tuli. Nytkin on yhä kiistanalaista, mitkä talot olivat puolustajien ja mitkä hyökkääjien syyttämiä. Ja puolustajat turvautuivat tulenkäyttöön vasta sitten, kun versaillesilaiset joukot jo olivat aloittaneet vankiensä joukkomurhaamisen. — Lisäksi Kommuuni oli jo aikoja ennen ilmoittanut julkisesti, että se äärimmäisyyksiin pakotettuna tulisi hautaantumaan Pariisin raunioihin ja tekemään Pariisista toisen Moskovan; niinhän puolustushallituskin oli aikoinaan luvannut tehdä, tosin vain petoksensa peittämiseksi. Juuri tätä tarkoitusta varten Trochu oli hankkinut tarpeellisen määrän paloöljyä. Kommuuni tiesi, että sen vastustajat eivät rahtuakaan piitaneet Pariisin väestön hengestä, mutta omista Pariisissa olevista taloistaan he kyllä olivat huolissaan. Ja Thiers puolestaan oli selittänyt, että hän on kostava säälimättömästi. Heti kun toisaalta hänen armeijansa oli taisteluvalmiina ja toisaalta preussilaiset olivat katkaisseet ulospääsytiät, hän huudahti: »Tulen olemaan säälimätön! Rangaistus on oleva täydellinen, oikeus ankara.» Jos Pariisin työläisten teot olivat vandalismia, niin ne olivat epätoivoista puolustautumis-vandalismia eivätkä voitonriemun vandalismia, jollaiseen kristityt syylistyivät hävittäessään pakanallisen antiikin todella korvaamattomia taideteoksia; ja yksinpä tämänkin vandalismin ovat historioitsijat selittäneet oikeutetuksi välttämättömänä ja suhteellisesti vähäpätöisenä momenttina uuden, nousevan yhteiskunnan ja vanhan, häviävän yhteiskunnan välisessä jättiläistaistelussa. Ja vielä vähemmän muistutti Kommuunin vandalismi Haussmannin vandalismia, joka hävitti historiallisen Pariisin tehdäkseen tilaa veijarien Pariisille.

Entä Kommuunin suorittama kuudenkymmenen neljän panttivaningin ja erikoisesti Pariisin arkkipiispan surmaaminen! — Porvaristo ja sen armeija olivat kesäkuussa 1848 ottaneet uudelleen käytäntöön jo aikoja sitten sodankäynnistä hävinneen tavan — turvattomien vankien ampumisen. Tätä raakamaista tapaa on sittemmin suuremmassa tai pienemmässä määrässä käytetty nujerrettaessa kansankapinoita Euroopassa ja Intiassa, mikä todistaa sen olleen todellista »sivilisaation edistymistä!» Toisaalta preussilaiset olivat Ranskassa herättäneet jälleen henkiin tavan ottaa panttivankeja — viattomia ihmisiä, jotka hengellään vastasivat muiden töistä. Kun Thiers, kuten olemme nähneet, jo heti sodan alussa otti käytäntöön inhimillisen tavan ampua vangiksi joutuneita kommunardeja, niin Kommuunilla ei puolestaan ollut muuta keinoa suojata näiden vankien henkeä kuin ottaa

preussilaisten tapaan panttivankeja. Mutta näiden panttivankien elämä oli jo moneen kertaan menetetty, koska versaillesilaiset jatkuvasti ampuivat vankejaan. Miten voitiin enää kauemmin säästää heitä sen verilöylyn jälkeen, jolla Mac-Mahonin pretoriaanit¹⁸⁹ juhlivat Pariisiin tuloaan? Pitikö porvaristohallituksen hillitöntä raakuutta vastaan suunnatun viimeisenkin vastatoimenpiteen — panttivankien ottamisen — jäädä vain pelkäksi leikinteoksi? Piispa Darboyn todellinen murhaaja on Thiers. Kommuuni oli kerran toisensa jälkeen tarjoutunut vaihtamaan arkkipiispan ja päälle päätteeksi koko joukon muita pappeja yksistään Blanquihin, jonka Thiers oli pidättänyt. Thiers kieltäytyi itsepintaisesti. Hän tiesi, että antamalla Blanquin hän antaisi Kommuunille pään, kun sitä vastoin arkkipiispa palvelisi hänen tarkoituksiaan parhaiten — ruumiina. Thiers matki tällä tapauksessa Cavaignacia. Minkä hirmuhuudon päästivätkään kesäkuussa 1848 Cavaignac ja hänen järjestysmiehensä leimatessaan kapinalliset arkkipiispa Affren murhaajiksi! Ja kuitenkin he tiesivät vallan hyvin, että arkkipiispan olivat ampuneet järjestyspuolueen¹⁵⁰ sotamiehet. Jacquemet, arkkipiispan ylivikaari, oli välittömästi tuon teon jälkeen antanut heille siitä julkisen todistuksensa.

Koko tämä parjauskampanja, jonka järjestyspuolue on aina verijuhliensa jälkeen aloittanut uhrejansa vastaan, todistaa vain sitä, että nykyinen porvari pitää itseään entisen feodaaliherran laillisena seuraajana; feodaaliherra katsoi näet olevansa oikeutettu käyttämään plebeijejä vastaan mitä hyvänsä asetta, jota vastoin jonkin aseiden oleminen plebeijien käsissä oli jo sellaisenaan rikos.

Vallassaolevan luokan salaliitto vallankumouksen kukistamiseksi muukalaisvalloittajan turvin käydyn kansalaissodan avulla, salaliitto, jonka jälkiä olemme seuranneet syyskuusta aina siihen asti kun Mac-Mahonin pretoriaanit marssivat St. Cloud'n portista kaupunkiin — tämä salaliitto huippeni Pariisin verilöylyksi. Bismarck katselee tyytyväisenä Pariisin raunioita pitäen niitä ehkä »ensimmäisenä eränä» siitä yleisestä suurkaupunkien hävityksestä, jota hän oli hartaasti toivonut jo ollessaan vain tavallinen maajunkkeri Preussin vuoden 1849 »chambre introuvablessa».¹⁹⁰ Hän katselee tyytyväisenä Pariisin proletariiden ruumiita. Hänestä se ei ole vain vallankumouksen poisjuurimista, vaan samalla myös Ranskan nujertamista, jolta nyt tosiaankin on katkaistu kaula, vieläpä Ranskan oman hallituksen toimesta. Pintapuolisena, kuten kaikki menestyvät valtiomiehet, hän näkee vain tämän valtavan historiallisen tapahtuman ulkokuoren. Onko milloinkaan aikaisemmin historian näyttämöllä esiintynyt voittajaa, joka olisi kruunannut voittonsa esiintymällä paitsi voitettun hallituksen santarmina myös palkattuna salamurhaajana? Preussin ja Pariisin Kommuunin välillä ei ollut sotaa. Päinvastoin, Kommuuni oli hyväksynyt rauhan ennakkoehdot ja Preussi oli julistautunut puolueettomaksi. Preussi ei siis ollut sotaikäyvä puoli. Se toimi kuin salamurhaaja, pelkurimainen salamurhaaja, koska se ei antautunut mihinkään vaaraan, kuin palkattu salamurhaaja,

koska se jo ennakolta oli tehnyt 500 miljoonan suuruisen verirahan suorittamisen riippuvaiseksi Pariisin kukistamisesta. Ja niin tuli vihdoinkin ilmi sodan todellinen luonne. Kaitseminen oli järjestänyt sen kurittaakseen hurskaan ja siveellisen Saksan avulla jumalatonta ja irstailevaa Ranskaa! Ja tämä, yksinpä muinaisajankin juristien kannalta katsoen ennen kuulumaton kansainvälisen oikeuden loukkaaminen, minkä olisi pitänyt saada Euroopan »sivistyneet» hallitukset julistamaan kansainkirkoukseen pelkkänä Pietarin hallituksen aseena ollut rikollinen Preussi, on sen sijaan pannut ne vain harkitsemaan, eikö olisi syytä jättää Versaillesin pyövelin käsiin niitäkin harvoja teurasuhreja, joiden oli onnistunut paeta Pariisia ympäröineen kaksinkertaisen vartioketjun läpi!

Sellainen ennen kuulumaton tapaus, että voittanut ja voitettu armeija liittoutuvat uuden ajan valtavimman sodan jälkeen teuras- taakseen yhdessä proletariaattia, ei todista, kuten Bismarck uskoi, nousemaan pyrkivän uuden yhteiskunnan lopullista kukistamista, vaan se todistaa vanhan porvarillisen yhteiskunnan täydellistä lahoamista. Suurimpana sankarihenkisenä nousuna, mihin tämä vanha yhteiskunta vielä kykeni, oli kansallinen sota, ja sekin osoittautuu nyt pelkäksi hallituksen huijaukseksi, jonka ainoana tarkoituksena oli lykätä tuonnemmaksi luokkataistelua ja josta luovuttiin heti kun luokkataistelu kärjistyi kansalaissodaksi. Luokkaherruus ei enää kykene piiloutumaan kansalliseen univormuun; kansalliset hallitukset ovat *yksimielisiä* vastustaessaan proletariaattia!

Vuoden 1871 helluntain jälkeen ei voi enää olla rauhaa eikä aselepoa Ranskan työläisten ja heidän työnsä tuotteiden anastajien välillä. Palkkasotavaen rautakoura saattanee ehkä jonkin aikaa pitää molemmat luokat samassa puristuksessa. Mutta niiden taistelu on puhkeava uudelleen ja laajeneva yhä enemmän, eikä voi olla mitään epäilystä siitä, kuka on oleva lopullinen voittaja — harvalukuiset anastajat vaiko valtavana enemmistönä olevat työtätekevät. Ja Ranskan työläiset muodostavat vain koko nykyajan proletariaatin etujoukon.

Samalla kun Euroopan hallitukset ovat Pariisin suhteen osoittaneet luokkaherruuden kansainvälisen luonteen, ne parkuvat, että Kansainvälinen työväenliitto — työn kansainvälinen järjestö pääoman yleismaailmallista salaliittoa vastaan — on tämän kaiken onnettomuuden pääsyy. Thiers on syyttänyt sitä työn hirmuvalliaaksi, joka esittää itsensä työn vapauttajaksi. Picard on käskenytkatkaisemaan Internationaalnin ranskalaisen osaston kaikki yhteydet ulkomaisiin Internationaalnin osastoihin; kreivi Jaubert, vuoden 1835 aikainen Thiersin vanha, muumioksi muuttunut rikostoveri, on julistanut, että kaikkien hallitusten päätehtävä on hävittää perinjuurin Internationaali. »Tilanherrakamari» ulvoo kuorossa sitä vastaan, ja koko Euroopan lehdistö yhtyy tähän kuoroon. Eräs arvossapidetty ranskalainen kirjailija*, jolla ei ole mitään yhteyttä liittoomme, on sanonut:

* — nähtävästi Robinet. *Toim.*

»Kansalliskaartin keskuskomitean jäsenet ja suurin osa Kommuunin jäsenistä ovat Kansainvälisen työväenliiton toimeliaimpia, ymmärtäväisimpiä ja tarmokkaimpia päitä... henkilöitä, jotka ovat ehdottoman rehellisiä, vilpittömiä, ymmärtäviä, täynnä innostusta, puhtaita ja kiihkkomielisiä tämän sanan *myönteisessä* merkityksessä.»

Poliisihengen kyllästämä porvarin järki kuvittelee tietysti Kansainvälistä työväenliittoa eräänlaiseksi salaseuraksi, jonka keskusvirasto aika ajoin komentaa toimeenpanemaan kapinoita milloin missäkin maassa. Liittomme on itse asiassa kuitenkin vain kansainvälinen side, joka yhdistää sivistyneen maailman eri maiden edistyneimmät työläiset. Missä tahansa, missä muodossa ja oloissa hyvänsä luokkataistelu kulloinkin ilmeneekin, niin on luonnollista, että liittomme jäsenet ovat eturivissä. Maaperänä, jossa liittomme kasvaa, on itse nykyaikainen yhteiskunta. Tätä liittoa ei voida hävittää, vuodatet, takoon verta miten paljon tahansa. Hävittääkseen sen hallitusten täytyisi ennen kaikkea hävittää työhön kohdistuva pääoman pakkovalta siis oman loismaisen olemassaolonsa edellytys.

Työläisten Pariisia ja sen Kommuunia tullaan aina juhlimaan uuden yhteiskunnan mainehikkaana airueena. Sen marttyyrien muisto tulee aina säilymään työväenluokan sydämessä. Sen pyövelit historia on jo nyt naulinnut siihen häpeäpaaluun, josta heitä eivät pysty vapauttamaan heidän pappiensa mitkään rukoukset.

256, High Holborn,
London, Western Central,
30. toukokuuta 1871

LIITTEITÄ

I

»Vankikolonna pysäytettiin Avenue Uhrich -kadulla ja järjestettiin neljä viisihenkisiin riveihin jalkakäytävälle, rintama kadulle päin. Kenraali, markiisi de Galliffet, ja hänen esikuntansa laskeutuivat alas ratsujen selästä ja tarkastivat rivistön alkaen vasemmalta siiveltä. Kenraali kulki vitkaan rivejä tarkastellen; silloin tällöin hän pysähtyi, kosketti jotakuta miestä olkapäähän tai viittasi jonkun miehen taemmista riveistä esiin. Tällä tavoin valikoidut siirrettiin enimmäkseen sen pitemmittä puheitta keskikadulle, missä heistä pian muodostui erillinen ryhmä... Oli ilmeistä, että tässä oli melkoinen sija erehdyksille. Ratsastava upseeri kiinnitti kenraalin huomiota mieheen ja naiseen syyttäen heitä jostakin erikoisesta pahasta työstä. Nainen syöksyi esiin riveistä, lankei polvilleen ja kädet ojennettuina vakuutti kiihkeästi olevansa viaton. Kenraali odotti hetkisen ja sanoi sitten täysin levollisin ilmein ja asentoaan muuttamatta: 'Rouva, olen käynyt kaikissa Pariisin teattereissa, ei maksa vaivaa näyttellä komediaa (ce n'est pas la peine de jouer la comédie)'... Tuona päivänä ei kenenkään ollut hyvä olla vierustoveriaan huomattavasti isompi, likaisempi, puhtaampi, vanhempi tai rumempi. Yhden miehen suhteen huomasin erikoisesti, että nopeasta lähdöstään tästä maallisesta murheenlaaksosta hänen oli kiittäminen vain sisäänlyötyä nenäänsä... Kun tällä tavoin oli valikoitu toista sataa henkeä ja eräs sotilasryhmä määrätty ampumaan, muu vankikolonna marssi edelleen noiden valikoitujen jäädessä paikalle. Muutamia minutteja myöhemmin alkoi takaa kuulua ammuntaa, jota — lyhyin väliajoin — kesti yli neljän-

nestunnin. Se oli noiden umpimähkään tuomittujen teloitusta.» (Pariisin kirjeenvaihtaja, »Daily News»,¹⁹¹ 8. kesäkuuta.)

Tämä Gallifet, »oman vaimonsa Alfons, vaimon, joka oli kuulu ruumiinsa häpeämättömästä näytteille asettamisesta toisen keisarikunnan juomingeissa», oli sodan aikana tunnettu ranskalaisen vänrikki Pistoolin nimellä.

»Varovainen 'Tems'¹⁹², joka ei suinkaan ole sensaatiohaluinen, on julkaissut hirvittävän kertomuksen ihmisistä, jotka puolikuoliaiksi ammuttuina haudattiin elävältä. St. Jacques-la-Boucherien luona olevalle aukiolle haudattiin suuri joukko ihmisiä, joista monet peitettiin vain ohuella multakerroksella. Päivällä katuhälinä voitti kaikki muut äänet, mutta yön hiljaisuudessa herätti läheisten talojen asukkaat hiljainen voihkina, ja aamulla nähtiin nyrkkiin puristetun käden pistävän esiin maasta. Tästä oli seurauksena, että ruumiit käskettiin kaivamaan uudelleen esiin... En epäile lainkaan sitä, että monia haavoittuneita haudattiin elävältä. Erään tapauksen voin todistaa. Kun Brunel rakastettuineen ammuttiin 24. toukokuuta erään talon pihalla Vendôme-torilla, heidät jätettiin siihen 27. päivän iltaan asti. Kun vihdoin tultiin korjaamaan ruumiita, huomattiin naisen vielä elävän ja hänet vietiin sidottavaksi. Vaikka häneen oli satunut neljä kuulaa, ei hänellä enää ole hengenvaaraa.» (Pariisin kirjeenvaihtaja, »Evening Standard»,¹⁹³ 8. kesäkuuta.)

II

Seuraava kirje julkaistiin Lontoon »Timesissa»¹⁹⁴ 13. kesäkuuta:

»TIMESIN» TOIMITTAJALLE.

Hyvä herra!

Kuudentena kesäkuuta 1871 on herra Jules Favre lähettänyt kaille Euroopan valloille kiertokirjeen, missä hän kehottaa niitä vainoamaan Kansainvälistä työväenliittoa ja tekemään siitä lopun. Muutamat huomautukset riittänevät osoittamaan tämän asiakirjan oikean laadun.

Jo Sääntöjemme johdannossa on ilmoitettu, että Internationaali perustettiin 28. syyskuuta 1864 julkisessa kokouksessa, joka pidettiin Lontoon St. Martin's Hall'issa, Long Acre. Jules Favre siirtää sen perustamisajan vuoteen 1862 syistä, jotka hän itse parhaiten tuntee.

Valaistakseen periaatteitamme hän väittää esittävänsä otteita »sen» (Internationaalin) »25. maaliskuuta 1869 julkaisemasta lentolehtisestä». Entä minkä hän esittää? Erään Internationaaliin kuulumattoman yhdistyksen lentolehtisen. Tämäntapaisiin manövereihin hän turvautui jo puolustaessaan vielä verraten nuorena asianajajana pariisilaista »National» lehteä, jota vastaan Cabet oli nostanut kanteen parjauksesta. Silloin hän väitti lukevansa otteita Cabet'n lentokirjasista, vaikka lukikin omia väliin kirjoittamiaan lauseita. Tämä silmänkääntötempu paljastettiin kuitenkin oikeuden istunnossa ja, ellei Cabet olisi ollut niin sääliväinen, Favrea olisi rangaistu erottamalla hänet Pariisin asianajajakunnasta. Mikään niistä asiakirjoista,

jotka Jules Favre esittää Internationaalien asiakirjoiksi, ei ole Internationaalinen. Niinpä hän esim. sanoo:

»Allianssi julistaa itsensä ateistiseksi, kuten Lontoossa heinäkuussa 1869 perustettu Pääneuvosto sanoo.»

Pääneuvosto ei ole milloinkaan julkaissut sellaista asiakirjaa. Päinvastoin, se julkaisi asiakirjan*, jossa annuloitiin ne Allianssin — geneveläisen L'Alliance de la Démocratie Socialiste** — perussäännöt, joita Jules Favre siteeraa.

Kiertokirjeessään, mikä on muka osaksi suunnattu myös keisarikuntaa vastaan, Jules Favre kertailee Internationaalista vastaan vain niitä keisarikunnan yleisten syyttäjien poliisitaruja, jotka tuon samaisen keisarikunnan tuomioistuintenkin edessä ovat rauenneet omaan tyhjyyteensä.

On tunnettua, että Internationaalinen Pääneuvosto molemmissa (heinäkuussa ja syyskuussa 1870 julkaisemissaan) silloista sotaa koskevissa julkilausumissaan*** paljasti Ranskaan kohdistuvat Preussin valloitus suunnitelmat. Herra Reitlinger, Jules Favren yksityissihteeriksi, kääntyi myöhemmin, mutta luonnollisesti turhaan, Pääneuvoston eräiden jäsenten puoleen pyytäen, että Pääneuvosto järjestäisi Bismarckia vastaan joukkomielenosoituksen kansallisen puolustuksen hallituksen hyväksi; erikoisesti pyydettiin, ettei tällöin puhuttaisi mitään tasavallasta. Jules Favren odotetun Lontoon saapumisen yhteydessä tapahtuvan joukkomielenosoituksen valmistelut suoritettiin varmaankin mitä parhaimmassa tarkoituksessa, mutta vastoin Pääneuvoston tahtoa, sillä Pääneuvosto 9. syyskuuta antamassaan vetoomuksessa oli selvästi ja ennakkolta varoittanut Pariisin työläisiä Jules Favresta ja hänen kollegoistaan.

Mitä sanoisi Jules Favre, jos Internationaalinen Pääneuvosto vuorostaan lähettäisi Jules Favrea koskevan kiertokirjelmän kaikille Euroopan hallituksille kehottaen niitä kiinnittämään erikoista huomiota asiakirjoihin, jotka herra Milliè-re-vainaja julkaisi Pariisissa?

Kunnioittaen, Teidän nöyryin palvelijanne

John Hales

Kansainvälisen työväenliiton
Pääneuvoston sihteeri

256, High Holborn, London,
W. C. 12. kesäkuuta

* Ks. *K. Marx*. »Die Internationale Arbeiterassoziation und die Allians der sozialistischen Demokratie». *K. Marx — F. Engels*. Werke, Dietz Verlag Berlin, Bd. 16, S. 339—341. *Toim.*

** — Sosialistisen demokratian allianssi. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, ss. 169—172, 173—179. *Toim.*

Artikkelissaan »Kansainvälinen liitto ja sen päämäärät» lontoolainen »Spectator»¹¹¹ (24. kesäkuuta) siteeraa kuin hurskas ilmiöntaja konsanaan muita samantapaisia temppuja käyttäen jopa täydellisemminkin kuin Jules Favre yllä mainittua Allianssin asiakirjaa muka Internationaalinen tuotteena. Hän tekee sen yhdentoista päivän kulluttua yllä olevan oikaisun julkaisemisesta »Timesissa». Tämä ei meitä ihmetytä. Jo Fredrik Suuri tapasi sanoa, että kaikista jesui-toista protestanttiset ovat pahimpia.

*Kirjoittanut K. Marx huhti—touko-
kuussa 1871*

*Julkaistu ensi kerran erillisenä kirja-
sena Lontoossa kesäkuun puolivälissä
1871 ja ilmestyi vuosina 1871—1872
useissa Euroopan maissa ja USA:ssa*

*Julkaistaan vuoden 1891 laitoksen
tekstin mukaan*

Suomennos saksasta